

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Lucie Rutová

ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.

Katedra: občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 28. 3. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne: 28. 3. 2016

Poděkování

Tímto bych chtěla předně poděkovat vedoucí mé diplomové práce, doc. JUDr. Aleně Mackové, Ph.D., a to zejména za odborné vedení a poskytnuté rady při psaní diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu během celého studia.

Obsah

OBSAH	1
ÚVOD	3
1. VÝVOJ HISTORICKÉ ÚPRAVY AŽ DO SOUČASNOSTI	5
1.1 HISTORICKÁ ÚPRAVA	5
1.2 PRAMENY	7
1.2.1 SHRNU TÍ NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH ZMĚN V OBČANSKÉM ZÁKONÍKU	8
2. ZÁKLADNÍ INSTITUTY ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI	12
2.1 CHARAKTERISTIKA A FUNKCE	12
2.2 PRÁVOMOC A PŘÍSLUŠNOST SOUDU	15
2.3 POVĚŘENÍ NOTÁŘE SOUDNÍM KOMISAŘEM	17
2.3.1 ODMĚNA NOTÁŘE V ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI.....	19
2.4 ÚČASTNÍCI ŘÍZENÍ	21
2.4.1 ÚČASTNÍCI V ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI	22
2.4.2 OPATROVNICTVÍ.....	24
2.4.3 ZASTOUPENÍ NA ZÁKLADĚ PLNÉ MOCI	26
2.4.4 PROCESNÍ NÁSTUPNICTVÍ	27
2.4.5 NÁHRADA NÁKLADŮ	28
3. PRŮBĚH ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI	30
3.1 ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ	30
3.2 PŘEDBĚŽNÁ ŠETŘENÍ	31
3.2.1 ZJIŠŤOVÁNÍ STAVU A OBSAHU POŘÍZENÍ PRO PŘÍPAD SMRTI A DALŠÍCH LISTIN	35
3.2.2 ZASTAVENÍ ŘÍZENÍ	38
3.3 OPATŘENÍ ZAJIŠŤUJÍCÍ POZŮSTALOST	39
3.4 SPRÁVA POZŮSTALOSTI	42
3.4.1 VYKONAVATEL ZÁVĚTI.....	43
3.4.2 SPRÁVCE POZŮSTALOSTI	43
3.4.3 ZPŮSOB SPRÁVY POZŮSTALOSTI.....	44
3.5 ZJIŠŤOVÁNÍ DĚDICKÉHO PRÁVA	45
3.5.1 VYROZUMĚNÍ O DĚDICKÉM PRÁVU	45
3.5.2 VYROZUMĚNÍ O PRÁVU VÝHRADY SOUPISU	46
3.5.3 SPORY V ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI	48
3.6 ZJIŠŤOVÁNÍ AKTIV A PASIV POZŮSTALOSTI	51
3.6.1 OCENĚNÍ AKTIV A PASIV.....	52

3.7 MAJETEK VE SPOLEČNÉM JMĚNÍ MANŽELŮ.....	53
3.7.1 JEDNOTLIVÉ REŽIMY SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ	54
3.7.2 VYPOŘÁDÁNÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ	56
3.8 PROJEDNÁNÍ DĚDICTVÍ.....	57
3.9 ROZHODNUTÍ V ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI.....	58
3.9.1 JEDNOTLIVÉ TYPY ROZHODNUTÍ O DĚDICTVÍ	60
3.9.2 ÚČINKY PRÁVNÍ MOCI ROZHODNUTÍ	61
3.9.3 ÚKONY PO SKONČENÍ ŘÍZENÍ.....	61
3.9.4 OPRAVNÉ PROSTŘEDKY	62
3.10 DODATEČNÉ PROJEDNÁNÍ DĚDICTVÍ	64
3.10.1 DODATEČNÉ PROJEDNÁNÍ PO ZASTAVENÍ.....	64
3.10.2 DODATEČNÉ PROJEDNÁNÍ PO ROZHODNUTÍ O POZŮSTALOSTI	64
3.11 NABYTÍ DĚDICTVÍ NÁSLEDNÝM DĚDICEM	65
3.12 LIKVIDACE POZŮSTALOSTI	65
3.12.1 USNESENÍ O NAŘÍZENÍ LIKVIDACE.....	66
3.12.2 ÚČASTNÍCI LIKVIDACE POZŮSTALOSTI.....	67
3.12.3 LIKVIDAČNÍ PODSTATA	68
3.12.4 ROZVRH VÝTĚŽKU ZPENĚŽENÍ MAJETKU LIKVIDAČNÍ PODSTATY	71
3.12.5 SKONČENÍ ŘÍZENÍ PŘI LIKVIDACI POZŮSTALOSTI.....	73
4. ŘÍZENÍ S MEZINÁRODNÍM PRVKEM.....	74
4.1 EVROPSKÉ NAŘÍZENÍ O DĚDICTVÍ.....	75
4.2 DORUČOVÁNÍ DO CIZINY, ZJIŠTĚNÍ ÚDAJŮ O DĚDICÍCH ZE SLOVENSKA	77
ZÁVĚR	80
SEZNAM ZKRATEK.....	81
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	82
RESUMÉ	86
ABSTRACT.....	87
KLÍČOVÁ SLOVA.....	88

ÚVOD

Předmětem mé diplomové práce je aktuální problematika „Řízení o pozůstalosti“. Toto téma jsem se rozhodla vybrat z několika důvodů. V první řadě jde o úpravu, která v nedávné době prošla řadou změn a navázala tak na rozsáhlou rekodifikaci občanského práva hmotného. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále občanský zákoník), podstatně rozšířil část týkající se dědického práva, když původní počet dvaceti sedmi paragrafů rozšířil na téměř dvě stě padesát. Bylo také zavedeno několik nových hmotněprávních institutů a některé původní byly pozměněny. Nově zavedené instituty jsou mnohdy známé již z právní úpravy Všeobecného zákoníku občanského (ABGB), či dokonce římského práva. Tyto změny musely být reflektovány v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále ZŘS), který je speciální k zákonu č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále OSŘ). Nabízí se zde proto srovnání s původní úpravou a dosavadní využití v praxi.

Na rozdíl od zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, klade účinný občanský zákoník důraz na autonomii vůle, jakožto jednu ze základních zásad občanského práva. To se projevuje zejména v dědickém právu, které nyní zůstaviteli nabízí více způsobů, jak rozhodnout o svém majetku pro případ smrti. Odklání se tak od původní úpravy, která byla ovlivněna tehdejšími socialistickým systémem a možnost rozhodování o nakládání s majetkem po smrti zůstavitele neupravovala tak široce. Oproti původní úpravě tedy občanský zákoník přichází se zcela novými instituty, jako je například dědická smlouva či odkaz. Bližším vymezením těchto i dalších novinek se budu zabývat v následující části práce. Veškeré nově zavedené instituty se prolínají napříč celým řízením o pozůstalosti a přináší změny, na které bych zde chtěla poukázat.

V neposlední řadě mě k výběru tématu této práce vedl můj zájem o notářskou profesi, jejíž význam pro dědické právo je nepopiratelný. Jsem si jistá, že s touto oblastí práva přijde do styku téměř každý člověk. Pravdou totiž zůstává, že smrt je neoddelitelnou součástí lidského života a i přes zármutek, který často ztráta blízké osoby přináší, je nutné následně uspořádat poměry zesnulého tak, aby později nevznikaly spory o pozůstalost či její část. Znalost této právní oblasti je důležitá i po stránce všeobecného povědomí, a proto bych si ráda prostřednictvím této práce rozšířila své dosavadní znalosti.

Vyjma úvodu a závěru je práce rozdělena do dalších čtyř částí. V první části se zabývám historickým vývojem dědického práva a řízení o něm, zároveň se zde snažím navázat na současné prameny s důrazem na občanský zákoník spolu s nově zavedenými instituty.

Druhá část je obecně zaměřena na základní instituty řízení o pozůstalosti a je rozdělena do čtyř dalších kapitol. Kromě obecné charakteristiky nesporných řízení (a samotného řízení o pozůstalosti), jejich funkcí a zásad jsem se zde zaměřila také na bližší vymezení jednotlivých procesních subjektů, které v řízení o pozůstalosti vystupují. Zabývala jsem se také úpravou odměňování soudních komisařů a náhradou nákladů účastníkům řízení.

Ve třetí části, která se člení na dvanáct kapitol, jsem se již věnovala samotnému průběhu řízení o pozůstalosti, a to od zahájení řízení a předběžných šetření až po vydání rozhodnutí a případné nařízení likvidace.

Čtvrtá část se dělí na dvě kapitoly a je zaměřena na problematiku řízení s mezinárodním prvkem s důrazem na Evropské nařízení o dědictví, které poměrně nedávno vstoupilo v účinnost. Zabývám se zde rovněž specifiky doručování do ciziny.

Cílem této diplomové práce je podrobné zmapování průběhu řízení a všech jeho fází tak, jak jsou upraveny v nynější procesní úpravě (především s ohledem na úpravu zákona o zvláštních řízeních soudních). Současně s tím se ve své práci věnuji jak novým, tak staronovým hmotněprávním ustanovením občanského zákoníku a jejich dosavadnímu významu v praxi notáře jako soudního komisaře.

1. VÝVOJ HISTORICKÉ ÚPRAVY AŽ DO SOUČASNOSTI

Cílem této části práce bude stručné shrnutí novodobé historie v oblasti řízení o pozůstalosti, a to v souvislosti s historií notářství. Zároveň zde rovnou navážu na současnou úpravu, respektive na její prameny, které jsou základním zdrojem této práce. Závěrem pak uvedu několik nejvýznamnějších změn, které v oblasti dědického práva přinesl občanský zákoník.

1.1 Historická úprava

Po vzniku samostatné Československé republiky bylo možné nalézt úpravu notářství ve dvou různých právních normách, neboť za účelem zachování kontinuity došlo k recipování jak rakouských, tak i uherských předpisů. Zatímco v Čechách platil rakouský notářský řád (zákon č. 75/1871 ř.z.), na Slovensku a v Podkarpatské Rusi se uplatnila úprava uherská (zákonný článek XXXV. z roku 1874). Notářství bylo možné označit za svobodné povolání, ovšem již tehdy se uplatňoval *numerus clausus*. Počet úřadů, které bylo možné obsadit, byl tedy pevně daný (stejně jako dnes).¹

Po roce 1948 došlo de facto ke zrušení klasického pojetí notářství. Šlo totiž o instituci, která ve své tehdejší podobě nebyla pro účely totalitního režimu potřebná. Nakonec však bylo notářství přizpůsobeno sovětskému vzoru a došlo k přijetí nové úpravy zákona č. 201/1949 Sb., o notářství, který zrušil notářský řád z roku 1871 a další související předpisy. Jeho přijetím došlo zároveň ke zrušení samosprávných notářských komor a ekonomické nezávislosti notářů, čímž bylo oslabeno postavení notářství, jako svobodného povolání.²

K 1. 1. 1952 nabyl účinnosti zákon č. 116/1951 Sb., o státním notářství, v jehož důsledku definitivně zaniklo svobodné postavení notářské profese a notáři se stali státními zaměstnanci. Činnost notáře byla rozdělena do několika okruhů - například k rozhodování o dědictví docházelo z pověření soudu. V tomto směru pak představoval důležitou kompetenční a organizační změnu zákon č. 52/1954 Sb., jímž došlo ke zrušení

---

¹ SKŘEJPEK, Michal, BĚLOVSKÝ, Petr. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti*. 1. vyd. Praha: Havlíček Brain Team, 2007, s. 174. ISBN 978-80-903609-9-0

² SCHELLE, Karel, SCHELLOVÁ, Ilona. *Kapitola z dějin notářství*, Ad Notam, 5/2003, s. 111-114

činnosti z pověření soudu a rozhodování o dědictví přešlo do kompetence státního notářství.

Dne 1. 4. 1964 nabyl účinnosti zákon č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím, kterým došlo k dalšímu rozšíření rozhodovací agendy. Jeho přijetí navázalo na vydání nového občanského soudního řádu (1963) a občanského zákoníku (1964). Zároveň došlo v této době také k přijetí zákona o notářských poplatcích č. 24/1964 Sb.³

Po událostech roku 1989 bylo rozhodnuto o zrušení státního notářství a v souvislosti s tím byl s účinností k 1. 1. 1993 přijat zákon České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, který je účinný dodnes. Díky tomu je notářství opět charakterizováno jako svobodné povolání, které vykonávají státem pověřené osoby v rozsahu jim svěřených pravomocí⁴. Oblast rozhodování o dědictví byla opět svěřena soudům, které měly pověřit notáře, aby jako soudní komisař v řízení o dědictví vykonával stanovené úkony, považované za úkony soudu. Notář však nemohl vydávat žádosti o poskytnutí pomoci v cizině a soudní rozhodnutí, vyjma těch, kterými se upravuje vedení řízení.

S účinností k 1. 7. 2009 byl přijat zákon č. 7/2009 Sb., kterým byl významným způsobem novelizován občanský soudní řád. Ve vztahu k notářům se jednalo zejména o § 38 odst. 2 OSŘ, z něhož vyplývalo, že notář jako soudní komisař může vykonávat všechny úkony řízení o dědictví, vyjma: a) žádosti o poskytnutí právní pomoci v cizině, b) ustanovení správce dědictví podle § 175f odst. 2 OSŘ, c) zrušení usnesení o dědictví podle § 175w OSŘ a d) vydání potvrzení podle § 175z odst. 1 OSŘ. Notářům, coby soudním komisařům, tak bylo svěřeno mnohem více rozhodovacích pravomocí v nesporných dědických věcech.

Závěr této kapitoly bude patřit nejvýznamnější ze změn, která se v této oblasti práva v poslední době uskutečnila. S účinností k 1. 1. 2014 došlo k přijetí zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Ten reaguje na rekonstrukci soukromého práva a jeho obsahem je souhrnná úprava nesporných a jiných zvláštních řízení. Z toho vyplývá, že jsou tato řízení nově upravena v samostatném zákoně a tvoří již součást

---

³ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Notářství*. 1. vyd. Zlín: Živa, 1994, s. 9 - 15. ISBN 80-901745-1-5

⁴ BÍLEK, Petr, FIALA Roman, et al. *Notářský řád a řízení o dědictví: komentář*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 4. ISBN 978-807-4001-819

občanského soudního řádu. S ohledem na to, že se řízení o pozůstalosti řadí mezi řízení nesporná, představuje tento zákon jeden z nejdůležitějších pramenů této problematiky.

1.2 Prameny

Mezi prameny hmotného práva patří v první řadě zákon č. 89/2012 Sb., **občanský zákoník**, v jehož třetí části nazvané *Absolutní majetková práva* lze nalézt hlavu třetí, která je přímo vyhrazena dědickému právu. Vyjma toho je vhodné uvést i první část, která obsahuje obecná ustanovení.

K pramenům procesní úpravy řadíme především již výše zmiňovaný **zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních**, u kterého je nutné vyzdvihnout jeho druhou část (zvláštní část), jejíž hlava III nese název *Řízení o pozůstalosti*. Mimoto sem lze zařadit i ustanovení z první části (obecná část).

Zákon o zvláštních řízeních soudních je úzce spojen se zákonem č. 99/1963 Sb., **občanský soudní řád**, ve znění pozdějších předpisů. Jejich vztah má subsidiární povahu, která spočívá v tom, že se úprava občanského soudního řádu použije v případech, kde speciální úprava schází (§ 1 odst. 2 ZŘS). Ještě významnější postavení této subsidiarity lze pozorovat v § 1 odst. 3 ZŘS, který stanovil, že pokud to povaha jednotlivých ustanovení nevyklučuje, použijí se ustanovení obou zákonů vedle sebe.

K pramenům právní úpravy řízení o pozůstalosti se řadí také prováděcí předpisy, a to vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992, o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů (dále jen **JŘ**) či **instrukce Ministerstva spravedlnosti**, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy č. j. 505/2001-Org., ve znění pozdějších předpisů. Dalším významným právním předpisem je zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen **notářský řád**), který je základním zdrojem úpravy notářské činnosti. Mimo něj se za takový zdroj považují i různé vnitřní předpisy Notářské komory ČR či na základě notářského řádu přijatý Kancelářský řád. To, jakým způsobem budou notáři odměňováni, upravuje vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví, ve znění pozdějších předpisů (dále **notářský tarif**).

V souvislosti s problematikou mezinárodního prvku je pak nezbytné uvést zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů (dále

ZMPS) a Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení (dále **Evropské nařízení o dědictví**).

1.2.1 Shrnutí nejdůležitějších změn v občanském zákoníku

Již výše v této práci uvádím, že občanský zákoník patří mezi základní prameny řízení o pozůstalosti. Procesní úprava musela respektovat množství změn, které v hmotněprávní úpravě přinesl. Myslím si proto, že je příhodné blíže zmínit alespoň několik z nich.

V § 1476 občanského zákoníku jsou vymezeny dědické tituly, kterými jsou dědická smlouva, závěť a zákon. Z uvedeného výčtu tedy vyplývá, že právě zde zákon zavádí **dědickou smlouvu** jako jeden z nových institutů. Zůstavitel tak má možnost využít další typ pořízení pro případ smrti, odlišný od závěti. Jedná o institut nikoliv zcela neznámý, neboť byl již v minulosti součástí našeho právního řádu. Důvodová zpráva v tomto smyslu uvádí, že je „*dědická smlouva smíšený právní útvar mezi smlouvou a závětí – jedná se ve své podstatě o dvoustranné právní jednání, závazné ustanovení za dědice – a tudíž na ni dopadají jak ustanovení o smlouvě, tak o závěti. Kdo chce uzavřít dědickou smlouvu, musí mít nejen pořizovací způsobilost, ale i způsobilost smluvně se zavázat.*“⁵ Zůstavitel tedy za svého dědice povolává druhou smluvní stranu nebo třetí osobu (§ 1582). Druhá smluvní strana pak závazek přijímá. K platnosti dědické smlouvy je nutné, aby byla uzavřena ve formě notářského zápisu. Její přínos spatřuji především v možnosti zůstavitele uspořádat předem ty majetkové vztahy, o kterých by mohl mezi případnými dědici vzniknout spor. Smluvní strany se mohou předem vzájemně dohodnout a předejít tak budoucím konfliktům. Závaznost dědické smlouvy spočívá v tom, že má přednost jak před závětí, tak zákonnou posloupností. Zákon zůstaviteli neumožňuje jednostranně zrušit takto nabyté dědické právo tím, že by posléze pořídil pro případ své smrti jiným výše uvedeným způsobem. Zrušení dědické smlouvy je vázáno na obecná zákonná ustanovení o závazcích nebo na dohodu obou smluvních stran, přičemž toto právní jednání musí být opět učiněno ve formě notářského zápisu. Nevýhody této smlouvy spatřuji především v tom, že ji

---

⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 393

zůstavitel v zásadě nemůže jednostranně změnit či zrušit, tak jak je tomu u závěti. Vzhledem k proměnlivosti lidských vztahů se však takto uzavřená smlouva může v budoucnu stát nežádoucí. Jisté pochybnosti pak ve svém článku uvádí též Mgr. Petr Elšík, který se obává zneužití tohoto institutu určitým typem podvodných firem zaměřujících se na starší osoby. „*Lze si představit, že těmto starším občanům ve finančních potížích bude nabídnuto finanční protiplnění oproti povolání za smluvního dědice zůstavitele – příjemce finanční částky s případnými dalšími ustanoveními dědické smlouvy o omezení zůstavitele ve vztahu k darování jeho majetku jinému subjektu apod.*“⁶

Nově se v naší právní úpravě objevila tzv. **závěť s úlevami**. Využití tohoto institutu bude vázáno spíše na výjimečné situace lidského života. Přesto však představuje důležitou oblast úpravy v případech, kdy s ohledem na mimořádné okolnosti není dobře možné splnit zákonem požadované podmínky. Při tvorbě osnovy nového občanského zákoníku odůvodnil Prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš rozhodnutí o začlenění privilegované závěti do připravované úpravy mimo jiné tím, že poukázal na *praktické hledisko vstřícnosti zákonné úpravy potřebám lidského života a vhodnost pamatovat i na situace, kdy se člověk ocitne v mimořádné situaci a kdy je potřeba podat mu pomocnou ruku a ne se k němu obrátit zády s odkazem na svazující šablonu mrtvé litery zákona*⁷. Tato dikce vyhovuje i obecné snaze o naplnění principu autonomie vůle, který se prolíná napříč celou novou úpravou. Důležitou roli hrála také inspirace tuzemskou předválečnou osnovou a zahraniční úpravou. Privilegované závěti jsou součástí například rakouské, polské, německé, švýcarské či francouzské zákonné úpravy. Další novinkou je možnost zůstavitele uvádět v závěti podmínky nebo příkazy pro dědice nebo odkazovníky. Stejně tak vstoupila do našeho právního řádu možnost povolání svěřeneckého nástupce či náhradníka pro dědice.

Za předpokladu, že zůstavitel nezanechal žádné pořízení pro případ smrti nebo pořídil pouze o části svého majetku, dochází k **dědické posloupnosti ze zákona**. Stejně tak se bude postupovat i v případě, že testamentární dědic z jakýchkoliv důvodů

---

⁶ ELŠÍK, Petr. Několik úvah k dědické smlouvě obsažené ve vládním návrhu nového občanského zákoníku. Ad Notam, 5/2011, s. 7-8

⁷ ELIÁŠ, Karel. Privilegované závěti a osnova českého občanského zákoníku. Ad Notam, 2/2009, s. 41-45

dědictví nenabude. Se současnou právní úpravou přišla pro tuto oblast změna v podobě rozšíření počtu dědických skupin z původních čtyř na šest dědických tříd. Tento krok souvisí se snahou zákonodárce snížit množství pozůstalostí, které přechází na stát v podobě tzv. odúmrť. Nově se tak zákonným dědicem mohou stát prarodiče rodičů zůstavitele, děti prarodičů zůstavitele či děti dětí sourozenců zůstavitele. Využití těchto skupin však bude spíše ojedinělé.

V současnosti umožňuje občanský zákoník také zřízení **odkazu**. Jeho význam tkví v možnosti převedení určité části majetku, aniž by byl odkazovník zatížen povinností přispět poměrně na úhradu zůstavitelových dluhů. Institut odkazu byl u nás sice zakotven již v minulosti, ale s účinností občanského zákoníku z roku 1964 došlo k jeho vypuštění. Přesto byl pojem odkazu veřejností nadále užíván, došlo však ke změně jeho významu. Často je totiž stavěn na roveň pojmu „ustanovení dědicem“, což může u porřízení učiněných po 1. lednu 2014 vést k výkladovým problémům a případné nutnosti prokázat, jaký smysl zůstavitel slovu odkaz přikládal⁸.

Současná úprava občanského zákoníku svým § 1648 umožnila, aby **nevyslovení důvodu vydědění** neznamenal (automaticky) neplatnost vydědění a nabytí zákonného podílu nepominutelným dědicem. Zůstaviteli je tak dána možnost, aby si svobodně určil, zda své rozhodnutí o vydědění odůvodní. Dle důvodové zprávy není „*zásadně důvod k tomu, aby zůstavitel zdůvodňoval své rozhodnutí o vydědění v případech, kdy je ten důvod znám jak jemu, tak i vyděd'ovanému potomku. Takových případů je drtivá většina. Učiní-li prohlášení o vydědění v závěti, což je pravidlem, seznámí se s tím příliš mnoho lidí, a to třeba i dlouho poté, co důvod vydědění nastal*“⁹. Důvodová zpráva v této věci dále uvádí, že výslovné uvedení důvodu by mohlo v některých případech vést k odhalení nepříznivých údajů o osobě nepominutelného dědice, což není účelem daného ustanovení. Co se nepominutelných dědiců týče, došlo rovněž ke snížení povinného dílu nepominutelných dědiců, a to na tři čtvrtiny zákonného dědického podílu u nezletilých a jednu čtvrtinu v případě zletilého nepominutelného dědice.

Z ustanovení § 574 odst. 2 předchozí právní úpravy zcela jasně vyplývalo, že se nikdo nemůže vzdát práv, jež mohou vzniknout teprve v budoucnosti. Taková dohoda

---

⁸ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.113-114. ISBN 978-80-7400-266-3

⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 409

byla neplatná. Odlišné řešení zvolila současná úprava. Ta v § 1480 občanského zákoníku přímo uvádí, že dědického práva, které má teprve vzniknout se lze pouze zřici. Nabízí se zde tedy jistá alternativa k odmítnutí dědictví. Potencionální dědic se svého práva může **zřici** ještě před smrtí zůstavitele tím, že s ním uzavře smlouvu. V souvislosti s tímto institutem lze zmínit další nový institut dědického práva, kterým je **vzdání** se dědictví. Jde o dohodu dvou nebo více dědiců, kteří neodmítli dědictví. V rámci tohoto ujednání se jeden z nich v řízení o pozůstalosti vzdává dědictví ve prospěch jiného dědice.

Na závěr ještě uvedu, že dle původní dikce zákona byli dědicové odpovědní za dluhy zůstavitele pouze do výše nabytého dědictví. V této části však úprava dostala jedné z nejkontroverznějších změn. Zákonodárce nově stanovil, že **odpovědnost za dluhy zůstavitele** přechází na dědice v plném rozsahu – to vše ale za předpokladu, že dědic neučiní výhradu soupisu pozůstalosti. Uplatnění práva výhrady, na základě kterého dojde k zaznamenání pozůstalostního jmění, dědicům zaručí povinnost hradit dluhy zůstavitele jen do výše nabytého dědictví. Toto opatření má sloužit především „pocitivým“ dědicům jako určitá pojistka. Ti, kteří by (například s ohledem na svůj prospěch) zatajili část majetku zůstavitele, budou i přes učiněnou výhradu nadále odpovídat za dluhy v plném rozsahu. Pozitivum této změny lze spatřovat zejména v tom, že přinesla zlepšení postavení zůstavitelových věřitelů, kteří mají být z pozůstalosti hojeni.

2. ZÁKLADNÍ INSTITUTY ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI

Cílem této části je především seznámení s obecnými otázkami a charakteristikami řízení o pozůstalosti, jakož i s jednotlivými procesními subjekty, které v rámci řízení vystupují. Na úvod bych zde chtěla uvést, že samotné spojení *řízení o pozůstalosti* představuje celkem zajímavou a částečně kontroverzní otázku. Poměrně výraznou změnou terminologie zde došlo k nahrazení obecně známého *dědického řízení*. Takový postup zákonodárce se ovšem nesetkal s plným pochopením, ať už z řad některých odborníků či veřejnosti, přestože záměrem bylo především navázat na novou hmotněprávní úpravu¹⁰. Dle § 1475 odst. 2 občanského zákoníku se pod pojem pozůstalost zahrnuje celé jmění, které zůstavitel zanechal. Jako dědictví je pak označována pouze část z pozůstalosti ve vztahu k určitému dědici. Kritika takového uspořádání spočívá například v tom, že se z logiky věci jedná o nevhodné využití pojmu pozůstalost. Obsah pozůstalosti zůstává (zpravidla) po celou dobu řízení stejný a soud má ve vztahu k dědicům rozhodovat pouze o tom, zda tito získali z pozůstalosti její příslušnou část (tedy dědictví)¹¹. Ač uvedená terminologie nepředstavuje zásadní problém pro další postup v řízení, je na pováženu, že do dnešního dne stále nedošlo ke sjednocení pojmů napříč právní úpravou (například občanský zákoník slovní spojení *řízení o pozůstalosti* vůbec nepoužívá).

2.1 Charakteristika a funkce

Řízení o pozůstalosti představuje zvláštní druh občanskoprávního řízení, a jako takové je od 1. 1. 2014 upraveno v rámci ZŘS. Tento zákon obsahuje úpravu řízení v nesporných a jiných zvláštních věcech¹². Řízení o pozůstalosti je svým charakterem řízením nesporným. Není proto od věci provést alespoň stručné srovnání dvou základních forem občanského soudního řízení, tedy řízení sporného a nesporného.

Co se způsobu vydávání rozhodnutí týče, v oblasti nesporného řízení je typické vydávat rozhodnutí **konstitutivní** povahy, která „vytváří nový právní stav a zasahují do

---

¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, s. 113

¹¹ BARTOŠ, Jiří. *Nová procesní úprava dědického práva*. Ad Notam, 6/2013, s. 16 – 21

¹² MENCLEROVÁ, Markéta. *Jak se změnil dědický proces?*. Právní rádce, 7/2013, s. 13 – 15

hmotněprávních vztahů“¹³. Naproti tomu se lze ve sporném řízení setkat především s deklaratorním typem rozhodnutí, na základě kterého má dojít pouze ke zjištění již existujícího stavu. Zde je však nutné upozornit na § 1479 občanského zákoníku, dle něhož platí, že dědické právo vzniká již smrtí zůstavitele. S ohledem na to je rozhodnutí o dědictví deklaratorní. Jeho konstitutivní povaha se ale může projevit tam, kde se dědicové o svých poměrech mezi sebou dohodnou¹⁴. V souvislosti s výše uvedeným ustanovením ještě zmíním, že občanský zákoník (na rozdíl od úpravy účinné před rokem 2014) nereflektuje okamžik, kdy má vlastnictví k pozůstalosti přejít na dědice. Vychází tak „zjevně nadále z principu, že vlastnické právo přechází zásadně již okamžikem smrti zůstavitele. Tomu odpovídá nejen znění důvodové zprávy, ale i ustanovení § 1670 NOZ, podle něhož soud nabytí dědictví potvrzuje, jakož i § 1486 NOZ, podle něhož se na toho, kdo odmítne dědictví hledí, jako kdyby nikdy dědictví nenabyl.“¹⁵

Dle další teorie lze oba druhy řízení rozlišit také na základě uplatňování preventivní a reparační funkce. **Preventivní** funkce spočívá ve snaze upravit vzájemné poměry mezi účastníky ještě předtím, než k nějakému rozporu vůbec dojde. Stručně řečeno je tedy základním významem předcházení případným sporům mezi účastníky řízení.¹⁶

V porovnání s řízením sporným je možné pozorovat také odlišné definování účastníků. Dle § 6 odst. 1 a 2 ZŘS se v otázce **účastenství** u nesporných věcí hovoří v první řadě o navrhovateli, případně může do řízení vstoupit také účastník, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno nebo ten, kterého zákon za účastníka označuje. Ve sporném řízení vystupují minimálně dvě strany, kterými se dle § 90 OSŘ rozumí žalobce a žalovaný. „Bez systému dvou stran v kontradiktorním postavení a formálního pojetí účastníků nelze řízení považovat za sporné. Účastenství v

---

¹³ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 261 - 263. ISBN 978-80-7502-076-5

¹⁴ LAVICKÝ, Petr, a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-869-7

¹⁵ KLEIN, Šimon. *Okamžik přechodu vlastnického práva k pozůstalosti v NOZ*. Ad Notam, 3/2013, s. 5-6

¹⁶ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 39-40. ISBN 978-80-7502-076-5

*některých řízeních upravených v zákonu o zvláštních řízeních soudních proti sobě sice někdy staví navrhovatele a odpůrce, avšak jejich zařazení mezi spory brání to, že se v nich většinou vyskytuje materiální pojetí účastenství, jakož i se sporným řízením naprosto neslučitelná možnost někoho do řízení z úřední povinnosti přibrat, nebo jeho účast naopak ukončit.*¹⁷ Dále je příhodné zmínit, že v nesporném řízení je rozhodnutí ve věci samé vydáno zpravidla formou **usnesení**, není-li zákonem stanoveno jinak. Opačný postup se uplatňuje u řízení sporného, kde se takto přednostně rozhoduje rozsudkem, není-li zákonem přímo stanovena forma usnesení. S tímto dále souvisí, že v souladu s § 28 ZŘS mohou být v případném odvolacím řízení uváděny nové skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně a soud k nim přihlédne i v případě, že uplatněny nebyly. Ve srovnání s řízením sporným se zde tedy uplatňuje **princip plné apelace**.¹⁸

Důležitou roli při vymezení odlišností obou řízení hrají též zásady, které jsou charakteristické pro každé z nich. Nesporné řízení je ovládáno **zásadou oficiality**, kdy soud může zahájit řízení ex offio, tedy bez nutnosti dříve podaného návrhu. Právě zde lze spatřovat rozdílný způsob zahájení obou řízení. Pro srovnání se nabízí **zásada dispoziční**, která u řízení sporného dovoluje zahájení výlučně na návrh, tedy k okamžiku podání žaloby. Další charakteristikou ve věcech nesporných je **zásada vyšetřovací**. U té platí, že soud není vázán jen skutečnostmi, které účastníci řízení uvedli. Naopak je povinností soudu zjistit všechny důležité skutečnosti a sám provádí důkazy dle své úvahy. Účastníci řízení mohou své důkazy a tvrzení navrhopat v průběhu celého řízení. Nejsou tedy vázáni **zásadou koncentrace řízení**, která se uplatňuje ve sporných věcech, kde lze označit jednotlivé důkazy či uvést důležité skutečnosti jen do určité doby.

Řízení o pozůstalosti lze charakterizovat ještě podrobněji. Již výše uvádím, že dědické právo vzniká smrtí zůstavitele. Navzdory tomu se však v případě úmrtí fyzické osoby obligatorně zahajuje řízení o pozůstalosti. Uplatňuje se zde **princip obligatornosti**, a to i v případě, že zesnulý neměl žádný majetek. Důležitý je též

---

¹⁷ LAVICKÝ, Petr, a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 6. ISBN 978-80-7478-869-7

¹⁸ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 355-363. ISBN 978-80-7502-076-5

princip ingerence státu, kdy skrze soud reprezentující orgán státu dochází k ovlivňování uspořádání vztahů týkajících se pozůstalosti. Typicky se zde pak setkáme se **zásadou neveřejnosti** a **zásadou legálního pořádku**. Poslední zmíněná zásada se projevuje logickým uspořádáním úkonů, které jsou prováděny v předem stanoveném pořadí.

V neposlední řadě je nutné zmínit dvě základní funkce řízení o pozůstalosti. První a zároveň významnější **legitimační funkce** spočívá ve zjištění těch, kteří se mají stát dědici. Okruh takto zjištěných právních nástupců zůstavitele by měl být již definitivní. Přesto nelze pominout možnost, že bude například řízení zastaveno pro neexistenci či nepatrnost zanechaného majetku a jediným účastníkem řízení se stane vypravitel pohřbu. **Funkce majetková** je založena na zjištění majetku a dluhů zůstavitele. Na rozdíl od funkce legitimační jí však nelze přisuzovat (alespoň v obecné rovině) definitivní závaznost, neboť je takové zjištění méně spolehlivé. Důsledkem toho je zákonem stanovena možnost vést i po pravomocném skončení řízení další dodatečné řízení, pokud se později objeví nový majetek či dluhy (§192 an. ZŘS).¹⁹

2.2 Pravomoc a příslušnost soudu

V obecné rovině lze říci, že soudům náleží právo a zároveň i povinnost projednávat určitý okruh věcí a současně o nich rozhodovat, a to bez nutnosti vymezení konkrétního kompetentního soudu. Souhrnně lze takto vymezené záležitosti chápat jako **pravomoc** soudu, na základě které dochází k vymezení působnosti soudů vůči orgánům mimo rámec soudní soustavy.²⁰

Základním významem pojmu **příslušnost** je vyjádření toho, který soud projednává a rozhoduje v konkrétní věci. Pro vymezení kompetentního soudu příslušného k projednání a rozhodování rozlišujeme pojem věcná, funkční a místní působnost soudu. U prvních dvou možností dochází k rozdělení působnosti mezi jednotlivé soudy napříč všemi články soudní soustavy. Pro místní působnost pak platí,

---

¹⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2013, s. 111-113. ISBN 978-80-7201-931-1

²⁰ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 111. ISBN 978-80-7202-076-5

že se kompetence rozdělí mezi soudy, které v rámci soudní soustavy působí ve stejném článku.

Pro účely zjištění, který soud bude projednávat a rozhodovat věc v prvním stupni, je rozhodující otázka věcné příslušnosti. Na základě ní dochází ke stanovení kompetence okresních nebo krajských soudů. Takovéto rozlišení příslušných soudů se provádí například z důvodu náročnosti projednávaných záležitostí či snahy o sjednocení rozhodovací činnosti.²¹ Funkční příslušnost rovněž stanoví rozsah působnosti mezi soudy napříč celou soudní soustavou, a to při projednání té jedné a samé věci. Fakticky tedy dochází k určení článku soudní soustavy, který má v kompetenci projednat a rozhodnout danou věc na základě opravného prostředku. Poté co byla určena věcná příslušnost, je nezbytné stanovit v jejích mezích soud, který je příslušný i místně. Místní příslušnost slouží k vymezení rozsahu působnosti mezi jednotlivými soudy stejného článku soudní soustavy. Obligatorní složkou pro řádné určení místní příslušnosti je vymezení územního obvodu působnosti, který je pro každý soud stanoven zvlášť. Lze jej nalézt v přílohách zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích. V tomto případě je jistým specifikem, že se územní obvody působnosti soudů stále kryjí s úpravou územního členění dle zákona č. 36/1960 Sb., o územním členění státu, která již nereflektuje současnou podobu územněsprávního členění.

Pokud jde o samotné řízení o pozůstalosti, věcně příslušným soudem prvního stupně je okresní soud, případně obvodní soud v Praze či Městský soud v Brně. V oblasti místní příslušnosti došlo po roce 2013 k významné změně. Dle současné úpravy je rozhodným údajem pro stanovení místní příslušnosti údaj o místě, kde byl zůstavitel za svého života přihlášen k trvalému pobytu. Skutečně bydliště zde již tedy nehraje primární roli. Pro osobu zůstavitele by tak mělo být snadné určit si sám dopředu příslušný soud pro vedení budoucího řízení. Pro charakteristiku pojmu trvalé bydliště není zásadní, aby zůstavitel na evidované adrese fakticky bydlel. Typickým příkladem takové situace jsou lidé bez domova, jejichž trvalý pobyt je vázán na adresu okresního úřadu.²²

---

²¹ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges) , s. 112. ISBN 978-80-7502-076-5

²² SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.205. ISBN 978-80-7400-266-3

Pokud však není možné zjistit z informačního systému evidence obyvatel požadovaný údaj o místě trvalého pobytu, popřípadě o jiném místě pobytu evidovaném dle jiných právních předpisů, mohou být využita další určovací kritéria v § 98 ZŘS. Primárně se mezi ně řadí místo posledního známého bydliště. Vedle zákonné úpravy bylo v minulosti již několikrát judikováno, že bydlištěm se rozumí místo, kde fyzická osoba bydlí s úmyslem se zde trvale zdržovat²³. Dalším podpůrným kritériem se rozumí místo, kde se zůstavitel naposledy zdržoval. Bude-li zjišťování nadále neúspěšné, určí se místní příslušnost dle obvodu, kde se nachází zůstavitelův nemovitý majetek. Jako poslední variantu při neúspěšném uplatnění všech ostatních možností uvádí zákon jako místně příslušný ten soud, v jehož obvodu zůstavitel zemřel.

Závaznost stanovené místní příslušnosti není neměnná. Projednávanou věc lze z důvodu vhodnosti přikázat i jinému věcně příslušnému soudu. V takovém případě se dle § 99 ZŘS zaručuje účastníkům, jejichž účast na řízení se projevila už v době podání návrhu na přikázání věci jinému soudu, právo vyjádřit se k důvodům vhodnosti. Odůvodněnost pro argumentování vhodnosti lze spatřovat zejména v situacích, kdy většina zůstavitelových dědiců bydlí v obvodu jiného soudu.

Pokud by soud došel k závěru, že není místně příslušný k projednání již zahájeného řízení o pozůstalosti, může věc formou usnesení postoupit jinému místně příslušnému soudu.

2.3 Pověření notáře soudním komisařem

Pověření notáře soudním komisařem je úzce spjato s fází řízení těsně po jeho zahájení příslušným soudem (§ 101 odst. 2 ZŘS). Touto fází se blíže zabývám v další části práce. Notář představuje jednu z hlavních postav, která v řízení o pozůstalosti vystupuje. Z úpravy § 100 odst. 1 ZŘS vyplývá, že příslušný soud (soud prvního stupně u kterého řízení o pozůstalosti probíhá) pověří notáře, aby jeho jménem jako soudní komisař prováděl úkony v rámci řízení o pozůstalosti. Příslušný notář je vybírán na základě rozvrhu, vydávaného každoročně předsedou krajského soudu na návrh notářské komory. Důvodem je nestrannost a objektivita při soudním rozhodování. Tento rozvrh může být sestaven na základě různých aspektů (běžně se v něm operuje s daty narození zemřelého), které poté slouží jako pomocná kritéria pro určení kompetentního notáře.

---

²³ Viz například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2.6.2005, sp.zn. 30 Cdo 444/2004

Bližší údaje o rozvrhu pověřování notářů jsou upraveny v § 99 až 102 JŘ. Soudní komisař je v dalších fázích řízení povinen postupovat takovým způsobem, aby z jeho strany nebylo možné namítat neodůvodněné prodlužování řízení.

Neprovádí-li notář úkony osobně, může jejich provedením v plné míře pověřit svého notářského kandidáta, notářského koncipienta nebo jiného zaměstnance, který složil kvalifikační zkoušku podle jiného právního předpisu. Tito zaměstnanci vydávají pouze usnesení, kterými nerozhodují ve věci samé. Eventuálně může notář pověřit také jiného zaměstnance, aby provedl pouze dílčí úkony (§103 odst. 2 ZŘS). Úkony, kterými byl soudní komisař pověřen, se dle § 103 odst. 5 ZŘS zaznamenávají formou protokolu, případně pomocí zvukového nebo zvukově obrazového záznamu.

Vedle výše zmíněného však zákon vyloučil určité úkony, jež i přes své pověření nesmí notář vykonávat (§ 100 odst. 2 ZŘS). Mezi takto vyčleněné úkony spadají žádosti o poskytnutí právní pomoci v cizině, pravomoc rozhodovat o vyloučení notáře či jeho zaměstnanců (§ 105 ZŘS), zrušení rozhodnutí o pozůstalosti (§ 191 ZŘS), udělení předchozího souhlasu ke zpeněžování majetku patřícího do likvidační podstaty, které má uskutečnit notář (§ 231 ZŘS), rozhodnutí o připadnutí majetku patřícího do likvidační podstaty státu (§ 237 ZŘS) a zastavení likvidace pozůstalosti (§ 280 ZŘS). Přesto může být dle § 100 odst. 3 ZŘS pověřen, aby i v těchto věcech obstaral podklady pro usnesení a jiné úkony soudu, případně též návrhy na jejich znění.

V otázce rozhodování je notáři jako pověřenému soudnímu komisaři vymezeno rozhodovat ve věci samé (§ 123 odst. 1 ZŘS). Definicí pojmu *rozhodnutí ve věci samé* se zabýval Nejvyšší soud, který následně judikoval, že se jedná o rozhodnutí ve věci, která je tím předmětem pro který se řízení vede. Co se řízení o pozůstalosti týče, věcí samou se zde rozumí práva a povinnosti majetkové povahy, které ve svém souhrnu tvoří dědictví po zůstaviteli.²⁴ Jako rozhodnutí ve věci samé lze dle takového pojetí označit například samotné rozhodnutí o dědictví (§ 184 a § 185 ZŘS) či rozhodnutí o schválení dohody pozůstalého manžela s dědici o vypořádání majetku patřícího do společného jmění manželů (§162 ZŘS).²⁵

---

²⁴ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.01.2008, sp. zn.. 21 Cdo 1923/2007

²⁵ ŠVESTKA, J. et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 633. ISBN 978-80-7478-579-2

Pověření funkcí soudního komisaře není neměnné a za podmínek uvedených v § 104 a § 105 ZŘS může notář toto postavení i ztratit. Jednak tedy soud pověření usnesením **zruší**, vznikne-li nebezpečí, že věc nebude v přiměřené době projednána i přesto, že byl soudní komisař předem na takovou možnost písemně upozorněn. Současně s tímto zrušením pověří soud provedením úkonů soudního komisaře jiného notáře. Za dané situace bude mít notář právo pouze na náhradu hotových výdajů, odměna mu již nenáleží. Takové následky jsou spojovány se sankčním pojetím zrušení pověření v důsledku toho, že notář i přes řádné upozornění v nevyhovujícím postupu pokračoval.²⁶ Dále je možné notáře a případně též jeho zaměstnance usnesením **vyločit** z provedení úkonů soudního komisaře a současně udělit pověření jinému notáři. Důvodem takového počínání je pochybnost o nepodjatosti notáře. V této souvislosti je vhodné zmínit také ustanovení § 131 ZŘS, které odvolacímu soudu umožňuje nařídít výměnu notáře v případech, kdy odvolací soud zrušil usnesení soudu prvního stupně pro nedodržení závazného právního názoru nebo závažné vady v řízení.

Veškeré informace, které notář, notářský kandidát, notářský koncipient či jiní zaměstnanci notáře v souvislosti s prováděním úkonů v řízení o pozůstalosti získali, spadají pod povinnost mlčenlivosti. Předseda soudu, u kterého probíhá (či již proběhlo) řízení o pozůstalosti v prvním stupni, však může z vážných důvodů tyto osoby mlčenlivosti zprostit.

2.3.1 Odměna notáře v řízení o pozůstalosti

Odměna notáře jako soudního komisaře patří do nákladů řízení společně s náhradou jeho hotových výdajů, náhradou za daň z přidané hodnoty, odměnou správce dědictví či náklady a hotovými výdaji účastníků. V širší rovině sem lze zařadit například znalečné či svědečné.

Přímo z obsahu § 107 odst. 1 ZŘS vyplývá, že má notář nárok na odměnu za úkony, které jako soudní komisař osobně prováděl, případně též za úkony, jejichž provedením pověřil své zaměstnance. Dále má právo, aby mu byly uhrazeny hotové výdaje, které musel při provádění úkonů účelně vynaložit (především za doručování písemností) a v neposlední řadě mu náleží náhrada za daň z přidané hodnoty, to však

---

²⁶ SVOBODA, Jirí, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.349. ISBN 978-80-7400-266-3

pouze za předpokladu, že je plátcem daně z přidané hodnoty dle jiného právního předpisu (zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty). Pokud bylo provedeno dožádání, při kterém měl notář provést úkon, ačkoliv v dané věci nebyl soudním komisařem, bude postup obdobný. Rozsah jeho odměny i náhrad má odpovídat rozsahu, jaký by náležel příslušnému soudnímu komisaři při provedení požadovaného úkonu. Konečně také může nastat situace, v jejímž důsledku dojde k převzetí věci jiným notářem (například nově ustanoveným notářem), předešlý notář má potom právo jak na náhradu hotových výdajů a daně z přidané hodnoty, tak na poměrnou část z odměny.

Problematikou odměny soudního komisaře a náhrad jeho hotových výdajů se podrobněji zabývá notářský tarif. Výše odměny je v něm předem stanovena a notáři není umožněno samostatně rozhodnout, zda úplatu přijme. Odměnu musí vždy vyžadovat a následně také vyúčtovat. V opačném případě by notář odporoval systému, v rámci něhož je jeho činnost upravena.²⁷ Dle notářského tarifu je zásadním údajem pro určení výše odměny zjištění **základu pro její výpočet**. Obecně se výše odměny vypočítá v závislosti na obvyklé ceně aktiv pozůstalosti, nestanoví-li vyhláška jinak (§ 12 odst. 1 notářského tarifu). Pro výpočet odměny je stanoven strop ve smyslu maximální výše základu, se kterým je dle notářského tarifu ještě možné pracovat. Proto se částka, která přesáhne 20 000 000 Kč, do základu již nezapočítává. Naopak minimální výše odměny se rovná částce 600 Kč.

Pokud byla při projednání pozůstalosti zjištěna obvyklá cena aktiv tvořících základ pro výpočet odměny soudního komisaře, může dojít k výpočtu odměny pomocí procentuálně vymezených **sazeb** (§ 13 notářského tarifu). Výše těchto sazeb se mění v závislosti na výši základu (degresivní sazba). V obecné rovině se tak celková hodnota zanechaných aktiv rozděluje do několika úseků, které mezi sebou vytváří hranice, jejichž překročením dochází ke změně výpočetní sazby. Vypočtenou odměnu lze ještě přiměřeně zvýšit z důvodů mimořádné časové náročnosti či obtížnosti případu (například v řízeních s cizím prvkem, kde je nutné použití cizího jazyka).

Pokud byla nařízena likvidace pozůstalosti, odvíjí se výše odměny od výše zpeněženého majetku likvidační podstaty (§ 12 odst. 5 notářského tarifu). Odměna notáře při likvidaci pozůstalosti je tedy stanovena pomocí tohoto specifického základu,

---

²⁷ BÍLEK, Petr, FIALA Roman, et al. Notářský řád a řízení o dědictví: komentář. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 413. ISBN 978-807-4001-819

a to v poměru k procentuální sazbě dle § 13a notářského tarifu. Postup pro její výpočet je podobný jako ve výše uvedených případech, je však možné zaznamenat vyšší sazby pro stanovení odměny. V okamžiku, kdy dojde ke jmenování likvidačního správce, zkrátí se výše takto vypočtené odměny pouze na jednu čtvrtinu. Pokud ale notář prováděl úkony likvidace ještě před jmenováním likvidačního správce, náleží mu navíc poměrná část z odměny, a to s ohledem na rozsah jeho činnosti.

Jsou-li splněny předpoklady pro vedení dodatečného řízení, bude odměna notáře stanovena na základě obvyklé ceny majetku, který vyšel dodatečně najevo. Pokud ovšem obvyklá cena nově objeveného majetku činí méně než 1000 Kč, musí být odměna notáře vymezena dvěma třetinami z obvyklé ceny takového majetku (§ 13 odst. 3 notářského tarifu). Při takto malých částkách by se totiž minimální hodnota odměny (600 Kč) stala zbytečně neúměrnou. Podobně se bude postupovat v případě, kdy má část dědictví nabýt následný dědic.

Nejméně náročný způsob výpočtu odměny se pojí se zastavením řízení (§153, § 154 ZŘS či § 104 odst. 1 OSŘ), neboť je zde částka stanovena paušálně ve výši 400 Kč, vyšší částkou je notář ohodnocen za předpokladu, že zastavení předcházelo vypořádání společného jmění manželů (§ 11 notářského tarifu).

Co se placení odměny a jednotlivých náhrad týče, bude záležet na rozhodnutí soudu, kterým se ukončí řízení prvního stupně. Jeho obsahem má být také informace o tom, kdo a v jaké výši platí odměnu notáře a případné další náhrady (§ 108 ZŘS). Příslušným plátcem může být buďto jediný dědic, více dědiců najednou nebo stát. V prvé řadě má být tato povinnost uložena dědicům, pokud se však stát dostane do postavení zákonného dědice, lze ji uložit i tímto způsobem. Dědictví, které není předlužené, si mezi sebou více dědiců rozdělí dle dědických podílů či poměru majetku nabytého při rozdělování pozůstalosti.²⁸

2.4 Účastníci řízení

Obecně lze říci, že účastníci řízení mají v civilním procesu jednu z klíčových rolí. Tato skutečnost se opírá o tvrzení, že řízení nemůže existovat bez účastníka, o jehož právech a povinnostech se má rozhodovat. Stručně řečeno, pouze účastníkovi

---

²⁸ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.349-353. ISBN 978-80-7400-266-3

mohou vznikat procesní práva a povinnosti, o kterých se posléze jedná a vydává rozhodnutí. Nezpůsobilost účastníka je proto vadou řízení, na základě které bude zastaveno.

Pro vymezení procesní subjektivity určitého účastníka stanovil § 19 OSŘ předpoklad, že způsobilost k účastenství náleží každému, kdo má právní osobnost. V tomto směru je v souladu s § 15 občanského zákoníku způsobilost být účastníkem přiznána fyzickým osobám. Z obsahu § 20 a § 21 občanského zákoníku dále vyplývá, že je právní osobnost ze zákona přiznána právnickým osobám a v oblasti soukromého práva i státu. Zatímco fyzické osoby disponují způsobilostí být účastníkem již od narození (§23 občanského zákoníku), pro právnické osoby je v této věci rozhodné rozmezí od jejího vzniku až do zániku (§ 118 občanského zákoníku).

Každý účastník má procesní způsobilost v rozsahu, v jakém je svéprávný (§ 20 OSŘ). Z výše uvedeného tedy vyplývá, že fyzické osoby nabývají této způsobilosti zpravidla dovršením osmnáctého roku (§ 30 občanského zákoníku) a pokud nebyly v průběhu života na svéprávnosti omezeny, zůstanou svéprávné až do okamžiku smrti. Svěprávnosti je však možné dosáhnout ještě před nabytím zletilosti, a to uzavřením manželského svazku nebo jejím přiznáním ze strany soudu. Pro nezletilé osoby proto platí zvláštní úprava § 31 an. občanského zákoníku, která stanovila, že míra svéprávnosti a tudíž i procesní způsobilosti se s ohledem na nižší věk určuje dle úrovně rozumové a mravní vyspělosti. U právnických osob se právní subjektivita a svéprávnost nerozlišují, proto se také stírá rozdíl mezi procesní subjektivitou a procesní způsobilostí. V úvahu ovšem přichází vyřešení otázky ohledně jednání jménem právnické osoby, neboť právnická osoba sama jednat nesmí.²⁹

2.4.1 Účastníci v řízení o pozůstalosti

Stanovením okruhu účastníků řízení o pozůstalosti dochází k určení osob významných pro účely samotného řízení, ať už pro zjištění s kým má být v dané věci jednáno či umožnění uplatnění jednotlivých práv účastníka. V § 6 ZŘS je stanoveno, že v řízení, které lze zahájit i bez návrhu, bude účastníkem návrhvatel a ten, o jehož

---

²⁹ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ. Alena. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 128 - 133. ISBN 978-80-7502-076-5

právech nebo povinnostech se má jednat, popřípadě ten koho zákon jako účastníka označuje. Podrobná úprava problematiky účastníků řízení o pozůstalosti je upravena v § 110 až 117 ZŘS, který rozlišuje mezi účastníky na celém řízení a těmi, jejichž právo se uplatní pouze v části řízení. Tato úprava významně rozšířila okruh potenciálních účastníků po roce 2014.

V prvé řadě budou dle § 110 ZŘS v postavení účastníka osoby, o kterých lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovi **dědicové**, tedy osoby oprávněné k nabytí zůstavitelova majetku. Svůj nárok však musí prokázat platným dědickým titulem, ať už se jedná o dědění ze zákona či na základě pořízení pro případ smrti. Nelze-li tímto způsobem určit žádného dědice, připadne pozůstalost **státu** formou odúmrti. Právě tehdy se stát stává účastníkem v postavení dědice. V opačném případě může nastat situace, kdy bude právo účastnit se řízení nárokovat více osob. Vznikne-li mezi nimi spor, musí být otázka účastenství vyřešena soudem. **Vypravitel pohřbu** se rovněž může dostat do postavení účastníka, a to za předpokladu, že byly naplněny důvody pro zastavení řízení v důsledku neexistence či nepatrné hodnoty majetku. Pro srovnání je vhodné uvést, že současná zákonná úprava opět zavedla institut odkazu. S tím souvisí potřeba vymezit v řízení o pozůstalosti postavení odkazovníků ve vztahu k dědicům. Mgr. Jiří Bartoš vyjádřil ve svém článku názor, že „*odkazovník má až na výslovné odchylky (§1620 a násl. občanského zákoníku) stejné postavení jako jakýkoliv jiný věřitel (1627 odst. 2 občanského zákoníku) a účastníkem v dědickém řízení může být jen za podmínek uvedených v ustanovení § 112 ZŘS, není-li dále uvedeno jinak.*“³⁰ Tomuto názoru svědčí skutečnost, že oprávněnému odkazovníkovi vzniká pohledávka vůči dědici nebo odkazovníkovi, který má odkaz vydat. Věc v odkazu vymezená se totiž v souladu s § 1597 občanského zákoníku nenabývá přímo z pozůstalosti, ale až od osoby odkazem obtížená.³¹ I když tedy z §1477 občanského zákoníku vyplývá, že odkazovník není dědicem, lze si představit situaci, kdy se do postavení dědice dostane. Pozůstalost ve formě odúmrti představuje nejzazší možné řešení, jsou-li proto známi odkazovníci, stanou se dědici zanechané pozůstalosti (§ 1633 občanského zákoníku).

Názornou ukázkou účastenství vymezeného pouze pro určitou část řízení je postavení **manžela** jako účastníka podle § 111 ZŘS. Toto ustanovení lze využít pouze

---

³⁰ BARTOŠ, Jiří. *Nová procesní úprava dědického práva*. Ad Notam, 6/2013, s. 16 - 21

³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 398

v případě, že se jedná o vypořádání společného jmění po smrti jednoho z manželů. Poté, co usnesení o vypořádání společného jmění nabyde právní moci, ztrácí zůstavitelův manžel své postavení účastníka. Dle § 112 a § 117 odst. 1 ZŘS je účastníkem i zůstavitelův **věřitel**, pokud jde v řízení o jím navržené odloučení nebo soupis pozůstalosti, případně došlo-li k nařízení likvidace pozůstalosti. **Nepominutelný dědic** se stává účastníkem pouze pro tu část řízení o pozůstalosti, ve které se jedná o soupisu pozůstalosti, určení obvyklé ceny pozůstalosti a vypořádání jeho povinného dílu. Pokud byl zůstavitelem ustanoven **vykonavatel závěti**, stává se účastníkem celého řízení o pozůstalosti. Dle § 114 ZŘS se nestane účastníkem pouze v případě, kdy jsou splněny předpoklady pro zastavení řízení, nebo má pozůstalost připadnout státu ve formě odúmrti. Postavení účastníka může získat i **správce pozůstalosti** v otázkách svého ustanovení a úkonů správy pozůstalosti. Při **závěře pozůstalosti** je účastníkem každá osoba dotčená opatřením soudu zaměřeným na zajištění zůstavitelova majetku a doposud se nestala účastníkem. Po nařízení **likvidace pozůstalosti** zaniká účast na řízení všem výše jmenovaným účastníkům a účastníky se stanou věřitelé, kteří se přihlásili, případně i nepřihlášení věřitelé, kteří přesto mají právo na uspokojení své pohledávky. Byl-li jmenován likvidační správce, dostane se též do postavení účastníka řízení.

Pokud by v průběhu řízení vyšla najevo existence osoby, která má být účastníkem řízení v souladu s § 6 ZŘS, rozhodne soud usnesením o jejím přibrání do řízení. Bude-li naopak zjištěno, že se řízení účastní osoba, která nemůže být za účastníka považována, ukončí soud usnesením její účast (§ 7 ZŘS).

2.4.2 Opatrovnictví

Soudní komisař provádí již ve fázi předběžného šetření zjišťování, zda jsou splněny předpoklady k tomu, aby mohl dědic jako účastník řízení samostatně jednat. Nejsou-li předpoklady splněny, prisuzuje se takový důsledek skutečnosti, že osoba dědice není plně svéprávná z důvodu omezení svéprávnosti či nedosažením zletilosti. Příčinou však může být i neznámé místo pobytu tohoto účastníka, dále to, že osoba není známa nebo se jí nedaří doručovat.

Pokud tedy soud dospěje ke zjištění, že dědic není schopen sám jednat a zároveň nemá zákonného zástupce ani opatrovníka (§ 22 OSŘ), bude mu opatrovník usnesením jmenován. To vše pod podmínkou, že dosud nebylo přijato odpovídající opatření v

řízení ve věcech opatrovnictví (§ 118 ZŘS). Nastane-li situace, kdy dědic zákonného zástupce či opatrovníka sice má, ale jejich vzájemné zájmy se dostali do střetu, případně má zákonný zástupce či opatrovník v tomtéž řízení zastupovat více dědiců, jmenuje soud usnesením dědici **zvláštního opatrovníka** (§ 119 ZŘS). Typicky tato situace nastává v případech, kdy rodiče vystupují jako zákonní zástupci svého potomka, který má také dědit. Pokud se má zvláštní opatrovník stanovit jiným účastníkům než dědicům, vydává takové usnesení opatrovnický soud. V otázce kolize zájmů je třeba postupovat obezřetně, neboť do běžné praxe patří jmenování opatrovníka z řad blízkých osob (§ 22 občanského zákoníku). Ty mohou nezřídka splňovat náležitosti k tomu, aby se rovněž staly účastníkem řízení a naplnily tím předpoklad pro vznik střetu zájmů. V řízení o pozůstalosti jmenuje soud usnesením také takzvaného **opatrovníka ve zvláštních případech**, a to takovému dědici, který není znám, jehož pobyt není znám nebo jemuž se nepodařilo doručit na známou adresu jeho bydliště nebo místa, kde se zdržuje, nebo kterému se nepodařilo doručit na adresu jeho sídla (§ 120 ZŘS). Jinak řečeno jde o dědice neznámého. Snadno může taková situace nastat u případů, kdy po sobě zůstavitel zanechal pouze jednoho potencionálního dědice, který žil většinu života v zahraničí, následně tam zemřel a zanechal po sobě blíže neznámé potomky.³²

Při jmenování opatrovníka musí soud dbát na zůstavitelovu vůli, kterou projevil v rámci předběžného prohlášení. V očekávání své nezpůsobilosti k právnímu jednání může zůstavitel požadovat, aby se určitá osoba stala jeho opatrovníkem (§ 38 občanského zákoníku a § 29a OSŘ). Nebylo-li toto prohlášení učiněno, jmenuje soud zpravidla osobu blízkou, či jinou vhodnou osobu. Nemůže-li být opatrovníkem jmenován nikdo jiný, lze v souladu s § 29 odst. 4 OSŘ jmenovat advokáta. Jiná osoba než advokát může být jmenována opatrovníkem pouze v případě, že s tím bude souhlasit.

Usnesení, na jehož základě je opatrovník jmenován, je třeba odůvodnit. Zároveň platí, že se proti němu lze odvolat. Uvedené usnesení doručí jak opatrovníkovi, tak dědici. Půjde-li ale o dědice, jehož pobyt není soudu znám, spočívá řádný postup ve vyvěšení usnesení na úřední desce soudu. Za řádně doručené se usnesení považuje desátý den po dni vyvěšení (§ 50l odst. 1 OSŘ).

---

³² KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2015, s. 114. ISBN 978-80-7502-097-0

2.4.3 Zastoupení na základě plné moci

Obecně platí, že se účastníci řízení mohou nechat zastoupit svým zmocněncem na základě plné moci. Až na výjimky stanovené v § 26 a § 26a OSŘ jím bude vždy fyzická osoba. Z dikce § 24 odst. 1 OSŘ dále vyplývá, že v téže věci může mít účastník současně jen jednoho zvoleného zástupce.

V řízení o pozůstalosti se může účastník nechat zastoupit advokátem, notářem či obecným zmocněncem. **Advokát** může být zvolen za zmocněnce účastníka vždy, přičemž se mu uděluje pouze procesní plná moc, která se vztahuje na celé řízení. Zákon jím dále zaručuje oprávnění nechat se zastoupit jiným advokátem, eventuálně advokátním koncipientem či jiným zaměstnancem. Pokud účastník určí jako svého zástupce **notáře**, uděluje mu stejně jako v předchozím případě pouze procesní plnou moc. Na rozdíl od advokáta však může účastníka zastupovat pouze v omezené míře s tím, že rozsah jeho oprávnění je blíže vymezen notářským řádem. V řízení o pozůstalosti proto nesmí účastníka zastupovat notář, který v něm zároveň působí jako soudní komisař. Stejně jako v případě advokáta se může i notář nechat zastoupit dalším zástupcem, tedy například jiným notářem. Jako **obecný zmocněnec** může vystupovat jakákoliv svéprávná fyzická osoba a účastník si jej smí zvolit vždy. Z § 27 odst. 2 OSŘ ovšem vyplývá, že soud má oprávnění zasáhnout do volby účastníka tím, že zastoupení obecným zmocněncem nepřipustí. Důvodem tohoto postupu bude zřejmá nezpůsobilost zástupce k řádnému zastupování nebo jeho opětovné vystupování v různých věcech, tedy provozování pokoutnictví. Co se pokoutnictví týče, v nedávné době Nejvyšší soud judikoval, že cílem ustanovení § 27 odst. 2 OSŘ je v první řadě zajištění průběhu civilního procesu, který povede k rychlé a účinné ochraně práv. Pokud tedy soud v průběhu řízení dojde k závěru, že došlo k naplnění podmínek pro využití zmíněného ustanovení, může vyslovit nepřipustnost zastoupení obecným zmocněncem, bez toho aby zmocněnce jakkoliv postihoval či zkoumal, zda došlo k naplnění veškerých aspektů pokoutnictví (v tomto směru by se uplatnily spíše normy správního práva). Z toho lze dovodit, že v občanskoprávním řízení by složité prokazování toho, zda bylo pokoutnictví skutečně provozováno, postrádalo smysl.³³ Ohledně obecného zmocněnce zákon dále uvádí, že takto zvolený zástupce může jednat pouze osobně. Na rozdíl od

---

³³ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.11.2015, sp. zn.. 30 Cdo 2320/2015

výše jmenovaných zástupců je možné udělit obecnému zmocněnci i prostou plnou moc, která spočívá ve zmocnění k provedení jednotlivého procesního úkonu.

Za podmínek stanovených v § 28 odst. 2 OSŘ může účastník odvolat udělenou plnou moc, zmocněnec má zase možnost ji vypovědět. Stejně účinky jako odvolání bude mít pro účastníka volba jiného zástupce v řízení. V § 28 odst. 5 se dále uvádí, že plná moc zaniká, ztratí-li zastoupený způsobilost být účastníkem řízení, popřípadě zemře-li nebo zanikne-li zástupce. Zmocnění skončí také na základě pravomocného rozhodnutí, kterým bylo skončeno řízení, pro které byla udělena plná moc. Jde-li však o prostou plnou moc, zanikne již provedením příslušného úkonu.³⁴

2.4.4 Procesní nástupnictví

Obecná úprava OSŘ ve svém § 107 odst. 1 připustila, že některý z účastníků může po zahájení řízení a zároveň před jeho pravomocným skončením ztratit způsobilost být účastníkem. Soud má v takovém případě posoudit, zda bude i přesto možné v řízení pokračovat či zda byl naplněn předpoklad pro přerušování řízení. Vyhodnotí-li soud možnost pokračování kladně, rozhodne usnesením, že procesním nástupcem účastníka (fyzické osoby) budou ti, kteří vstoupili do práv a povinností, o něž v řízení jde. Je-li účastníkem právnická osoba, půjde o ty, kteří po zániku právnické osoby vstoupili do jejích práv a povinností nebo převzali práva a povinnosti, o něž v řízení jde. Procesní nástupce musí následně přijmout takový stav, který tu byl v době jeho nástupu do řízení (§ 107 odst. 4 OSŘ).

Pro potřeby řízení o pozůstalosti byla navíc vytvořena zvláštní úprava v § 121 a § 122 ZŘS. V souladu s tím pokračuje soudní komisař s osobou, která u soudu do protokolu výslovně prohlásí, že je právním nástupcem účastníka, jenž ztratil způsobilost k účastenství. Právní nástupce musí navíc prokázat své tvrzení o přechodu práv a povinností (například předložením usnesení o potvrzení nabytí dědictví po dědici, který ztratil způsobilost být účastníkem). Prokáže-li právní nástupce toto tvrzení, nebude třeba vydat usnesení o procesním nástupnictví. Pokud ale takto k prokázání nedojde,

---

³⁴ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges 2015. Student (Leges), s. 140-142. ISBN 978-80-7202-076-5

bude muset soudní komisař postupovat dle úpravy § 107 OSŘ.³⁵ Obsah uvedeného ustanovení nelze interpretovat v tom smyslu, že soudní komisař nemusí ve věci aktivně postupovat. V důsledku toho by mohlo docházet ke zbytečným průtahům v řízení. Úpravu vymezenou v ZŘS je naopak nutné chápat jako alternativu aplikovatelnou za předpokladu, že procesní nástupce sám spolupracuje. Soudní komisař je vázán zásadou oficality, pokud se tedy procesní zástupce nepřihlásí, musí soud činit náležité úkony vedoucí k jeho zjištění a následnému ukončení řízení.³⁶

Další případ procesního nástupnictví je vymezen v § 122 ZŘS. Pakliže bylo dědictví zcizeno, bude soud v řízení pokračovat s nabyvatelem dědictví pod podmínkou, že zcizitel a nabyvatel o to u soudu do protokolu výslovně požádají a zcizení dědictví prokážou. K prokázání dochází předložením notářského zápisu smlouvy o zcizení dědictví (§ 1714 až § 1720 občanského zákoníku).

2.4.5 Náhrada nákladů

Společně s novou úpravou ZŘS se do naší právní úpravy dostala možnost přiznání náhrady nákladů řízení účastníku řízení. Přestože se jedná o oblast, která je vyhrazena spíše pro účely řízení sporného, objevuje se v § 23 ZŘS část ustanovení, které sice toto právo přímo nepřiznává, ale připouští, že za odůvodněných okolností může být náhrada nákladů účastníkovi přiznána. V § 24 ZŘS je dále upravena možnost uložit náhradu nákladů řízení ve formě sankčního opatření z důvodu svévolného zneužití systému, neboť uplatnění práva zjevně nemělo šanci na úspěch.

Bližší vymezení náleží dikci § 128 ZŘS. Ten ve svém obsahu uvádí přiznání těch nákladů řízení, které jsou potřebné k účelnému uplatňování nebo bránění práva proti ostatním účastníkům či části z nich, je-li takový postup podložen důvodem hodným zřetele či okolnostmi případu. Náhrada nákladů se však nepřizná, pokud došlo k nařízení likvidace. Znění §128 ZŘS se však přiměřeně využije pro potřeby náhrady nákladů odvolacího a dovolacího řízení v řízení o pozůstalosti (§132 a § 135 ZŘS).

---

³⁵ ŠVESTKA, J. et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 642. ISBN 978-80-7478-579-2

³⁶ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi.* V Praze: C.H.Beck, 2014, s.211. ISBN 978-80-7400-266-3

Přiznání práva na náhradu nákladů tedy de facto záleží na výkladu neurčitých právních pojmů (*důvod hodný zřetele a okolnosti případu*). Mgr. Šimon Klein ve svém článku srovnává více zdrojů, ze kterých je možné vycházet. V první řadě zmiňuje komentář k ZŘS, dle něhož „*k okolnostem případu, které odůvodňují přiznání náhrady nákladů řízení, patří zejména výsledek řízení (do jaké míry byly rozhodnutím soudu zohledněny návrhy účastníků, které učinili v průběhu řízení) a okolnosti, za nichž řízení začalo a které ovlivnily jeho průběh. K náhradové povinnosti proto soudní komisař zaváže zpravidla toho z účastníků, který bezúspěšně uplatňoval své dědické právo (např. předložil padělanou závěť), toho, kdo se vydával za zákonného dědice, ač mu bylo zřejmé, že jím nemůže být, apod.*“³⁷ Dále se vrací k historické úpravě zákona č. 100/1931 Sb. o základních ustanoveních soudního řízení nesporného, v jehož důvodové zprávě lze nalézt úhradu nákladů způsobených zřejmě bezdůvodně nebo hrubým zaviněním, které ostatním účastníkům nelze spravedlivě uložit (například nedůvodné žádosti a stížnosti, předčasné dovolání se pomoci soudu, náklady na právního nástupce, atp.). Právě náklady spojené s právním zastoupením mohou nepřiměřeně narůstat v případech, kdy dochází k až šikanózním nedůvodným podáním či opravným prostředkům, které osoba uplatňuje proti každému rozhodnutí a jejichž jediným účelem je protahování řízení. Dle autora článku má „*ustanovení § 128 z.ř.s. sice dosti odlišné znění než § 11 z. č. 100/1931 Sb., zákonodárce však vágní formulací daného ustanovení umožnil soudu volně vztáhnout všechny či některé shora uvedené případy pod pojmy „okolnosti případu“ nebo „důvody hodné zvláštního zřetele“, pokud si to praxe bude žádat*“.³⁸

---

³⁷ SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ Šárka, et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015, s. 265-266. ISBN 978-80-7400-297-7

³⁸ KLEIN, Šimon. *Náhrada nákladů v řízení o pozůstalosti*. Ad Notam, 2/2015, s. 5 - 7

3. PRŮBĚH ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI

3.1 Zahájení řízení

Jak uvádím již dříve, řízení o pozůstalosti je vedeno pověřeným soudním komisařem. Ještě předtím, než příslušný soud o takovém pověření rozhodne, musí řízení o pozůstalosti zahájit, a to buď bez návrhu či na návrh (lze tedy rozlišit dva způsoby zahájení).

V první řadě se budu zabývat **řízením zahájeným bez návrhu**, neboť soud ve většině případů postupuje z úřední povinnosti a uplatňuje tak zásadu oficiality. Pokud řízení nebylo zahájeno na návrh, vydá příslušný soud *usnesení o zahájení řízení o pozůstalosti* bezodkladně po obdržení oznámení, že někdo zemřel nebo byl prohlášen za mrtvého (§ 138 odst. 2 ZŘS). Obvykle soud tuto informaci získá od matričního úřadu, který ji zašle ve formě úmrtního listu. Dalším zdrojem může být rozsudek, jehož obsahem je prohlášení fyzické osoby za mrtvou nebo oznámení ze strany orgánů Policie ČR a zdravotnických zařízení. V tomto případě tedy platí, že den vydání usnesení je též dnem zahájení řízení o pozůstalosti. Proti tomuto usnesení není možné podat odvolání (§ 13 odst. 3 ZŘS).

Na návrh může být **řízení zahájeno** jen pod podmínkou, že z něj bude patrné, že si navrhovatel činí právo na pozůstalost jako dědic (§ 138 odst. 1 ZŘS). Projednání a rozhodnutí ve věci pozůstalostního jmění se tedy může domáhat pouze osoba, která prokáže náležitý dědický titul. V opačném případě bude návrh ze strany soudu odmítnut. I tak jej ale bude možné považovat za podnět pro vydání usnesení o zahájení řízení. Je-li návrh podán se všemi náležitostmi, bude řízení zahájeno dnem, kdy je soudu doručen. Přesto je tento způsob zahájení spíše výjimkou. Příkladem jeho uplatnění může být snaha dědiců zahájit řízení v co nejkratší době, obávají-li se již dopředu toho, že kvůli rozsáhlosti pozůstalosti bude potřeba značné doby k náležitému provedení všech úkonů. Návrh na zahájení řízení může podat také následný dědic, a to v případě, že došlo ke splnění odkladací podmínky, kterou zůstavitel uvedl v pořízení pro případ smrti.³⁹

---

³⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2015, s. 95. ISBN 978-80-7502-097-0

Bezprostředně po zahájení řízení o pozůstalosti vydá soud usnesení o pověření notáře jako soudního komisaře. Toto pověření se tedy již nevydává opatřením, jak tomu bylo před přijetím nové právní úpravy. Samotné usnesení není nutné doručovat a není možné se proti němu odvolat (101 odst. 2 ZŘS). Má-li soud vydat rozhodnutí o pověření notáře až po zahájení řízení, povede to (alespoň podle doslovného výkladu ustanovení § 101 odst. 2 ZŘS) k pochybnosti, zda o obojím může rozhodnout v jednom usnesení, kde uvede dva výroky⁴⁰. Myslím si, že řízení by nemělo být zbytečně komplikováno, proto by bylo jistě vhodnější vydat pouze jediné usnesení.

Ačkoliv není zákonem přímo stanovené ani přibližné časové rozmezí, ve kterém musí být jednou zahájené řízení skončeno, lze v daném případě využít obecnou úpravu první části OSŘ. Ten ve svém § 6 vymezuje postup soudu, který má uskutečňovat úkony takovým způsobem, aby jím zajišťovaná ochrana práv byla rychlá a účinná a aby skutečnosti, které jsou mezi účastníky sporné, byly podle míry jejich účasti spolehlivě zjištěny.

3.2 Předběžná šetření

Predběžné šetření představuje důležitou součást řízení. Dle důvodové zprávy je jeho účelem „*získání základních poznatků o skutečnostech, na nichž závisí další postup řízení o pozůstalosti*“⁴¹. Právě v této fázi se značně projevuje již výše zmíněná funkce legitimační a majetková, a to s ohledem na § 139 ZŘS, který účelem predběžného šetření rozumí provedení všech úkonů potřebných pro zjištění stavu zůstavitelova jmění a pro zjištění dědiců, odkazovníků, vykonavatele závěti, správce pozůstalosti a dalších osob, o jejichž práva a povinnosti v řízení jde. Počátek této fáze řízení lze tedy stanovit od okamžiku převzetí pozůstalostního spisu soudním komisařem. Její ukončení je pak spjata s nařízením jednání s dědici. Nelze ji spojovat pouze s úkonem sepsání protokolu o predběžném šetření, a to již z podstaty toho, že soudní komisař musí před samotným sepsáním provést šetření zakotvená v § 140 ZŘS⁴².

---

⁴⁰ BARTOŠ, Jiří. *Nová procesní úprava dědického práva*. Ad Notam, 6/2013, s. 16 - 21

⁴¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, s. 151

⁴² SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.213-216. ISBN 978-80-7400-266-3

Poté co bylo zahájeno řízení o pozůstalosti a příslušný soud pověřil soudního komisaře, provedou se úkony v rámci předběžného šetření. Význam takových úkonů spočívá především v jejich vlivu na další fáze řízení o pozůstalosti. Důkladné a správně provedené předběžné šetření usnadní práci notáře a jeho pracovníků v pozdějších stádiích řízení. Lze takto například předejít dodatečnému řízení.

Z hlediska logického uspořádání průběhu šetření je vhodné rozlišovat mezi prvotními úkony, které jsou prováděny ihned po převzetí dědického spisu, a dalšími úkony, které nemusí být vždy prováděny. Pokud tedy například zůstavitel nezanechal žádné pořízení pro případ smrti, nemusí dojít k provedení úkonu zjištění stavu a obsahu pořízení pro případ smrti.⁴³

Dle § 140 odst. 1 ZŘS soud nejprve zjišťuje, zda jsou evidována právní jednání nebo jiné právní skutečnosti, které mají význam pro řízení a následné rozhodnutí o pozůstalosti. Cílem tohoto zjišťování je určení okruhu možných dědiců a majetku zůstavitele. Prvotní úkony jsou prováděny především lustrací v jednotlivých seznamech nebo systémech vedených podle jiného právního předpisu. Jedná se obvykle o jednodušší úkony, kterými notář pověří své pracovníky v kanceláři. Ti nejprve zjišťují, zda zůstavitel nezanechal pořízení pro případ smrti, které by bylo evidováno v **Evidenci právních jednání pro případ smrti**. Tuto evidenci vede Notářská komora České republiky (dále jen Notářská komora ČR) a její účel je upraven v § 3 předpisu Notářské komory České republiky o Evidenci právních jednání pro případ smrti. Slouží zejména pro potřeby řízení o pozůstalosti, kdy je postupně zkoumáno, zda zůstavitel zanechal závěť, dovětek, dědickou smlouvu či smlouvu o zřeknutí se dědického práva. Předmětem zjišťování jsou v daném případě také prohlášení o vydědění, povolání vykonavatele závěti nebo správce pozůstalosti, příkázání započtení na dědický podíl, nebylo-li obsaženo v závěti a v neposlední řadě též odvolání výše uvedených právních jednání.

Pokud by zůstavitel v době své smrti setrval v manželství, bude provedeno zjišťování případných údajů z **Evidence listin o manželském majetkovém režimu**, kterou vede Notářská komora ČR. Jedná se o neveřejnou evidenci, určenou jen pro potřeby soudu v řízení o pozůstalosti. Jsou zde uchovávány smlouvy manželů nebo

---

⁴³ SVOBODA, Jirí, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.213. ISBN 978-80-7400-266-3

snoubenců o manželském majetkovém režimu odlišném od zákonného režimu ve smyslu § 717 občanského zákoníku, dohody manželů o změně smlouveného režimu a smlouvy manželů o změně manželského majetkového režimu založeného rozhodnutím soudu. Evidují se zde také rozhodnutí soudu o manželském majetkovém režimu, kterými se rozumí rozhodnutí o zrušení, obnovení či zúžení společného jmění manželů. Dále lze mezi taková rozhodnutí soudu řadit ty, které upravují změnu smlouveného režimu nebo režimu založeného rozhodnutím soudu. Souběžně s touto evidencí vede Notářská komora ČR na základě § 35j notářského řádu též **Seznam listin o manželském majetkovém režimu**. Jedná se o veřejný seznam, který obsahuje rejstřík a sbírku listin. S ohledem na tento seznam soudní komisař například zjišťuje, zda jsou zde evidovány notářské zápisy o smlouvách manželů (či snoubenců) o manželském majetkovém režimu odlišném od zákonného režimu či rozhodnutí soudu, kterým soud obnovil nebo zrušil společné jmění manželů. Na základě § 35 l odst. 3 notářského řádu má každý notář vydat každému na jeho žádost opis smlouvy o manželském majetkovém režimu či opis rozhodnutí soudu o změně manželského majetkového režimu.

V průběhu šetření notář v pozici soudního komisaře zjišťuje z katastru nemovitostí, zda zůstavitel vlastnil nemovitosti na území České republiky. K tomuto zjištění slouží především výpisy z listů vlastnictví či vyhotovené přehledy vlastnictví. Rovněž bude nutné prověřit nabývací tituly k nemovitostem, jejichž vlastníkem měl být zůstavitel (ty budou proto od dědiců či jiných osob vyžadovány).⁴⁴ Ohledně nabývacích titulů bude pověřenými pracovníky notáře učiněn dotaz u příslušného katastrálního úřadu.

K obvyklému postupu patří také zjišťování údajů ze základního registru obyvatel, informačního systému evidence obyvatel, informačního systému cizinců, informačního systému evidence občanských průkazů a informačního systému evidence cestovních dokladů. Notářský řád v § 109a až 109e upravuje přesně ty údaje, které mohou notáři využívat. To vše s ohledem na znění § 109f. Ten stanoví podmínku nezbytnosti využití údaje ke splnění daného úkolu a představuje tak možné omezení pro každý konkrétní případ.

---

⁴⁴ ŠVESTKA, J. et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 636. ISBN 978-80-7478-579-2

Po zahájení řízení o pozůstalosti se v rámci prvotních úkonů provede též lustrace v insolvenčním rejstříku (zde jsou vedeny osoby, proti kterým bylo zahájeno insolvenční řízení po 1. 1. 2008) a v evidenci úpadců (u dlužníků, proti kterým bylo zahájeno konkurzní či vyrovnávací řízení před 1. 1. 2008). Další šetření, která mohou být významná pro řízení, provede soudní komisař například v centrální evidenci exekucí.

Obvykle se také tehdy, kdy to lze považovat za vhodné, provede vyhledávání v evidenci cenných papírů. Tuto evidenci vede Centrální depozitář cenných papírů. „*Je třeba ovšem zdůraznit, že tímto způsobem lze zjistit výlučně existenci majetkových účtů, jejichž majitelé dosud neuzavřeli smlouvu s některým z účastníků centrálního depozitáře. Jestliže zůstavitel uzavřel s některým z účastníků centrálního depozitáře příslušnou smlouvu a tento majetkový účet je veden některým z těchto účastníků, nelze existenci takového účtu zjistit prostřednictvím bezplatné služby*“⁴⁵. V daném případě bude notář muset využít k získání údajů zpoplatněnou službu. Kromě toho existuje několik samostatně vedených evidencí, ve kterých lze zjistit existenci cenných papírů, významných pro další fáze řízení. V takovém případě se činí jednotlivé dotazy vůči subjektům, které takové evidence vedou.

I přesto však všechny výše zmíněné postupy nemohou zaručit, že budou vyhledány veškeré listiny či skutečnosti, které jsou pro řízení relevantní. Jako příklad lze uvést následující. V praxi se notáři běžně setkávají s případy, kdy si zůstavitel svou závěť sepíše sám a následně ji svěří do úschovy budoucího dědice, popřípadě ji pouze zanechá v bytě, kde je po jeho smrti nalezena. Taková listina tedy logicky nemůže být zařazena v evidenci právních jednání pro případ smrti. S ohledem na § 141 ZŘS se zákonodárce vypořádal s obdobnými situacemi tak, že stanovil povinnost každého, kdo zná skutečnosti významné pro řízení a rozhodnutí o pozůstalosti, aby je na výzvu sdělil soudnímu komisaři. Odmítnout takové sdělení může pouze ta osoba, která by tím způsobila nebezpečí sobě nebo osobám blízkým. Zákon tímto odkazuje na úpravu odmítnutí svědecké výpovědi dle OSŘ. Přímo ve druhém odstavci výše uvedeného paragrafu se zákon zabývá povinností toho, kdo má u sebe pořízení zůstavitele pro případ smrti nebo jinou významnou listinu. Taková osoba musí zmíněné listiny na

---

⁴⁵ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.214. ISBN 978-80-7400-266-3

výzvu poskytnout soudu. Předchozí tvrzení neplatí, pokud se jedná o listinu sepsanou do notářského zápisu nebo přijatou do notářské úschovy u notáře, který v daném případě nevykonává funkci soudního komisaře. Stav a obsah těchto listin zde zjišťuje notář, který je má v úschově. Pro potřeby osob povinných k vydání listin zákon stanovil, že jim tyto budou navraceny v okamžiku, kdy nebudou dále pro řízení potřebné. Nepotřebnost listiny se odvíjí od okamžiku, kdy je proveden její opis či zjištěn její obsah dle § 142 ZŘS⁴⁶. Soudu je navíc umožněno vyslechnout každého, kdo je informován o dědicích zůstavitele nebo o jiných osobách, které mohou mít právo na majetek z pozůstalosti (§ 146 odst. 2 ZŘS).

Právo na náhradu hotových výdajů vzniklých v souvislosti s poskytnutím důležitých informací nebo vydáním listiny má ten, kdo není zároveň dědicem. Platí, že toto právo zaniká, není-li uplatněno do tří dnů ode dne, kdy bylo sdělení (či listina) doručeno soudu. Soud je povinen poskytnout poučení o takových následcích.

3.2.1 Zjišťování stavu a obsahu pořízení pro případ smrti a dalších listin

Zjistí-li notář z Evidence právních jednání pro případ smrti, z Evidence listin o manželském majetkovém režimu či od třetích osob, že zůstavitel zanechal příslušné listiny, je nutné zjistit jejich obsah a stav. Pro tyto účely ZŘS rozlišuje tři možné způsoby, které mohou být v dané věci využity. Dle současné úpravy je možné vymezit neveřejné zjištění, nově pak zjištění veřejné a dále též samostatně upravené zjištění obsahu ústní závěti.

Neveřejné zjištění se uplatní výhradně u listin sepsaných formou notářského zápisu nebo u těch, které byly uschovány u jiné osoby a v řízení o pozůstalosti byly předloženy kvůli svému významu pro další postup ve věci. Stav a obsah takových listin zjistí primárně notář, u kterého jsou uloženy. S ohledem na výsledky svého posouzení poté vypracuje protokol. V případě, že by tento notář nebyl současně soudním komisařem, zašle vypracovaný protokol bez zbytečného odkladu příslušnému soudnímu komisaři. V protokolu se uvede typ příslušné listiny, datum, způsob jejího sepsání a informace o případné účasti svědků. Přítomnost svědků či dalších osob musí být podložena vyhodnocením jejich vztahu k danému typu pořízení a k dědicům. Důležitou

---

⁴⁶ LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-869-7

složkou posouzení je také zjištění, zda do takové listiny nebylo nějakým způsobem zasaženo. Mohou se v ní totiž vyskytovat opravy, případně může být poškozena a sama věrohodnost dokumentu může být při důkladném prostudování obsahu zeslabena. Pokud osoba předložila listinu až v průběhu řízení o pozůstalosti, musí být k protokolu připojena ověřená kopie této listiny. Do protokolu budou dále uvedeny nacionálně předkladatele společně s jeho prohlášením o tom, kde listinu našel nebo kde byla uložena. Za předpokladu, že se jedná o listinu sepsanou notářským zápisem, zanesse se do protokolu navíc také rejstříkové číslo zápisu a kontaktní údaje notáře, který jej sepsal. Pro účely manželského majetkového režimu, který byl založen na základě rozhodnutí soudu, se však žádný protokol sepsávat nemusí. V takovém případě je notáři umožněno, aby si formou dálkového přístupu vyhotovil opis soudního rozhodnutí ze Seznamu listin o manželském majetkovém režimu. Půjde-li ovšem o rozhodnutí vydaná ještě před 1. 1. 2014, je nutné postupovat dle příslušných ustanovení ZŘS. Notář by například mohl pozůstalého vyzvat k vydání nebo zaslání soudního rozhodnutí.

Jak uvádím výše, **veřejné** zjištění bylo zavedeno společně s nově vzniklou úpravou ZŘS (§ 143). Tento zvláštní postup zjištění se využívá pro listiny o pořízení pro případ smrti, prohlášení o vydědění, dále pak pro zrušení těchto listin či práv a povinností ze smlouvy o zřeknutí se dědického práva. Abychom veřejné zjištění odlišili od obdobných případů spadajících do předchozí formy zjišťování, je nutné souběžně s existencí takových listin splnit několik dalších podmínek. Proto musí jít o takové listiny, které nejsou sepsané formou notářského zápisu a zároveň byly přijaty do notářské úschovy. Soudní komisař je povinen zaslat vyrozumění o konání veřejného zjištění osobám, kterým dle dosavadního stavu řízení svědčí zákonná dědická posloupnost, nebo které uplatnily svá práva na pozůstalost, a to nejméně 15 dnů před jeho konáním. Toto vyrozumění obsahuje údaje o notáři provádějícím zjištění a také o místě konání. Zároveň je zde sděleno poučení o tom, že zmíněný úkon bude proveden i v případě, kdy se k němu nedostaví žádná z vyrozuměných osob. Dalším krokem pak musí být vyvěšení tohoto vyrozumění na úřední desce soudu. Nastane-li situace, kdy se uvedená listina nachází v úschově notáře, který v dané věci není soudním komisařem, požádá příslušný soudní komisař takového notáře o provedení veřejného zjištění stavu a obsahu listiny. Oprávněné osoby jsou vyrozuměny až poté, co došlo k ujednání podmínek tohoto dožádání. Notáři je ze zákona stanovena povinnost doložit, že se

listina nachází v obalu, kterým byla opatřena při převzetí do úschovy. Samotné zjištění stavu a obsahu příslušné listiny probíhá většinou přímo v notářské kanceláři, lze ovšem zvolit i jiné k tomu vhodné místo. Protokol o zjištění stavu a obsahu listiny bude vypracován za stejných podmínek jako u zjištění neveřejného.

Pro bližší vysvětlení pojmu „veřejnost“ důvodová zpráva uvádí, že „zjištění stavu a obsahu takové listiny (...) proto může být přítomen každý, kdo o to projeví zájem“⁴⁷. Jde o zavádějící výklad zákona, neboť nikdy nebylo úmyslem zákonodárce, aby v řízení o pozůstalosti připustil účast veřejnosti, jako v řízení sporném. Dle odborníků je „zákonný termín „veřejnost zjištění“ třeba vykládat tak, že procesní úkon se uskutečňuje za účasti určitých osob, výslovně uvedených v ZŘS, které jsou „ve věci“ zainteresovány, neboť v jeho důsledku jim svědčí dědické právo, anebo naopak jim dědické právo již svědčit nebude“⁴⁸.

Zvláštní způsob zjišťování vyžaduje pořízení pro případ smrti, které bylo zůstavitelem učiněno v ústní formě s ohledem na úpravu § 1542 an. občanského zákoníku o takzvaných privilegovaných závětech. Takový postup je nezbytný především z důvodu zvýšené ochrany zůstavitele a jeho vůle, která by jinak nemusela být respektována v důsledku nekorektního jednání. Soud musí nařídit jednání ke zjištění obsahu takového pořízení a jeho existence vůbec (§ 145 ZŘS). V rámci tohoto jednání je proveden důkaz písemným záznamem pořízeným svědky, byl-li vyhotoven. V takovém případě může být příslušný záznam přečten soudním komisařem či jeho pověřeným zaměstnancem (lze také pouze sdělit jeho obsah). Soud dále vyslechně všechny svědky, před kterými zůstavitel projevil svoji poslední vůli, nebrání-li takovému postupu závažné okolnosti jako úmrtí svědka nebo jeho závažný zdravotní stav. Mimo výše uvedené způsoby je možné provést i další dokazování.⁴⁹

Ustanovení § 146 ZŘS navíc upravuje povinnost soudního komisaře vyslechnout ty osoby, které byly jako svědci přítomny při pořizování listiny o právním jednání zůstavitele pro případ smrti. Pokud všichni dědici neprohlásí, že na výslechu svědků

---

⁴⁷ Důvodová zpráva k zákonu č.292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, s. 152

⁴⁸ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.219. ISBN 978-80-7400-266-3

⁴⁹ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.217-222. ISBN 978-80-7400-266-3

netrvají, případně pokud provedení výslechu nebrání nějaké závažné okolnosti, budou tito svědci vždy vyslechnuti. Způsob výslechu se řídí úpravou § 122, § 123 a § 126 OSŘ a tyto osoby mají nárok na svědečné, které představuje náhradu ušlého zisku a hotových výdajů.

3.2.2 Zastavení řízení

Pokud by bylo v průběhu předběžného šetření zjištěno, že zůstavitel nezanechal žádný majetek nebo zanechal pouze majetek nepatrné hodnoty, případně majetek bez hodnoty, soud řízení na základě § 153 ZŘS usnesením zastaví, a to aniž by jej musel doručovat či odůvodnit. Skončení řízení o pozůstalosti je tak vázáno na právní moc vydaného usnesení. V § 129 ZŘS je pak stanoveno, že proti takovému usnesení není odvolání přípustné.

Majetek nepatrné hodnoty a majetek bez hodnoty se usnesením vydá té osobě, která vypravila pohřeb, ovšem pouze za předpokladu, že oprávněná osoba s takovým nabytím majetku souhlasí. Ústavní soud již v minulosti judikoval nezbytnost udělení souhlasu ze strany vypravitele pohřbu. Svým nálezem určil, že v dědickém řízení je v rozporu s ústavně konformním výkladem ústavy takový postup okresního soudu, který spočívá ve vydání majetku nepatrné hodnoty vypraviteli pohřbu bez toho, aby zjistil, zda s tím vypravitel souhlasí. Současně s tím by totiž došlo k porušení práva na spravedlivý proces (čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) a práva na projednání věci (čl. 38 odst. 2 Listiny).⁵⁰ Usnesení o vydání takového majetku musí být doručeno, ale stejně jako v předchozím případě proti němu není možné podat odvolání. V dané věci bude vypravitel pohřbu, vystupovat jako jediný účastník řízení a v jeho přítomnosti bude usnesení vyhlášeno.

Určení výše majetku nepatrné hodnoty není zákonem přesně vymezeno a v praxi se i s ohledem na soudní judikaturu posuzuje především podle výše přiměřeně vynaložených nákladů na pohřeb v poměru k zanechané majetkové hodnotě, tedy přibližně kolem 15 000 až 20 000 Kč. Účel vydání takového majetku lze spatřovat v tom, že může alespoň zčásti nahradit výlohy vynaložené na vypravění pohřbu.

---

⁵⁰ nález Ústavního soudu ze dne 26. 11. 2014, sp. zn. IV.ÚS 3185/13

Pro úplnost je třeba uvést, že do majetku bez hodnoty či hodnoty nepatrné nelze zahrnout základní vybavení domácnosti, které ze zákona nabývá pozůstalý manžel. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku upřesňuje, že se jedná o nejužší rozsah věcí, bez nichž by žádná domácnost nemohla existovat.⁵¹ Jako příklad zde uvedu nábytek či nádobí. I přesto však může dojít k situaci, kdy bude základní vybavení vydáno vypraviteli pohřbu. V § 1667 občanského zákoníku se totiž uvádí, že pokud manžel bez vážných důvodů nesdílel se zůstavitelem domácnost, nenabývá k věcem tvořícím základní vybavení domácnosti vlastnické právo. S otázkou, co je v takovém případě vážným důvodem, se však bude muset soudní praxe vypořádat u každé kauzy individuálně.

Jsou-li splněny podmínky pro zastavení řízení a vydání majetku vypraviteli pohřbu, musí tak soud učinit bez možnosti vlastního uvážení. Určitý odklon od tohoto závazného postupu lze spatřovat v případě, kdy se bude jednat o majetku, o kterém bylo v zákoně vymezeno jinak. Právě zde se bude jednat o věci, které ze zákona nabývá pouze manžel, který se zůstavitelem vedl společnou domácnost.

Zastavení řízení není vázáno pouze na shora jmenované důvody, neboť existují další skutečnosti, které mohou vést k takovému důsledku. Typicky se bude jednat o překážku litispendence, kdy dojde k následnému zastavení později zahájeného řízení nebo případ zastavení řízení o dodatečném projednání pozůstalosti pro neexistenci takto projednávaného majetku. S ohledem na ustanovení § 104 OSŘ dojde k zastavení řízení, zjistí-li soud v průběhu šetření, že věc nespadá do pravomoci českého soudu.

3.3 Opatření zajišťující pozůstalost

V průběhu předběžného šetření může notář vyhodnotit získané informace a dojít k závěru, že bude v souvislosti s řízením o pozůstalosti nutné provést opatření k zajištění pozůstalosti, či k odvrácení splnutí pozůstalosti se jměním dědice⁵². Mezi taková opatření se dle § 149 an. ZŘS řadí závěra pozůstalosti, zákaz výplaty z účtu nebo vkladní knížky, plnění na pohledávky zůstavitele nebo odloučení pozůstalosti. Současná úprava ZŘS navíc ve svém § 12 výslovně vyloučila užití předběžných opatření dle § 74

---

⁵¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 415

⁵² SVOBODA, Jirí, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.225. ISBN 978-80-7400-266-3

an. OSŘ. Stejný postoj k dané problematice byl však již v minulosti judikován⁵³ a pro účely zajištění se uplatňovala tzv. neodkladná opatření dle OSŘ.

Podstatou **závěry pozůstalosti** je její zajištění před zkázou nebo znehodnocením⁵⁴. Bude se zde postupovat v souladu s ustanovením § 1682 občanského zákoníku. Ten mezi důvody využití takového postupu zahrnuje nesvéprávnost nebo neznámý pobyt některého z dědiců, návrh věřitele na odloučení pozůstalosti, existenci obavy předlužení pozůstalosti a případně také jiný důležitý důvod, který je vhodné zahrnout pro zvláštní opatrnost. Současně s tím je možné závěru nařídit pouze o majetku, o kterém lze mít za to, že patřil zůstaviteli. Za předpokladu, že se jedná o dědice nesvéprávného, neznámého či dědice neznámého pobytu, zakotvil občanský zákoník možnost užití závěry pouze ohledně takové části pozůstalosti, která stačí k uspokojení dědického práva takto vymezeného dědice (§ 1682 odst. 2 občanského zákoníku). Stejně tak lze závěru nařídit jen o té části pozůstalosti, která dostatečně pokryje hodnotu povinného dílu nepominutelného dědice, který v řízení uplatnil právo na takový díl a jeho vypořádání. S ohledem na ustanovení § 1683 občanského zákoníku je v dané věci zásadním údajem zařazení nemovitosti do pozůstalosti. Za těchto podmínek totiž existence nemovité věci, garantující dostatečnou jistotu způsobí, že závěry není třeba.

Podle § 149 ZŘS se závěra nařizuje usnesením pozůstalostního soudu, proti kterému se lze odvolat. Samotný postup soudu spočívá v tom, že je majetek zajištěn uložením do úschovy soudu, soudního komisaře nebo jiného vhodného schovatele. Dalším způsobem je takové zajištění, kdy pozůstalostní soud majetek zapečetí v zůstavitelově bytě nebo na jiném vhodném místě.

V rámci úschovy jsou ve většině případů schraňovány peníze, dále též cenné papíry a jiné hmotné movité věci, jako šperky a motorová vozidla. V § 281 odst. 2 ZŘS jsou však uvedeny případy, ve kterých je přijetí určité hmotné movité věci do úschovy nepřípustné. Taková situace nastane za předpokladu, že by uložení sebou neslo příliš vysoké náklady, hrozbu způsobení škody nebo by příslušnou věc nebylo možné uložit

---

⁵³ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28.11.1997, č.j. 24 Co 331/97-100

⁵⁴ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), s. 401. ISBN 978-80-7502-076-5

do kovové skříně schovatele a zároveň by se nepodařilo nalézt jiného vhodného adepta pro uschování. Nedojde-li k takové výjimce, může být věc uschována a soud či soudní komisař vystaví složiteli písemné potvrzení. Přijaté peníze jsou následně vloženy na účet vedený u České národní banky, který byl za tímto účelem zřízen. Částku do 20 000 Kč je možné přijmout i v hotovosti a uložit ji do kovové skříně soudu nebo soudního komisaře. Následující pracovní den se částka vloží na příslušný účet. V kovové skříně soudního komisaře nebo soudu lze až do konce řízení uschovat vkladní knížky, vkladní listy a cenné papíry, jejichž hodnota nepřesahuje 20 000 Kč. Dále lze takto uschovat drobné hmotné movité věci nepatrné ceny. Nesplní-li dotyčná hmotná movitá věc uvedené podmínky, musí být taktéž nejpozději následující pracovní den předána do bankovní úschovy. Na návrh schovatele rozhodne pozůstalostní soud usnesením o tom, že mu náklady spojené s úschovou uhradí stát. Ze strany státu lze uplatnit právo regrese, a to vůči dědicům v takovém poměru, v jakém jim bylo dědictví potvrzeno.

Otázkou vydání úschovy se zabývá § 286 an. ZŘS. Za předpokladu, že by byla závěra ještě v průběhu řízení zrušena, vydají se složiteli peníze, cenné papíry a jiné uschované hmotné movité věci. Pokud již ale bylo řízení o pozůstalosti skončeno, je úschova vydána osobě, které dle pravomocného rozhodnutí soudu patří. V případě, že by taková osoba byla neznámá nebo se nepodařilo zjistit její pobyt, uloží se tyto věci vždy u soudu a následně se postupuje podle ustanovení o řízení o úschovách. Stejně tak se tento postup využije v souvislosti s odmítnutím převzetí věci.

Pro účely závěry může soud či soudní komisař provést také zapečetění v bytě nebo na jiném místě, a to pomocí takzvaných uzávěr. Ty se umístí u vstupu do daného objektu, nejčastěji pomocí lepicí pásky s otiskem úředního razítka. Mají sloužit jako potvrzení, že do zapečetěného prostoru nikdo neoprávněně nevníkl. O provedení zapečetění se vypracuje protokol. Tento způsob závěry je ovšem vyloučen v případech, kdy zůstavitel nebyl jediným uživatelem objektu, eventuálně je-li zde jiná závažná okolnost.

Zajištění pozůstalosti může proběhnout také formou **zákazu výplaty z účtu nebo vkladní knížky**, byl-li zůstavitel jejich majitelem. V § 150 ZŘS se uvádí, že soud tyto výplaty zakazuje na základě usnesení. I kdyby všechny předpoklady takového zajištění byly splněny a soud výplatu z účtu zakázal, nebudou tímto zásahem dotčeni

zmocněnci zůstavitele, oprávnění k nakládání s peněžními prostředky na účtu⁵⁵. V praxi se lze mnohdy s takovým zmocněním setkat u manželských párů. Ustanovení zákona zde navazuje na § 2664 občanského zákoníku. Ten vymezuje majiteli účtu právo zmocnit další osoby k nakládání s peněžními prostředky na účtu, a to dle podmínek ve smlouvě o účtu stanovených. Pokud tedy tato smlouva nestanoví jinak, výše uvedené oprávnění smrtí zmocnitele nezanikne.

Dle ustanovení § 151 ZŘS patří mezi zajištění také **plnění pohledávky zůstavitele**. Pozůstalostní soud usnesením nařídí dlužníkovi zůstavitele, aby plnění složil do úschovy soudu. Zároveň tyto povinné osoby musí upozornit, že plnění provedená jinam nebudou mít za následek splnění dluhu.

V neposlední řadě zmíním též **odloučení pozůstalosti**, které je zakotveno v § 1709 an. občanského zákoníku. Toto opatření souvisí se skutečností, že majetek získaný na základě řízení o pozůstalosti splyne s majetkem osoby dědice. Za předpokladu, že by byl dědic předlužen, představuje důsledek splnutí majetku nevýhodu pro věřitele. Jeho obranou je zde proto možnost podání návrhu na odloučení pozůstalosti, musí ovšem osvědčit alespoň důvodnou obavu z předlužení dědice, a to před potvrzením nabytí dědictví. Pokud pozůstalostní soud tomuto návrhu vyhoví, nařídí usnesením odloučení celé pozůstalosti či její části. Pro tyto účely je posléze vyhotoven seznam majetku zařazeného do odloučené pozůstalosti a z takto vymezeného majetku bude následně uspokojen věřitel, který návrh podal. Současně však platí, že věřitel tímto ztratí právo uspokojit se z ostatního dědicova majetku, a to i v případě, že dědic neuplatnil výhradu soupisu pozůstalosti. Přestože by byl věřitelův návrh úspěšný, nebrání soudu v tom, aby potvrdil nabytí dědictví.⁵⁶

3.4 Správa pozůstalosti

Správa pozůstalosti souvisí se zásadou, že dědické právo vzniká a přechází na dědice již okamžikem smrti zůstavitele. Soud tedy jeho nabytí pouze deklaratorně potvrdí (viz kapitola *Charakteristika a funkce*). Z toho důvodu je však nutné řešit

---

⁵⁵ LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-869-7

⁵⁶ SVOBODA, Jirí, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.229. ISBN 978-80-7400-266-3

problematiku správy pozůstalosti v mezidobí od úmrtí zůstavitele, až do skončení řízení o pozůstalosti, kdy bude nabytí dědického práva potvrzeno. V této kapitole se zaměřím na správu pozůstalosti, kterou vykonává **správce pozůstalosti a vykonavatel závěti**.

3.4.1 Vykonavatel závěti

Pokud zůstavitel nepovolal správce pozůstalosti, bude nutné zjistit, zda byl povolán vykonavatel závěti. Jestliže se tak stalo, náleží vykonavateli závěti správa pozůstalosti, a to do chvíle, než soud rozhodne o jiném opatření (§ 1554 odst. 2 občanského zákoníku). Na rozdíl od správce pozůstalosti může být vykonavatel závěti povolán i soukromou listinou. Pro účely praxe však bude výhodnější, pokud se tak stane formou notářského zápisu. V takovém případě totiž budou zůstaviteli poskytnuty potřebné odborné rady. Na osobu vykonavatele závěti se budou navíc vztahovat stejná ustanovení jako na správce pozůstalosti, tudíž lze počítat s tím, že bude moci vyhotovit i seznam pozůstalostního majetku.⁵⁷

Není vyloučeno, aby byl vykonavatel závěti povolán současně se správcem pozůstalosti. V takovém případě se správce pozůstalosti řídí pokyny vykonavatele závěti, které vyplývají z jeho funkce řádného hospodáře při plnění zůstaviteli poslední vůle.

3.4.2 Správce pozůstalosti

Primárně je správce pozůstalosti povoláván **zůstavitelem**, a to na základě notářského zápisu, který se eviduje v Evidenci právních jednání pro případ smrti (§ 1556 občanského zákoníku). Zůstavitel zde určí, zda má správce spravovat celou pozůstalost, či pouze její část. Může rovněž stanovit, jaké má správce povinnosti a jak má být odměňován. Veřejná listina, kterou se správce povolává, může být sepsána, aniž by to tento správce věděl. Pokud je o tom poté soudem vyrozuměn a své funkce se ujme, vyjadřuje tím souhlas se svým povoláním (§ 1557 občanského zákoníku).

Pokud nedošlo k povolání vykonavatele závěti ani správce pozůstalosti, je správa pozůstalosti zajišťována všemi dědici, neujednají-li si mezi sebou jinak (§ 1677 odst. 1). Jsou-li však k tomu vážné důvody, může dojít ke jmenování správce

---

⁵⁷ SVOBODA, Jří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.176. ISBN 978-80-7400-266-3

pozůstalosti **pozůstalostním soudem**. Tyto důvody lze nalézt napříč právní úpravou. Jako příklad uvedu jmenování správce:

- za účelem vytvoření seznamu pozůstalostního majetku (§ 1687 občanského zákoníku),
- za účelem splnění poslední vůle zůstavitele v případech, kdy dědic sám navrhne jmenování správce pozůstalosti (§ 1632 občanského zákoníku),
- v situaci, kdy dědicové nejsou schopni pozůstalost spravovat.

Právní postavení správce, který byl jmenován soudem, je stejné jako právní postavení správce povolaného. Soud však musí vždy vymezit rozsah spravovaného majetku či účel jmenování správce pozůstalosti (§ 158 odst. 2 ZŘS).

3.4.3 Způsob správy pozůstalosti

Z § 1678 odst. 1 občanského zákoníku vyplývá, že ten, kdo má pozůstalost spravovat, vykonává **prostou správu**. Ta obecně spočívá v tom, že správce provádí vše potřebné k zachování cizího majetku (§ 1405 občanského zákoníku). Proto se mezi úkoly správce řadí zejména řádné hospodaření se zůstavitelovým majetkem, jehož účel nesmí být bez řádného souhlasu změněn. Je-li to v zájmu zachování hodnoty, podstaty či účelu spravovaného majetku, může správce část tohoto majetku zcizit. Správce rovněž poskytuje splátky na zaopatření osobám, které na ně mají právo, a doručuje odkazovníkům zprávu o odkazech, které jim připadly (§1678 odst. 2 občanského zákoníku). Správce je rovněž povinen vést spolehlivé záznamy o spravovaném majetku a dbá na to, aby nedošlo ke smíšení jeho vlastního majetku s tím, který spravuje (§ 1414 občanského zákoníku).

V zákoně o zvláštních řízeních soudních jsou upraveny některé z povinností, náležících přímo správci pozůstalosti, jako:

- povinnost prodat se souhlasem soudu majetek, který nelze uchovat bez nebezpečí škody či nepoměrných nákladů. Pokud ale majetku hrozí rychlá zkáza nebo je pravděpodobné, že rychle ztratí na hodnotě, není souhlasu třeba (§160 ZŘS),
- vyrozumět o smrti zůstavitele banku (či jinou podobnou instituci), u které měl zůstavitel účet (§160 ZŘS),
- vyrozumět o smrti zůstavitele jeho známé věřitele a dlužníky (§160 ZŘS),

- oznámit po skončení řízení o pozůstalosti známým věřitelům a dlužníkům, kdo podle rozhodnutí o pozůstalosti nabyl pohledávku nebo dluh zůstavitele, a bance či obdobné instituci, kdo se stal majitelem zůstavitelova účtu (§ 190 odst. 2 ZŘS).

3.5 Zjišťování dědického práva

Pokud řízení došlo až do fáze, kdy nebyl zjištěn žádný z relevantních důvodů pro jeho zastavení, provede se vyrozumění potenciálních dědiců. Ti mají být primárně určeni právě ve stádiu předběžného šetření. Jde o osoby, u kterých lze mít dle dosavadních výsledků řízení za to, že jsou dědici zůstavitele. Takto vymezené osoby mají možnost dědictví odmítnout, což ve výsledku povede k určení reálného počtu dědiců. Soud poté tyto dědice vyrozumí o jejich právu výhrady soupisu pozůstalosti.

3.5.1 Vyrozumění o dědickém právu

Usnesením o vyrozumění o dědickém právu povolává soud určitou osobu k tomu, aby po zůstaviteli dědila, a zároveň v něm uvede poučení o náležitostech a důsledcích odmítnutí dědictví. K takovému kroku ale přistoupí pouze za předpokladu, že nedošlo k naplnění ustanovení § 153 a 154 ZŘS a řízení nebylo zastaveno pro nepatrnou hodnotu majetku či nezanechání žádného majetku. Pokud je důvod pro zastavení naplněn, nedojde ani k přechodu pozůstalosti a uvedený úkon proto ztrácí na významu.

Dle § 129 ZŘS není sice proti tomuto usnesení odvolání přípustné, vyrozuměná osoba však může dědictví odmítnout. Občanský zákoník v této věci ve svém § 1487 uvádí, že musí jít o výslovné odmítnutí. Je tedy nezbytné, aby povolaný dědic či jeho zástupce odmítli přiznané právo ústně do protokolu soudu nebo písemně (s ohledem na úpravu § 42 odst. 4 OSŘ o obecných náležitostech podání). Významným omezením je též nutnost dodržení soudem stanovené lhůty pro odmítnutí. Její zákonnou úpravu lze souběžně nalézt jak v § 164 ZŘS, tak § 1487 občanského zákoníku. V obou případech se shodně uvádí lhůta jednoho měsíce od doručení usnesení. Novinkou současné úpravy bylo zavedení delší lhůty tří měsíců pro ty dědice, jejichž jediné bydliště je v zahraničí. Ve výjimečných případech může být zákonná lhůta přiměřeně prodloužena. Pro účely řádného splnění lhůty se bude zkoumat, zda bylo odmítnutí soudu doručeno alespoň poslední den lhůty. Neuplatní-li dědic odmítnutí včas a lhůta uplyne, zaniká mu toto

přiznané právo a zůstává dědicem (se vším, co se k takovému postavení pojí). Stejný dopad mají také výslovná prohlášení o neodmítnutí dědictví či přijetí dědictví, která dědicové nemohou vzít zpět. Dalším důvodem pro zánik práva na odmítnutí dědictví je takové počínání ze strany dědice, kterým dává najevo, že dědictví odmítnout nechce. Tuto poslední zmíněnou možnost lze dobře znázornit na příkladu, kdy dědic sám začne s majetkem zůstavitele nakládat. Naopak dojde-li k náležitému využití práva odmítnutí, hledí se na dědice, jakoby dědictví nikdy nenabyl (§ 1486 občanského zákoníku).

Z obecného pojetí práva na odmítnutí je nutné vyčlenit nepominutelného dědice, který může dědictví odmítnout s výhradou povinného dílu. Stejně tak se zde musela současná úprava vypořádat s přijetím nového institutu dědické smlouvy. Smluvní dědic má proto právo odmítnutí jen pokud takovou možnost dědická smlouva nevylučuje.

Pokud nebude dědické právo z jakéhokoliv důvodu odmítnuto, neznamená to, že by od této chvíle bylo postavení určeného dědice definitivní. V úvahu přichází možnost vzdát se dědictví. Jak uvádím již v první části této práce, jedná se o dohodu dvou a více dědiců, z nichž se jeden vzdává svého dědictví ve prospěch druhého. K uzavření dohody však nemůže dojít bez souhlasu toho, v jehož prospěch je činěna. Podle obsahu § 1490 odst. 1 občanského zákoníku platí, že pokud se svého práva vzdává nepominutelný dědic, zahrnuje tento úkon i jeho povinný díl s účinností i pro potomky. Dojde-li k situaci, kdy byl dědic obtížen opatřením, které může dle zůstavitele splnit pouze osobně, nezaniká mu taková povinnost ani v okamžiku vzdání se dědictví.

V otázce vzdání se dědického práva vyvstává interpretační problém ohledně toho, zda se takový úkon vztahuje pouze na dané řízení o pozůstalosti či bude využíván všeobecně pro každé další řízení. Dle názoru odborníků nebude dědic, který se vzdal dědictví, již jednou provždy dědicem ani účastníkem řízení o pozůstalosti a jeho účast v řízení se nebude obnovovat ani za předpokladu, že se později objeví nový majetek⁵⁸.

3.5.2 Vyrozumění o právu výhrady soupisu

Výhrada soupisu pozůstalosti úzce souvisí s nově upravenou odpovědností dědice za dluhy zůstavitele, kterou jsem se již výše zabývala. Je-li výhrada uplatněna,

---

⁵⁸ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.235. ISBN 978-80-7400-266-3

vztahuje se odpovědnost dědice pouze na dluhy do výše ceny jím zděděného majetku. S ohledem na tento pro dědice příznivý důsledek vyvstává často ze strany veřejnosti otázka, není-li z preventivních důvodů vhodné uplatňovat tuto výhradu vždy. Provedení soupisu pozůstalosti však sebou nese náklady, které by dědic musel uhradit. Obvykle probíhá řízení o pozůstalosti s osobami, které si byly se zůstavitelem blízké. Jejich vztahy proto bývají založeny na vzájemné důvěře a pozůstalí dědicové necítí potřebu využít výhrady soupisu. Je tedy obvyklé, že výhradu uplatní především ti dědicové, kteří do takové kategorie nespádají a mají obavy z možného předlužení pozůstalosti.

Každého, kdo byl vyrozuměn o svém dědickém právu, či toho, kdo takové právo u soudu uplatnil a jehož účast v řízení nebyla ukončena, soud usnesením poučí, že může uplatnit výhradu soupisu pozůstalosti. Současně stanoví, jakým způsobem tak lze učinit a jaké následky bude mít případné neuplatnění tohoto práva. I v této věci § 129 ZŘS stanoví, že se proti uvedenému usnesení nelze odvolat.

V otázce výhrady soupisu a způsobu jakým jej lze učinit je nutné nejprve vyřešit problém, o kterou skupinu dědiců se jedná. Zákonodárce zde totiž vymezil dvě různé kategorie. Na jedné straně tak stojí zůstavitelův manžel, potomci a předci a na druhé straně ostatní dědici. Zatímco osoby z druhé skupiny mohou právo výhrady uplatnit ústně do protokolu při jednání i zasláním písemného prohlášení soudu, dědicové zařazení do první skupiny jako manžel, potomek a předek mají způsob uplatnění práva omezený. Jak z úpravy občanského zákoníku v § 1676 odst. 1, tak z ustanovení § 176 odst. 2 ZŘS vyplývá, že tito dědicové mohou výhradu uplatnit pouze výslovným prohlášením před soudem, a to při jednání, které soud speciálně pro tyto účely nařídí. V rámci tohoto jednání jsou příslušné osoby ostatně o svém právu výhrady soupisu také vyrozuměny. Zároveň musí být poučeny, že jejich neomluvená neúčast na řízení či nevyjádření se ve věci bude bráno jako neuplatnění výhrady soupisu.

Lhůta pro uplatnění výhrady je vymezena jedním měsícem ode dne, kdy byl dědic o právu výhrady soupisu vyrozuměn (§ 1675 občanského zákoníku a § 175 odst. 2 ZŘS). Ještě před uplynutím lhůty ji soud může z důležitých důvodů přiměřeně prodloužit.

Poté co byla výhrada soupisu uplatněna, rozhodne soudní komisař usnesením o nařízení soupisu, proti kterému je přípustné odvolání. Jestliže usnesení nakonec nabude právní moci, bude úkolem soudu vyrozumět osoby uvedené v § 1684 občanského

zákoníku o soupisu pozůstalosti. Přesněji by jim měl oznámit, kdy a kde bude takový soupis proveden. Výjimka z tohoto pravidla je určena v § 178 odst. 2 ZŘS, který odkazuje na včasnost provedení soupisu. Je-li tedy nezbytné okamžité provedení úkonu, jehož účel by mohl být později zmařen, nemusí být dotyční vyrozumění. Zároveň ale musí být za této situace k soupisu přizváni dva svědci. Samotný proces soupisu je zpracován do protokolu takovým způsobem, aby nemohlo dojít k zaměnění sepisovaných položek.

Obecně lze účel soupisu spatřovat v náležitém zjištění pozůstalostního jmění a určení toho, jakou hodnotu měl majetek v době smrti zůstavitele. Lze jej nařít pouze na základě zákonem vymezených důvodů, které jsou upraveny v § 1685 občanského zákoníku. Mimo uplatnění výhrady soupisu sem zákon řadí také případy trvající nejistoty o tom, zda je někdo dědicem nebo kdo je dědicem. Dále sem patří situace, kdy věřitel žádá o odloučení pozůstalosti nebo osvědčí jiný závažný důvod. Ustanovení příslušného paragrafu uvádí jako jeden z důvodů také přítomnost osob pod zvláštní ochranou, tedy takových, které nejsou plně svéprávné, dále osoby nepřítomné či neznámé a právnické osoby veřejně prospěšné či zřízené ve veřejném zájmu. Eventuálně pak může být soupis nahrazen seznamem pozůstalostního majetku, vyhotoveným správcem pozůstalosti (§ 177 odst. 1 ZŘS). Takový seznam musí potvrdit všichni dědicové. Další z možností, jak nahradit soupis, je společné prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku (§ 1687 odst. 2 občanského zákoníku). Tuto možnost lze využít v méně složitých případech s vyřešeným majetkovým základem a beze sporů mezi dědici navzájem či s třetími osobami.

3.5.3 Spory v řízení o pozůstalosti

Řízení o pozůstalosti se řadí mezi řízení nesporná, což s ohledem na název neznamená absenci sporů mezi dědici navzájem či dědici s třetími osobami, ale pouze fakt, že se v rámci takového řízení nebudou eventuální spory řešit. V průběhu řízení tak vznikají spory zejména ve věcech rozsahu pozůstalosti či osoby dědice. Třebaže zjištění okruhu potenciálních dědiců a rozsahu zanechané pozůstalosti představuje stěžejní otázku pozůstalostního řízení, řeší se případný konflikt mimo řízení. Ve spojitosti s tím zmíním, že neshody vedoucí k více či méně závažným sporům nebývají ve věcech dědictví výjimkou. V některých případech dokonce spor zabíhá do takových extrémů, že se řízení může táhnout po mnoho let.

Spory o dědické právo tedy řeší zásadní otázku, kdo je zůstavitelovým dědicem. Souvisí proto s naplněním legitimační funkce řízení o pozůstalosti. V průběhu předběžného šetření má být zjištěna potenciální existence porizení pro případ smrti (a v něm uvedených dědiců) a dále zákonní dědicové. Velmi často pak vznikají spory právě mezi těmito skupinami dědiců. Dle § 168 ZŘS soud vyšetří dědická práva všech, které vyrozuměl o jejich dědickém právu. Může ovšem nastat situace, kdy soud jistou osobu nevyrozumí a ta bude své dědické právo přesto oprávněně uplatňovat. Důvodem může být to, že soud neznal dědický titul takové osoby. V konečném důsledku tudíž spor o dědické právo vzniká mezi všemi osobami, kterým svědčí některý z dědických titulů, ale jejich dědická práva vedle sebe nemohou obstát.⁵⁹

Pokud vyřešení sporu o dědické právo závisí jen na posouzení skutečností, které nejsou mezi dědici sporné, lze tento spor vyřešit přímo v rámci řízení o pozůstalosti. V takovém případě hovoříme o sporu zakládajícím se na právním posouzení. V průběhu řízení totiž může mezi osobami vzniknout konflikt kvůli rozdílnému výkladu právních norem, nicméně skutková stránka věci zůstane nesporná. Nejlépe to mohu demonstrovat na příkladu, kdy se někdo, kdo byl osvojen, snaží domoci dědického práva po svém biologickém rodiči (tento příbuzenský vztah totiž kvůli osvojení právně zaniká)⁶⁰. S ohledem na § 169 ZŘS soudní komisař pouze usnesením rozhodne, se kterými účastníky bude nadále jednáno, a kterým z účastníků se účast na řízení ukončí. Proti tomuto usnesení se lze odvolat.

Další typ sporů se souhrnně označuje jako spory o dědické právo zakládající se na rozdílných skutkových tvrzeních. V takovém případě existuje neshoda ohledně rozhodné skutečnosti pro posouzení dědického práva a k objasnění je nutné provedení dokazování. Jelikož je v těchto případech četnost potencionálních rozepří značná, mohu jako příklad uvést dokazování skutečnosti, že zůstavitel předloženou závěť opravdu sepsal vlastní rukou.

---

⁵⁹ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.240-241. ISBN 978-80-7400-266-3

⁶⁰ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.242. ISBN 978-80-7400-266-3

Právní zakotvení této problematiky lze paralelně nalézt jak v § 1672 an. občanského zákoníku, tak v § 170 ZŘS. Je-li tedy vyřešení sporu vázáno na skutečnost, která je mezi účastníky sporná, odkáže soudní komisař toho dědice, jehož dědické právo se vzhledem k okolnostem případu jeví jako nejslabší, aby své právo uplatnil žalobou. Zpravidla bude takto odkázán dědic zákonný, a to s ohledem na to, že dle hierarchie dědických titulů je zákonná posloupnost zařazena až za dědickou smlouvu a závěť. Ve sporech týkajících se případů, kdy zůstavitel svého potomka vydědil, bude k podání žaloby odkázána osoba, která namítá neplatnost vydědění (§ 1673 odst. 2 občanského zákoníku). Nynější úprava nevyžaduje, aby zůstavitel v listině o vydědění uvedl důvod, který ho k tomuto rozhodnutí vedl. To pak ovšem může představovat problém pro osoby, které mají namísto vyděděného potomka dědit, neboť v případě sporu soud odkáže k podání žaloby právě je. Důvodem pro takový postup je slabší postavení neodůvodněné listiny o vydědění. Soud zároveň stanoví lhůtu pro podání žaloby, která nesmí být kratší než dva měsíce (§ 170 odst. 1 ZŘS). *„Lhůta určená soudem v řízení o dědictví ve výroku usnesení je lhůtou soudcovskou. Lhůtu k podání žaloby určí soud s ohledem na okolnosti případu“*⁶¹. Výsledkem sporného řízení bude meritorní rozhodnutí o žalobě, které je pro účely řízení o pozůstalosti závazné.

Jestliže nebyla žaloba podána, řízení o žalobě bylo zastaveno nebo byla žaloba odmítnuta, bude dle ustanovení § 170 odst. 2 ZŘS platit, že spor o dědické právo byl vyřešen v neprospěch osoby odkázané k podání žaloby. Občanský zákoník v § 1672 uvádí, že marným uplynutím lhůty nezaniká dědici jeho dědické právo, ale při projednání pozůstalosti se k němu nepřihlíží.

Nová právní úprava položila základy pro vznik dosud zcela neznámých sporů. Pro pozůstalostní soudy bude jednou z nejdůležitějších otázek k vyřešení to, zda je příslušná osoba dědicem, nebo odkazovníkem, a to tím spíše, že postavení odkazovníka může být mnohem výhodnější než postavení dědice, který má neomezenou odpovědnost za dluhy zůstavitele. Existují-li tedy u někoho pochybnosti o jeho postavení, mohou

---

⁶¹ LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-869-7

osoby s nesporným dědickým právem požadovat, aby byla tato osoba považována za dědice (a nikoliv odkazovníka).⁶²

3.6 Zjišťování aktiv a pasiv pozůstalosti

Zjistí-li soud (v souladu s úpravou předchozí kapitoly), jaký je okruh zůstavitelových dědiců, může postoupit do fáze zjišťování velikosti pozůstalostního jmění. To se skládá jak z majetku, tak ze zůstavitelových případných dluhů (tedy z aktiv a pasiv). Pro účely zjištění aktiv i pasiv pozůstalosti zákonodárce v § 171 stanovil, že **aktiva** pozůstalosti mohou být vymezena:

- majetkem zůstavitele, který v den smrti vlastnil,
- dále pohledávkami a majetkovými právy, u nichž není existence ke dni úmrtí nezbytná, ale jejich vznik je spojen s právní skutečností nastalou ještě za zůstavitelova života (pokud by tedy nezemřel, patřila by tato práva jemu osobně),
- právem na vypořádání společného jmění, za předpokladu, že dosud nebylo vypořádáno (ač zaniklo, bylo zrušeno či zúženo ještě za zůstavitelova života).

Jako **pasiva** jsou v tomto ustanovení určeny:

- dluhy zůstavitele (ať už ke dni smrti či takové, které by zůstavitel měl povinnost za života plnit, pokud by nezemřel),
- náklady (za pohřeb, na zaopatření některých osob ...).

Příkladem dluhů, které nebudou na dědice přecházet, jsou dluhy vázané na osobu zůstavitele. V této věci bylo již dříve judikováno, že závazky které se odvíjí od odkládací podmínky a jsou vázány na zůstavitele, nejsou předmětem dědictví⁶³.

Dle § 172 odst. 1 ZŘS se pro zjištění aktiv pozůstalosti užije zejména soupisu pozůstalosti, seznamu pozůstalostního majetku či společného prohlášení dědiců ohledně pozůstalostního majetku (s tím, že ke spornému majetku mezi nimi se nebude přihlížet). Není-li však možné provést zjištění tímto způsobem, zajistí soud objasnění z údajů

---

⁶² KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2015, s. 163. ISBN 978-80-7502-097-0

⁶³ VRAJÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. 1. vyd. Olomouc: Anag, 2014, s. 387. ISBN 978-80-7263-846-8

dědiců. Mimo to se soud samozřejmě stále řídí zásadou vyšetřovací a sám tak činí všechny potřebné kroky pro zjištění rozsahu zůstavitelova majetku.⁶⁴

V souladu s § 173 ZŘS se budou případná pasiva pozůstalosti zjišťovat z údajů poskytnutých dědici a následně dojde k jejich zanesení do seznamu pasiv. Ke sporným věcem nebude opět přihlíženo, ledaže by měly „*námítky dědice proti dluhu takový charakter, že již na základě právního posouzení nemohou obstát (např. popírá-li dědic, že by někdy existoval dluh, přiznaný pravomocným rozhodnutím soudu či jiného orgánu)*“⁶⁵. Blíže se k tomu svým rozhodnutím vyjádřil Městský soud v Praze⁶⁶. I při zjišťování pasiv je soud vázán vyšetřovací zásadou, a proto může v průběhu šetření získat informace i z jiných zdrojů. Nezřídka bude soud prověřovat i pohledávky, které do řízení přihlásí zůstavitelovi věřitelé.

Pokud došlo ke zjištění rozsahu pozůstalostního jmění v souladu s výše uvedenými podmínkami, vypracuje soud **seznam aktiv a pasiv pozůstalosti**.

3.6.1 Ocenění aktiv a pasiv

Aktiva i pasiva vymezená v seznamu aktiv a pasiv pozůstalosti je třeba náležitě ocenit. V této věci určil § 181 odst. 1 ZŘS, že je ocenění možné učinit společným prohlášením dědiců, dále osobou spravující pozůstalost a v odůvodněných případech i znaleckým posudkem.

Přestože je prohlášení dědiců nejběžnějším způsobem ocenění, je třeba mít na paměti, že dědicové mají sklon k podceňování majetku, a to v souvislosti s odměnou notáře, která je stanovena dle obvyklé ceny aktiv pozůstalosti (viz část druhá této práce). Proto je nutné všechna tvrzení řádně prověřovat, aby mohlo dojít ke stanovení **obvyklé ceny** předmětů. Pro bližší interpretaci obvyklé ceny lze zmínit usnesení Nejvyššího soudu, který stanovil, že „*obvyklou cenou majetku (věcí, práv a jiných majetkových hodnot) patřícího do dědictví je třeba rozumět cenu, za kterou bylo možno v době smrti zůstavitele tento majetek prodat s dodržením případných cenových*

---

⁶⁴ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.283. ISBN 978-80-7400-266-3

⁶⁵ LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-869-7

⁶⁶ rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31.07.1998, č.j. 24 Co 196/1998

*předpisů o regulaci cen platných v době smrti zůstavitele.*⁶⁷ Pokud aktiva vznikla až po smrti zůstavitele, bude rozhodný stav v době jejich vzniku (§ 181 odst. 2 ZŘS). Není-li však v silách dědiců zjistit cenu pozůstalostního majetku, jsou-li mezi nimi v této otázce spory, případně jsou-li jejich tvrzení zjevně vymyšlená, lze zajistit služby soudního znalce.

Pro stanovení výše pasiv je podstatné určit jejich hodnotu k okamžiku smrti zůstavitele. I zde je příhodné provést ověření získaných poznatků, a to zejména dotázáním se věřitele na skutečnou výši zůstavitelova dluhu⁶⁸.

Ve věci stanovení výše pasiv pozůstalosti a obvyklé ceny jejich aktiv vydá soud usnesení, proti němuž je přípustné odvolání. V případě, že řízení o pozůstalosti nebylo ještě pravomocně skončeno, lze vydat nové usnesení, v němž budou zahrnuta i nově zjištěná aktiva či pasiva.

3.7 Majetek ve společném jmění manželů

V řízení o pozůstalosti hraje otázka uzavření manželství významnou roli. S ohledem na úpravu dědického práva však současné zpracování občanského zákoníku vykazuje nedostatek, kterým je nevyhovující přizpůsobení se institutu společného jmění manželů. Tím, že občanský zákoník dané problematice vymezil pouze § 764, může docházet *„k výkladovým obtížím, a hlavně ke kolizím mezi vůlí zůstavitele, který může sice sám nakládat s pořizem pro případ smrti i s majetkem ve společném jmění manželů, avšak dostává se tím do kolize se stejným právem pozůstalého manžela na tento majetek, přičemž pozůstalý manžel s tím, jak zůstavitel ve svém pořizem pro případ smrti s jejich majetkem ve společném jmění naložil, nemusí souhlasit“*⁶⁹. Úprava společného jmění manželů je v různých obměnách tradiční součástí našeho právního řádu a najdeme ji tedy i v současných hmotněprávních a procesních předpisech.

---

⁶⁷ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.9.2004 č.j. 30 Cdo 791/2004

⁶⁸ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.287. ISBN 978-80-7400-266-3

⁶⁹ ŠVESTKA, J. et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 647. ISBN 978-80-7478-579-2

3.7.1 Jednotlivé režimy společného jmění manželů

Podrobná úprava společného jmění manželů je zakotvena v § 708 an. občanského zákoníku. Základem je zde zákonný režim. Všem manželům vzniká v rámci tohoto režimu společné jmění, ovšem pouze za předpokladu, že si jej neupravili smluvně (smluvený režim), ani nebyl upraven rozhodnutím soudu (režim založený rozhodnutím soudu). V průběhu řízení o pozůstalosti proto bude nutné zjistit, v jakém z těchto režimů se společné jmění manželů nachází, a to zejména s ohledem na Evidenci listin o manželském majetkovém režimu a Seznam listin o manželském majetkovém režimu. Podle judikatury Nejvyššího soudu není pro účely společného jmění významné, zda došlo ke zrušení společné domácnosti manželů⁷⁰.

V **zákonném režimu** jsou součástí společného jmění manželů veškeré věci, které nabyt jeden z manželů nebo oba společně za dobu trvání manželství. Dle § 709 odst. 1 občanského zákoníku tvoří výjimky z takové úpravy případy, kdy se jedná o:

- věci osobní potřeby jednoho z manželů,
- věci nabyté jedním z manželů darováním či zděděním, odkazem či náhradou nemajetkové újmy na přirozených právech,
- věci, které jeden z manželů nabyt právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví nebo získal jako náhradu za poškození, zničení či ztrátu svého výhradního majetku.

Z obsahu § 709 odst. 2 však vyplývá, že zisk z toho, co náleží do výhradního vlastnictví jednoho z manželů, bude součástí společného jmění. Ziskem se rozumí rozdíl, který vznikne mezi výnosy a náklady, popřípadě mezi příjmy a výdaji (pokud ale budou výdaje/náklady vyšší než příjmy/výnosy, nebude se ztráta z takového majetku do společného jmění řadit)⁷¹. Současná úprava rovněž zavádí jako součást společného jmění manželů podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu, pokud tento podíl vznikl již za dobu trvání manželství.

Nedílnou součástí společného jmění manželů jsou i dluhy z doby trvání manželství (§ 710 občanského zákoníku). Výjimkou jsou však dluhy, které jsou vázány na výhradní majetek některého z manželů. Nepatří sem ani dluhy převzaté pouze jedním

---

⁷⁰ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.5.2008, sp. zn.. 20 Cdo 3593/2006

⁷¹ SVOBODA, Jirí, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.252. ISBN 978-80-7400-266-3

z manželů bez souhlasu toho druhého, to však neplatí, pokud tyto dluhy vznikly kvůli obstarání každodenních nebo běžných potřeb rodiny.

Chtějí-li spolu manželé uzavřít **smlouvu** ve formě notářského zápisu, kterou se odchýlí od zákonného režimu, mohou tak učinit několika způsoby. Občanský zákoník vymezil demonstrativní výčet věcí, kterých se tato smlouva může týkat, pokud to zákon nevylučuje. Lze sem tedy zařadit:

- uspořádání majetkových poměrů manželů pro případ zániku manželství. Je-li ve smlouvě jako důvod zániku manželství uvedena smrt jednoho z manželů, lze toto ujednání, při splnění náležitostí, považovat za dědickou smlouvu (§ 718 odst. 2 občanského zákoníku),
- zúžení zákonného režimu, v důsledku čehož může být část společného jmění manželů zahrnuta do výlučného vlastnictví jednoho z manželů,
- rozšíření zákonného režimu, kdy je možné do společného jmění manželů zahrnout i majetek a dluhy, se kterými v dané věci zákon nepočítá,
- režim vyhražující vznik společného jmění manželů až ke dni zániku manželství. Význam takového počínání spočívá v tom, že každý z manželů může se svým jměním samostatně nakládat, aniž by se jimi nabyté věci staly součástí společného jmění. V okamžiku zániku manželství se příslušné jmění stane společným a bude vypořádáno dle odpovídající právní úpravy,
- režim oddělených jmění, u kterého společné jmění manželů nevznikne ani po zániku manželství, a proto nemusí být vypořádáno.

Notářská komora ČR vede pro účely takto ujednaných smluv Seznam listin o manželském majetkovém režimu.

Ze závažných důvodů může být společné jmění manželů **rozhodnutím soudu** zrušeno nebo zúženo (§ 724 odst. 1 občanského zákoníku). Pojem *závažný důvod* je zákonem blíže vymezen. Bude se za něj považovat skutečnost, kdy věřitel jednoho z manželů požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu toho, co náleží výhradně tomuto manželu. Dále sem patří marnotratnost druhého manžela, jakož i to, že manžel soustavně nebo opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika. Eventuálně je soudu ponecháno posouzení závažnosti v případech, kdy se jeden z manželů stal neomezeně ručícím společníkem právnické osoby nebo začal podnikat. Soud může

obnovit zrušené společné jmění manželů, a to zejména v případě, kdy výše uvedené důvody pominou.

3.7.2 Vypořádání společného jmění manželů

Zánik manželství v důsledku smrti jednoho z manželů sebou současně přináší i zánik společného jmění. Z hlediska procesní stránky věci je v řízení o pozůstalosti nutné vypořádat společné jmění manželů, které existovalo k okamžiku smrti zůstavitele. Pokud došlo ještě za života zůstavitele ke zrušení, zániku či zúžení společného jmění manželů a zároveň nedošlo k jeho vypořádání, zařadí se právo na vypořádání společného jmění manželů do pozůstalosti (§ 171 odst. 1 ZŘS). Není ovšem vyloučeno, aby v řízení o pozůstalosti k vypořádání společného jmění vůbec nedošlo. Narážím zde na případy oddělených jmění, které zmiňuji výše, ale dalším příkladem může být i soudem zrušené společné jmění manželů.

Soud se většinou již v průběhu předběžného šetření seznámí s přibližnou velikostí společného jmění manželů, ale pro řádný způsob vypořádání je jeho primárním úkolem vytvoření **seznamu aktiv a pasiv společného jmění manželů**. Na jeho základě pak určí **obvyklou cenu majetku** ve společném jmění manželů. Zařazení aktiv a pasiv do zmiňovaného seznamu je odvislé od shodného posouzení věci ze strany dědiců a pozůstalého manžela. V opačné situaci, kdy mezi stranami nedošlo ke shodě o rozhodných skutečnostech týkajících se náležitostí společného jmění manželů, se dle § 162 odst. 2 ZŘS ke spornému majetku nepřihlíží.⁷²

Další postup soudu by měl primárně směřovat ke schválení **dohody** pozůstalého manžela s dědici **o vypořádání majetku** patřícího do společného jmění manželů. Zákon v případě dohody hovoří výslovně o majetku, kterým se rozumí aktiva pozůstalosti (§ 162 odst. 1 ZŘS). Dle odborníků by se praxe „*měla přiklonit k širšímu vypořádání, v němž budou vypořádány i dluhy ve společném jmění manželů*“⁷³. Takto sjednaná dohoda musí přirozeně respektovat zákonná ustanovení a pokyny zůstavitele, které ještě před svým úmrtím uložil. V rámci dohody má být stanoveno, která část již zaniklého

---

⁷² ŠVESTKA, J. et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 655. ISBN 978-80-7478-579-2

⁷³ ŠVESTKA, J. et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 655. ISBN 978-80-7478-579-2

společného jmění manželů zůstane pozůstalému manželovi, a která se stane součástí dědictví. Uzavření dohody je proto vhodné zejména v těch situacích, kdy se mezi osobou dědice a pozůstalého manžela nevyskytují zásadní nepřekonatelné spory a lze se proto racionálně domluvit na dalším postupu.

Pokud však nedojde k uzavření dohody o vypořádání majetku patřícího do společného jmění manželů, bude na soudním komisaři, aby usnesením určil, který majetek ze společného jmění zůstane pozůstalému manželovi, a který patří do pozůstalostního jmění. Může také stanovit pohledávku k vypořádání majetku ze společného jmění manželů (§162 odst. 2 ZŘS). Při vydávání tohoto **autoritativního usnesení** se řídí zásadami občanského zákoníku. Těmi se rozumí pravidla, stanovená v § 742 občanského zákoníku, ale s výjimkou pro § 742 odst. 1 písm. c).

Příkladem nenaplněné dohody, kvůli které bude třeba postupovat shora uvedeným způsobem, je střet pokynů zůstavitele s právem pozůstalého manžela. Každý z manželů má právo ke všem věcem ve společném jmění manželů. Jestliže se tedy pozůstalý manžel nepodvolí nařízení zůstavitele o rozdělení majetku v řízení o pozůstalosti a nerespektuje tak jeho vůli, nemůže být odpovídající dohoda o vypořádání schválena a věc musí být rozhodnuta autoritativně.

3.8 Projednání dědictví

Nebyl-li shledán důvod k zastavení řízení, má soud v souladu s § 182 ZŘS nařídít neveřejné jednání. K jednání budou předvoláni dědici zůstavitele, vykonavatelé závěti a další účastníci, o jejichž právech a povinnostech se má jednat, případně též jejich zástupci, opatrovníci a další osoby. Z třetího odstavce výše zmiňovaného ustanovení dále vyplývá, že účast na jednání nebude odepřena ani účastníkovi (či jeho zástupci), který se dostavil, ačkoliv nebyl předvolán. Jednání však nebude nutné nařizovat v případech, kdy:

- má dojít k zastavení řízení (§ 153 a 154 ZŘS),
- dědictví má nabýt jediný dědic (a to bez námitek vůči soupisu pozůstalosti, seznamu pozůstalostního majetku vypracovanému správcem pozůstalosti, případně předložil-li tento dědic soudu své prohlášení o pozůstalostním majetku),
- má pozůstalost připadnout státu jako odúmrt'.

Nedošlo-li až do této chvíle k vyrozumění dědiců o jejich dědickém právu, soud situaci napraví (vyrozumí příslušné dědice a zjistí, zda chtějí využít práva odmítnutí dědictví, poučí je o výhradě soupisu a pokračuje v jednání). Cílem řízení by pak mělo být vydání rozhodnutí o dědictví (§ 185 ZŘS).⁷⁴

3.9 Rozhodnutí v řízení o pozůstalosti

V řízení o pozůstalosti se vždy rozhoduje usnesením. Usnesení ve věci samé (meritorní rozhodnutí) může až na výjimky vydat pouze notář (§ 123 odst. 1 ZŘS). U ostatních usnesení je možné, aby byla vydána i zaměstnanci notáře (§ 123 odst. 2 ZŘS).

*Základním kritériem pro určení, že se jedná o **rozhodnutí meritorní**, je okolnost, zda se tímto rozhodnutím řeší otázky, které se dotýkají podstaty řízení o pozůstalosti, tzn. pozůstalostního majetku, dědického práva, nabytí dědictví, likvidace pozůstalosti nebo ukončení řízení o pozůstalosti z důvodu nedostatku pravomoci českých soudů⁷⁵.* Konkrétními příklady meritorního rozhodnutí jsou usnesení:

- o tom, se kterým účastníkem se má nadále jednat v případě sporu (§ 169 odst. 1 ZŘS),
- o vypořádání společného jmění pozůstalého manžela a zůstavitele (§ 162 odst. 2 ZŘS),
- o vymezení obvyklé ceny majetku, zjištění výše dluhů a čisté hodnoty pozůstalosti (§ 180 ZŘS),
- o dědictví (§ 185 ZŘS),
- o dodatečném projednání dědictví (§ 193 odst. 2 ZŘS).

Pro **ostatní usnesení** platí, že mohou být vydávána i pověřenými zaměstnanci notářské kanceláře. Nesmí se však jednat o taková rozhodnutí, k jejichž vydání má pravomoc pouze soud (nikoliv soudní komisař). Jako rozhodnutí vydávaná přímo soudem lze označit například:

- usnesení o zahájení řízení bez návrhu (§ 138 odst. 2 ZŘS),

---

⁷⁴ ŠVESTKA, J. et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 643 a 663. ISBN 978-80-7478-579-2

⁷⁵ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi.* V Praze: C.H.Beck, 2014, s.290. ISBN 978-80-7400-266-3

- usnesení o pověření notáře (§ 101 odst. 2 ZŘS) či zrušení jeho pověření (§ 104 odst. 1 ZŘS),
- rozhodování o vyloučení notáře či jeho zaměstnanců z provádění úkonů soudního komisaře (§ 105 ZŘS),
- zrušení rozhodnutí o pozůstalosti (§ 191 ZŘS).

U některých případů výlučného rozhodování soudu je úkolem notáře připravit veškeré podklady nezbytné pro vydání usnesení či jiných úkonů soudu (§ 100 odst. 3 ZŘS). Tam, kde to je třeba, vytvoří také návrhy jejich znění. Spis společně s návrhy se soudu předává v elektronické podobě (§ 91 JŘ). Z logiky věci vyplývá, že notář by neměl tento návrh připravovat v okamžiku, kdy se má jednat o jeho vyloučení.⁷⁶

Rozhoduje-li notář přímo o dědictví, bude nezbytné naplnění předpokladů pro takové rozhodnutí (§ 184 ZŘS), a to konkrétně:

- zjištění dědického práva a pozůstalostního jmění,
- splnění případných zůstavitelových nařízeních,
- nebyla nařízena likvidace pozůstalosti,
- prokázání splnění povinností vůči odkazovníkům (jsou předpokladem pro potvrzení dědictví).

S právní mocí tohoto rozhodnutí se pojí skončení řízení o pozůstalosti, mělo by proto představovat završení celého procesu.

Jak uvádím výše v této kapitole, rozhodnutí o dědictví se považuje za rozhodnutí ve věci samé a může být vydáno pověřeným notářem (§ 123 odst. 1 ZŘS). V souladu s notářským řádem jej však současně může vydat i notářův společník, zástupce notáře, notářský kandidát (jakožto trvalý zástupce) či náhradník notáře (po dobu, kdy je úřad příslušného notáře uvolněn).

K formálním náležitostem rozhodnutí o dědictví patří označení soudu, jehož jménem je rozhodnutí vydané, jméno a příjmení notáře, dále pak označení zůstavitele a věci, odůvodnění, poučení o odvolání a den a místo vydání rozhodnutí (§ 124 odst. 1 ZŘS). Dále má rozhodnutí obsahovat dědický titul k nabytí dědictví, případně uvedení důvodu pro rozdělení dědictví. Uvádí se také informace o tom, zda některý z dědiců využil výhrady soupisu, zda byla zřízena dědická posloupnost, kdo je povolán za

---

⁷⁶ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.290-292. ISBN 978-80-7400-266-3

následného dědice a zda (či za jakého předpokladu) může přední dědic s dědictvím volně nakládat (§ 185 odst. 4 ZŘS).

3.9.1 Jednotlivé typy rozhodnutí o dědictví

V souladu s ustanovením § 185 odst. 1 ZŘS je možné rozlišovat různé druhy rozhodnutí o dědictví:

- a) potvrzení nabytí dědictví jedinému dědici
- b) rozdělení pozůstalosti mezi více dědiců podle nařízení zůstavitele
- c) rozdělení pozůstalosti mezi více dědiců podle určení třetí osoby
- d) schválení dohody dědiců o rozdělení pozůstalosti
- e) rozdělení pozůstalosti mezi více dědiců na jejich žádost
- f) potvrzení nabytí dědictví více dědicům podle dohodnutých dědických podílů
- g) potvrzení nabytí dědictví více dědicům podle dědických podílů ze zákona
- h) potvrzení, že dědictví připadlo státu

Pro **rozdělení pozůstalosti mezi více dědiců dle nařízení** (§ 185 odst. 1 písm. b ZŘS) existuje paralelní úprava v § 1697 občanského zákoníku. Důvodová zpráva blíže charakterizuje nařízení, když uvádí, že půjde o zůstavitelovy příkazy a na soudu bude, aby přezkoumal jejich nezákonnost, nesrozumitelnost či svévolnost⁷⁷. V souvislosti s plněním zůstavitelova nařízení se zde hodí připomenout, jaký význam přikládá současná právní úprava autonomii vůle zůstavitele⁷⁸. Pokud tedy zůstavitel výslovně nepřipustí, že jeho dědicové mohou sami dle vlastního uvážení učinit dohodu o rozdělení pozůstalosti, není možné tato nařízení obejít (§ 1694 občanského zákoníku).

Pokud však zůstavitel svou vůli neprojevil a pro případ smrti nepořídil (případně připustil, aby se dědicové sami dohodli), měla by činnost soudního komisaře směřovat v první řadě k tomu, aby dědicové učinili **dohodu o rozdělení pozůstalosti**. Tato dohoda může být upravena libovolně (§ 1695 odst. 1 ZŘS). Pokud k ní nedojde, přestože není

---

⁷⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 424

⁷⁸ SVOBODA, Jirí, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.303. ISBN 978-80-7400-266-3

sporu o tom, co do pozůstalosti spadá, mohou všichni dědicové **požádat soud, aby pozůstalost rozdělil**. Soud musí dbát na to, aby na svých právech nebyly kráceny osoby pod zvláštní ochranou (§ 1697 občanského zákoníku). Nebyla-li pozůstalost rozdělena žádným z výše uvedených způsobů, budou určujícím kritériem pro potvrzení nabytí více dědicům jejich **dědické podíly**.

3.9.2 Účinky právní moci rozhodnutí

S právní mocí rozhodnutí o dědictví se pojí významné účinky, na které je proto vhodné upozornit. Již dříve jsem zde zmiňovala, že pravomocným rozhodnutím o dědictví končí řízení o pozůstalosti. Jako další následky uvádí § 188 ZŘS zánik závěry pozůstalosti i všech dalších opatření k zajištění pozůstalosti a zánik správy pozůstalosti. Ten, kdo pozůstalost spravoval, přesto není zbaven oznamovací povinnosti vůči zůstavitelovým věřitelům a dlužníkům (ohledně nabytí pohledávky či dluhu) a vůči bankám (ohledně nového majitele zůstavitelova účtu).

Pokud by se však po vydání pravomocného rozhodnutí ukázalo, že zůstavitel nezemřel, bude rozhodnutí o dědictví zrušeno a řízení zastaveno (§ 191 ZŘS). Následně dojde k obnovení zůstavitelových práv.

3.9.3 Úkony po skončení řízení

Poté, co rozhodnutí o dědictví nabylo právní moci, řízení o pozůstalosti skončí a **soudní komisař** je povinen vyrozumět příslušné orgány o tom, kdo se stal vlastníkem věcí a práv z pozůstalostního jmění. Příslušnými orgány se rozumí ty, které vedou veřejný seznam či rejstřík, do kterého jsou výše uvedené položky zapisovány (§190 odst. 1 ZŘS). Bližší vymezení této oznamovací povinnosti lze nalézt v § 92 JŘ. Ten určil, že v případě věcného práva k nemovitostem má soudní komisař vyrozumět katastrální úřad stejnopisem pravomocného rozhodnutí zaslaným v elektronické podobě. Má-li být katastrálnímu úřadu současně poskytnut i geometrický plán, bude stejnopis pravomocného rozhodnutí spolu s geometrickým plánem předán v listinné podobě.

Kromě soudního komisaře je dalším subjektem oznamování **ten, kdo spravoval pozůstalost** – vyrozumívá totiž banky, spořitelní či úvěrová družstva a pobočky zahraniční banky o novém majiteli zůstavitelova účtu. Dále vyrozumí zůstavitelovy dlužníky/věřitele o osobách, které nabyly zůstavitelovu pohledávku/dluh. U těchto subjektů však není přímo stanovena forma, jakou má k vyrozumění dojít. Dle

komentáře lze v tomto případě využít stejnopis pravomocného rozhodnutí, v mnohých případech by ale takový postup nebyl vhodný. Z toho důvodu mohou být věřitelé a dlužníci vyrozuměni pouze dopisem, ve kterém bude uvedena příslušná informace o novém nabyvateli.⁷⁹

3.9.4 Opravné prostředky

Proti vydaným rozhodnutím se lze bránit jak řádnými, tak mimořádnými opravnými prostředky. Zatímco řádným prostředkem lze napadnout pouze ta rozhodnutí, která ještě nenabyla právní moci, mimořádné prostředky umožňují napadení již pravomocných rozhodnutí, a proto představují poměrně zásadní porušení právní jistoty. Fakticky pak opravné prostředky dovolují nápravu případných pochybení v řízení.

Odvolání je řádným opravným prostředkem. Jeho náležité využití způsobí, že se rozhodnutí nestane pravomocným, dokud o odvolání odvolací soud nerozhodne. Dle § 201 OSŘ platí, že účastník může napadnout rozhodnutí soudu prvního stupně, pokud to zákon nevyloučil. V pozůstalostním řízení však bude nutné, vypořádat se se specifickou úpravou ZŘS. Jednak tedy platí, že úkony soudu zde vykonává notář (jako pověřený soudní komisař), odvoláním tedy bude možné napadnout právě jeho rozhodnutí. Obecná úprava OSŘ sice upravuje případy, kdy je podání odvolání nepřípustné, v daném případě je však vedle toho nutné zohlednit i úpravu § 129 ZŘS, která udává taxativní výčet usnesení, proti nimž se nelze odvolat, a která jsou vydávána pouze v pozůstalostním řízení.

Odvolání se podává u soudu (v řízení o pozůstalosti to tedy bude u soudního komisaře), proti jehož rozhodnutí směřuje. Lhůta pro podání je 15 dnů od doručení písemného rozhodnutí. Opožděné podání má za následek jeho odmítnutí. Odvolatel však učinil podání včas i v případě, že byl soudem nesprávně poučen a na základě tohoto poučení učinil podání po uplynutí lhůty. Za předpokladu, že odvolatel nebyl o odvolání, lhůtě či soudu (u něhož má podání učinit) vůbec poučen či nesprávně poučen o nepřípustnosti odvolání, prodlužuje se lhůta a odvolání lze podat do tří měsíců od doručení (§ 204 odst. 2 OSŘ). Soudní komisař může na žádost rozhodnout o prominutí

---

⁷⁹ ŠVESTKA, J. et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 664-665. ISBN 978-80-7478-579-2

zmeškané lhůty k odvolání (§ 204 odst. 3 OSŘ). Včas podané odvolání (za které byl uhrazen soudní poplatek) musí dále splňovat náležitosti dle § 205 OSŘ. Na případné vady musí soudní komisař odvolatele upozornit usnesením, ve kterém jej vyzve k jejich odstranění. Po provedení všech potřebných úkonů předá soudní komisař spis odvolacímu soudu. Pokud bylo odvolání podáno proti rozhodnutí soudního komisaře, připouští se, aby o něm rozhodl předseda senátu pozůstalostního soudu, pokud odvolání zcela vyhoví. Takové rozhodnutí bude nadále považováno za rozhodnutí soudu prvního stupně, a proto je možné se proti němu odvolat (§ 374 odst. 3 OSŘ). Naopak není-li odvolání zcela vyhověno, postupuje se standardně a věc se předloží soudu odvolacímu.

Poté co odvolací soud rozhodl, bude spis opět předán soudu pozůstalostnímu a ten jej předá soudnímu komisaři. Soudní komisař následně tento verdikt doručí všem účastníkům řízení. Pokud odvolací soud původní rozhodnutí zrušil a vrátil věc soudu prvního stupně, bude tento soud muset respektovat právní názor soudu vyšší instance (§ 226 OSŘ).

Dovolání je jedním z mimořádných opravných prostředků. Stanoví-li tak zákon, je jím možné napadnout pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu (nikoliv však pouze proti důvodům takového rozhodnutí). Pouze účastník řízení je oprávněn k podání dovolání, a to k soudu, jež rozhodoval v prvním stupni ve lhůtě do dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu. Oproti odvolání je zákonná úprava dovolání přísnější, což se projevuje například v nemožnosti prominutí zmeškané lhůty. Následky nesprávného poučení, neexistujícího poučení či nesprávné poučení o nepřípustnosti dovolání mají obdobné následky, jako u odvolání. Nedoručí-li své rozhodnutí dovolací soud sám, učiní tak soud prvního stupně.

Další mimořádné opravné prostředky jsou **žaloba pro zmatečnost** a **žaloba na obnovu řízení**. Z ustanovení § 133 ZŘS vyplývá, že žalobou pro zmatečnost lze napadnout pravomocné rozhodnutí ve věci samé, dále pravomocné rozhodnutí kterým se řízení o pozůstalosti končí před soudem prvního stupně, popřípadě v odvolacím řízení. Důvodem pro její využití jsou právní vady řízení. Tuto žalobu může využít i dědic, jemuž nebyl ustanoven opatrovník, přestože k tomu splnil všechny podmínky. Žaloba na obnovu řízení může být podána pouze za předpokladu, že vyšly najevo nové skutečnosti, případně je možné provést nové důkazy (které v původním řízení provést nešly).

3.10 Dodatečné projednání dědictví

Řízení o pozůstalosti je mimo jiné charakterizováno uplatněním majetkové funkce, která je založena na zjištění majetku a dluhů zůstavitele. Nelze jí však přisuzovat definitivní závaznost, protože úplné zjištění aktiv a pasiv pozůstalosti nemůže být nikdy garantováno. Přestože bylo řízení o pozůstalosti pravomocně skončeno, může se objevit další majetek, který sice patřil zůstaviteli, ale z nějakého důvodu nebyl doposud projednán. Proto je zákonem stanovena možnost vést po pravomocně skončeném řízení další dodatečné řízení (§192 a 193 ZŘS).

3.10.1 Dodatečné projednání po zastavení

Pokud se po pravomocném zastavení řízení objeví nový majetek, který je současně aktivem pozůstalosti, dojde k dodatečnému projednání dědictví (§ 192 ZŘS). Není vyloučeno, aby soud zároveň projednal i nově objevené pasivum. K dodatečnému projednání dědictví však nedojde, pokud by se objevilo pouze pasivum pozůstalosti.

Vyjde-li najevo majetek pouze nepatrné hodnoty, bude vydán vypraviteli pohřbu a řízení se opět zastaví v souladu s ustanovením § 154 ZŘS. Pokud však vypravitel pohřbu o takový majetek nemá zájem nebo již nežije, projedná se v řízení o pozůstalosti.⁸⁰

3.10.2 Dodatečné projednání po rozhodnutí o pozůstalosti

Pokud se po právní moci rozhodnutí o pozůstalosti objevil další majetek tvořící aktiva (případně pasiva) pozůstalosti, doplní o něj soud soupis nebo seznam aktiv a pasiv pozůstalosti, vytvořený v dosavadním řízení. Soud rovněž zveřejní na úřední desce soudu vyhlášku, ve které vyzve dědice, aby ve stanovené lhůtě podali žádost o projednání nově najevo vyšlých aktiv. Pokud však žádný z dědiců nepožádá o projednání dodatečně objevených aktiv pozůstalosti, platí, že podle pravomocného rozhodnutí o pozůstalosti došlo rovněž k nabytí těchto aktiv. U pozůstalosti, která byla rozdělena mezi více dědiců, nabydou dědicové tento majetek podle svých podílů.

---

⁸⁰ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.320. ISBN 978-80-7400-266-3

Objevilo-li se pouze pasivum pozůstalosti, nebude dodatečně projednáno. Stejně tak nelze dodatečně projednat aktiva a pasiva, ke kterým se dle zákona nepřihlíží (viz § 162 odst. 2 či § 172 odst. 2 ZŘS)⁸¹.

3.11 Nabytí dědictví následným dědicem

Nabytí dědictví následným dědicem lze označit za takové řízení, které může navázat na řízení původní. Původně se totiž jednalo o stejném majetku, který má nyní nabyt následný dědic, a který byl přiřknut přednímu dědici⁸².

Problematika nabývání dědictví následnými dědici je blíže upravena v § 194 ZŘS. Jde tedy o postup, který se uplatní pouze za předpokladu, že:

- nastal případ, pro který bylo zřízeno svěřenské nástupnictví,
- dědictví bylo omezeno doložením času či jinak podmíněno,
- existuje jiný důvod, pro který má dědictví nabyt následný dědic.

Za splnění výše uvedených předpokladů se na další procesní postup přiměřeně užije ustanovení § 98 – 193 ZŘS. Skutečnosti rozhodné pro nabytí dědictví následným dědicem se posuzují ke dni, kterým pominulo odsunutí práva následného dědice. Za tento den lze považovat například narození svěřenského nástupce či úmrtí předního dědice.

V případech, kdy přední dědic činil plnění určená k tomu, aby uhradil zůstavitelovy dluhy nebo povinný díl nepominutelného dědice, má následující dědic povinnost uhradit mu za to poměrný příspěvek.

3.12 Likvidace pozůstalosti

V poslední době se dostává do popředí nepříliš příznivý fakt, týkající se rostoucí míry zadluženosti občanů. Ti vzniklé dluhy často nejsou schopni splácet a dostávají se tak do situace, kdy úvěry a půjčky převyšují jejich celkový majetek. Pokud taková osoba zemře, zanechá po sobě předluženou pozůstalost (pasiva pozůstalosti jsou větší než aktiva). V takovém případě by dědicové měli dobře promyslet svůj další postup.

---

⁸¹ viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.12.2012, sp.zn. 21 Cdo 1221/2011

⁸² SVOBODA, Jirí, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.325. ISBN 978-80-7400-266-3

Bez výhrady soupisu totiž budou odpovídat za veškeré zůstavitelovy dluhy. Jedním ze způsobů řešení pro ně proto může být podání návrhu na likvidaci pozůstalosti.

„Likvidací pozůstalosti se rozumí zvláštní proces prováděný na základě zákona, kdy je předlužená pozůstalost zpeněžena za účelem alespoň částečného uspokojení zůstavitelových věřitelů z pozůstalostního majetku“⁸³. V případech, kdy je předlužení pozůstalosti značné, měla by být likvidace nařízena co nejrychleji. U menšího předlužení pozůstalosti však bude třeba vycházet z toho, že ji dědicové i přesto mohou chtít přijmout.

3.12.1 Usnesení o nařízení likvidace

V souladu s § 195 ZŘS nařídí soud usnesením likvidaci pozůstalosti:

- na návrh **dědice**, jemuž svědčí výhrada soupisu (případně na návrh státu, pokud je na něj nahlíženo jako na zákonného dědice),
- na návrh **věřitele**, pokud prokázal svojí pohledávku odpovídající dluhu v pasivech likvidační podstaty,
- **bez návrhu**, pokud jsou splněny předpoklady pro nařízení pozůstalosti. Zároveň zde musí existovat veřejný zájem, což je *„obecný pojem, který lze vyložit například tak, že mezi věřiteli je stát, jemuž zůstavitel dlužil na daních. Veřejný zájem lze vyložit i v širším smyslu s přihlédnutím k účelnosti postupu. Nemůže být ve veřejném zájmu, aby byla likvidace nařízena až se značným časovým odstupem, kdy nemůže být naplněn její smysl“⁸⁴.*

Předpoklady pro nařízení pozůstalosti jsou tedy následující:

- nejsou dány důvody pro zastavení řízení (dle § 153 či 154 ZŘS),
- došlo k vypořádání majetku ve společném jmění zůstavitele a jeho manžela (pokud manželství zaniklo dle § 162 ZŘS),
- bylo vydáno usnesení o obvyklé ceně majetku a výši dluhů, z něhož vyplývá předlužení zůstavitelova majetku (§ 180 ZŘS),

---

⁸³ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.327. ISBN 978-80-7400-266-3

⁸⁴ ŠEŠINA, Martin. *Urychlení likvidace pozůstalosti*. Ad Notam, 2/2015, s. 8-11

- o dědictví nebylo dosud vydáno pravomocné rozhodnutí (§ 184-187 ZŘS).

Soud vyzve usnesením zůstavitelovy věřitele, aby ve lhůtě přihlásili své pohledávky, a poučí je o následcích řádně a včas neuplatněné pohledávky (§ 196 odst. 2 ZŘS). Usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti bude vyvěšeno na úřední desce soudu, u kterého řízení o pozůstalosti probíhá (lze využít i hromadných sdělovacích prostředků).

S nařízením likvidace pozůstalosti se pojí významné **účinky**:

- není možné, aby došlo k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí či exekuce ohledně majetku patřícího do likvidační podstaty, a to po vyvěšení nařízení o likvidaci na úřední desce soudu. Pokud již výkon rozhodnutí či exekuce probíhá, budou ke dni právní moci usnesení o nařízení likvidace zastaveny (§ 198 odst. 1 ZŘS),
- po právní moci usnesení o nařízení likvidace bude zastaveno i jiné řízení ve věcech majetku a pasiv z likvidační podstaty, jehož účastníkem byl zůstavitel či osoba spravující pozůstalost (§ 198 odst. 2),
- ke dni právní moci nařízení likvidace o pozůstalosti zaniknou dědická práva dědiců zůstavitele, právo státu na odúmrť, odkazy zřízené zůstavitelem, práva na povinný díl a další záležitosti vymezené v § 200 ZŘS.
- pravomocným usnesením o nařízení likvidace se stanou splatnými ty pohledávky věřitelů, které spadají do pasiv pozůstalosti a byly řádně a včas přihlášeny (§ 201 ZŘS).
- Pokud došlo k nařízení závěry pozůstalosti, platí i po právní moci usnesení o nařízení likvidace opatření, přijatá po právní moci usnesení o nařízení likvidace. Soud může zajistit majetek patřící do likvidační podstaty, a to po vyvěšení usnesení o nařízení likvidace (§ 202 ZŘS).

3.12.2 Účastníci likvidace pozůstalosti

Dnem právní moci usnesení o nařízení likvidace zanikne účast na řízení o likvidaci účastníkům dle § 110-116 ZŘS. Účastníky likvidace se rozumí **věřitelé**, kteří se přihlásili nebo kteří mají právo na uspokojení své pohledávky a **likvidační správce** (§ 117 ZŘS).

Věřitelům, kteří se buď vzdali práva na uspokojení pohledávky, nebo ztratili právo na toto uspokojení, již nenáleží postavení účastníků řízení o likvidaci. Pozbytí účastenství ale nemá vliv na jejich účast v řízení o opravných prostředcích proti rozhodnutí soudu, vydaných do té doby.

Likvidační správce je do své funkce jmenován soudem, a to přímo v usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti nebo v samostatném usnesení. Jeho jmenování je vázáno na potřebnost této funkce z důvodu správy (či zpeněžení) majetku z likvidační podstaty a kvůli sporům o pasiva likvidační podstaty (§ 197 ZŘS). Likvidačním správcem může být jmenována osoba zapsaná v seznamu insolvenčních správců (viz zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích). Nedošlo-li ke jmenování likvidačního správce, bude jeho práva a povinnosti v řízení o likvidaci pozůstalosti vykonávat soudní komisař.

Funkce likvidačního správce může zaniknout. Jsou-li splněny zákonem stanovené důvody, lze jej odvolat a zároveň na jeho místo jmenovat nového likvidačního správce (§ 204 ZŘS). Funkce likvidačního správce zaniká také v důsledku právní skutečnosti, se kterou je ze zákona spojen zánik práva k výkonu činnosti insolvenčního správce (§ 205 ZŘS). I v tomto případě je bezodkladně jmenován nový likvidační správce.

S funkcí likvidačního správce jsou spojena mnohá oprávnění, která jsou základem pro náležitý výkon této funkce. Správce tedy spravuje majetek patřící do likvidační podstaty, pořídí a vede seznam tohoto majetku, vystupuje jako účastník v řízeních, kde se jedná o majetku nebo pasivech likvidační podstaty a vykonává další úkony ohledně majetku z likvidační podstaty (§ 206 ZŘS). Při výkonu své funkce jedná likvidační správce vlastním jménem, ale na účet pozůstalosti. Jako takový má také právo na odměnu a náhradu výdajů při výkonu své funkce. Pokud spravuje majetek likvidační podstaty, náleží mu stejná práva a povinnosti, které má dle občanského zákoníku správce pozůstalosti při plné správě cizího majetku (§ 226 ZŘS).

3.12.3 Likvidační podstata

Majetek likvidační podstaty tvoří zůstavitelův majetek, který ke dni smrti vlastnil, dále pohledávky a majetková práva, která vznikla až po zůstavitelově smrti a mají původ v právních skutečnostech, které nastaly ještě za života zůstavitele. Patří sem také právo na vypořádání společného jmění. Dalším majetkem likvidační podstaty je majetek třetích osob, ze kterého bude uspokojena zůstavitelova pohledávka a zároveň

také náhrada tohoto majetku, není-li možné zůstavitelovu pohledávku výše uvedeným způsobem uspokojit. Do majetku likvidační podstaty lze zařadit i majetek dle § 225 ZŘS a obecně pak další majetek, o kterém to stanovil zákon. Pro účely likvidační podstaty se do jejího majetku zahrnuje rovněž veškeré příslušenství, plody a užitky výše jmenovaného majetku (§ 212 ZŘS).

Likvidační správce (či soudní komisař) se při **zjišťování majetku likvidační podstaty** řídí pokyny příslušného soudu. Majetek zjišťuje zejména ze soupisu pozůstalosti, seznamu pozůstalostního majetku, společného prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku či ze shodných údajů dědiců. Provádí se také šetření k objasnění, zda je sporný majetek (k němuž z toho důvodu nebylo dříve přihlíženo) také součástí likvidační podstaty. Závěrem by měl likvidační správce prošetřit, zda se opravdu nikde nenachází žádný další (doposud neznámý) majetek. Snadnější přístup k některým výše uvedeným informacím zajišťuje obsah ustanovení § 215 ZŘS o informační povinnosti některých subjektů.

Poté co bylo provedeno zjištění majetku likvidační podstaty, pořídí likvidační správce **seznam majetku, který patří do likvidační podstaty** (§ 218 an. ZŘS). Majetek zde má být zapisován takovým způsobem, aby jej bylo možné snadno identifikovat. Pokud bude do tohoto seznamu zahrnut i majetek, který je zároveň veden v jiných seznamech či systémech, musí o tom likvidační správce informovat toho, kdo takové evidence vede.

Pokud někdo tvrdí, že určitý majetek do likvidační podstaty nepatří (a argumentuje svým právem), má možnost uplatnit žalobu o vyloučení označeného majetku z likvidační podstaty (§ 224 ZŘS).

Pro bližší vymezení majetku likvidační podstaty je nutné pochopit, že jde o majetek, který má být později zpeněžen. Jeho velikost je proto určující zejména pro zůstavitelovy věřitele (mají z něj být totiž uspokojeni)⁸⁵. **Zpeněžení majetku likvidační podstaty** provede likvidační správce (případně soudní komisař), a to po předchozím souhlasu soudu. V tomto souhlasu soud rovněž určí způsob, jakým má být majetek zpeněžen. Ke zpeněžení tedy může dojít jednak prodejem (například v rámci dražby provedené soudem, dražebníkem či soudním exekutorem), ale také na základě

---

⁸⁵ SVOBODA, Jirí, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.332. ISBN 978-80-7400-266-3

zpeněžení věřitelem (je-li majetek obtížen zástavním/zadržovacím právem, může toto zpeněžení povolit soud věřiteli zajištěné pohledávky, aby ji sám zpeněžil). Zůstavitelův majetek, který je součástí likvidační podstaty a nepodařilo se jej zpeněžit, připadne státu. Pokud by šlo o majetek třetích osob, bude pouze vyňat ze seznamu majetku likvidační podstaty (§ 237 ZŘS).

Pasiva likvidační podstaty tvoří náklady za zůstavitelův pohřeb, zůstavitelovy dluhy, které měl v době smrti, jakož i dluhy vzniklé až poté co zemřel. Patří sem i dluhy z pohledávek, vzniklých ze smluv uzavřených ve prospěch pozůstalosti či majetku z likvidační podstaty tím, kdo spravoval pozůstalost v době nařízení likvidace pozůstalosti. Pasiva pozůstalosti, která nespádají do uvedeného výčtu, zaniknou ke dni právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti. Negativní výčet pasiv, která nepatří do likvidační podstaty, je upraven v § 238 odst. 1 (například pohledávky z darovacích smluv). Toto ustanovení je důležité rovněž v souvislosti s následujícím § 239 odst. 1 ZŘS, který stanovil, že v likvidaci může být uspokojena pouze taková pohledávka, které odpovídá dluh zařazený do pasiv likvidační podstaty.

Pokud věřitel chce, aby byla jeho pohledávka v řízení o likvidaci projednána, musí ji přihlásit. **Přihlašování pohledávky** je možné ode dne, kdy došlo k vyvěšení usnesení o nařízení likvidace na úřední desce soudu. Konec lhůty je stanoven v usnesení o nařízení likvidace a její zmeškání nelze prominout. Přihláška, která není řádně a včas podána bude soudem odmítnuta (§ 240 ZŘS). Obsahem přihlášky musí být dostatečné vylíčení skutečnosti, na níž se pohledávka zakládá, dále pak vyčíslení jistiny pohledávky a jejího příslušenství (§ 241 odst. 1 ZŘS). Pokud se věřitel dovolává nějakých listin, musí je k přihlášce připojit.

Všechny pohledávky, které nebyly pravomocně odmítnuty (§ 240 odst. 2 ZŘS), případně pohledávky uplatněné oznámením, které je pokládáno za přihlášku (§ 245 ZŘS) či pohledávky, které jsou při likvidaci pozůstalosti uspokojeny, přestože přihlášeny nebyly (§ 254 odst. 2 ZŘS), budou uvedeny v **seznamu pohledávek** dle § 250 ZŘS.

K **přezkoumání pohledávek** nařizuje soud neveřejné jednání (§ 251 ZŘS). K jednání budou předvoláni věřitelé (jako účastníci řízení), jejich zástupci a případně i další osoby. Pokud se na seznamu pohledávek ocitne jediná pohledávka nebo pokud se věřitelé vzdají práva účastnit se přezkoumání pohledávek, případně souhlasí

s přezkoumáním bez nařízeného jednání, nemusí být shora uvedené jednání vůbec nařízeno (§ 253 ZŘS). V opačném případě budou při jednání přezkoumány pohledávky podle seznamu pohledávek. Soud bude posuzovat všechny rozhodné skutečnosti s ohledem na předložené listiny a další důkazní prostředky a vyvodí z nich závěr, zda je taková pohledávka prokázána, respektive v jaké výši ji potvrzuje (§ 255 odst. 1). Soud může uzavřít přezkum s tím, že přezkoumávaná pohledávka některého z věřitelů nemůže být zcela nebo z části prokázána, popřípadě s tím, že tuto pohledávku popřel jiný věřitel. Za této situace soud usnesením vyzve věřitele, který tuto pohledávku přihlásil, aby podal žalobu dle OSŘ. Touto žalobou se může domáhat určení, že mu pohledávka v určité výši náleží (§ 260 ZŘS). Žaloba musí být podána ve lhůtě jednoho měsíce ode dne, kdy bylo doručeno soudní usnesení a je nutné podat ji proti likvidačnímu správci. Není-li žaloba řádně a včas podána, nebude soud pohledávku považovat za zjištěnou (věřitel nebude z pohledávky uspokojen). Rozhodnutí soudu o žalobě je závazné pro všechny účastníky řízení o likvidaci pozůstalosti (§ 265 odst. 3 ZŘS).

Pohledávka se považuje za zjištěnou v okamžiku, kdy ji soud pokládá za prokázanou, dále pokud ji nepopřel žádný z věřitelů (nebo je-li popření neúčinné), popřípadě v důsledku pravomocného rozhodnutí soudu o pohledávce (§ 268 ZŘS).

3.12.4 Rozvrh výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty

Z výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty se uhradí:

- zjištěné pohledávky (§ 268 ZŘS),
- pohledávky, které dle § 245 ZŘS nemusely být přihlášeny,
- nepřezkoumávané pohledávky (§ 254 odst. 2 ZŘS),
- pohledávky věřitelů vůči třetím osobám, jsou-li zajištěny majetkem z likvidační podstaty, pokud bylo právo na jejich uspokojení zjištěno z tohoto majetku.

Pohledávky zajištěné majetkem z likvidační podstaty jsou uspokojovány z takzvaného *čistého výtěžku zpeněžení majetku* (§ 270 ZŘS). Ten je vypočítán tak, že se od výtěžku zpeněžení tohoto majetku odečtou poměrné náklady na správu majetku likvidační podstaty, případně také náklady vynaložené při zpeněžení tohoto majetku. Pokud stejný majetek zajišťuje více pohledávek, dojde k jejich uspokojení v pořadí,

v jakém byly zajištěny. Nebudou-li tyto pohledávky z výtěžku plně uspokojeny, dojde k jejich uspokojení podle rozvrhového usnesení (viz níže).

Pokud byl majetek zpeněžen (se souhlasem soudu) věřitelem, likvidačním správcem nebo notářem, rozhodne soud usnesením, že čistý výtěžek zpeněžení bude odevzdán věřiteli zajištěné pohledávky. Nevyužije-li se určitá část z výtěžku, může být použita k uspokojení pohledávek dle rozvrhového usnesení (§ 271 ZŘS).

Pohledávky vymezené v § 269 ZŘS, na které se nevztahují výše uvedené způsoby uspokojení, budou uspokojeny podle **rozvrhového usnesení**. Soud tímto způsobem rozhoduje, pokud mu byla podána řádná zpráva o zpeněžení majetku likvidační podstaty a došlo ke zjištění pohledávek, které mají být uspokojeny na základě rozvrhového usnesení (§ 272 ZŘS). Tyto pohledávky se uspokojují postupně, podle rozdělení do skupin (§ 273 odst. 1 ZŘS):

- pohledávky ze smluv (uzavřené s likvidačním správcem či notářem),
- pohledávky státu, které vznikly v důsledku nákladů vynaložených na zpeněžení a správu majetku likvidační podstaty,
- odměna a náhrada nákladů likvidačního správce,
- odměna a náhrada nákladů notáře (za úkony provedené ve funkci soudního komisaře),
- pohledávka nákladů za zůstavitelův pohřeb,
- odměna a náhrada nákladů toho, kdo vykonával správu pozůstalosti (do nařízení likvidace),
- pohledávky výživného,
- ostatní pohledávky.

Není-li možné v plné míře uspokojit všechny pohledávky spadající do stejné skupiny, je třeba provést poměrné uspokojení.

V obsahu rozvrhového usnesení soud rozhodne zejména o tom, jaká část z výtěžku zpeněžené likvidační podstaty spadá na každou z uhrazovaných pohledávek, která pohledávka zůstane neuspokojena a v jaké lhůtě dojde k vyplacení plnění (§ 274 ZŘS).

Pokud došlo k uspokojení všech pohledávek, rozhodne soud o vydání případného likvidačního přebytku těm, kteří měli před nařízením likvidace pozůstalosti

dědické právo po zůstaviteli. Neměl-li dědit žádný dědic, bude přebytek vydán státu. Společně likvidačním přebytkem nedochází k přechodu pasiv pozůstalosti (§ 275 ZŘS).

3.12.5 Skončení řízení při likvidaci pozůstalosti

Řízení při likvidaci pozůstalosti (současně i řízení o pozůstalosti) **končí**:

- rozvrhovým usnesením o rozdělení výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty,
- usnesením o vydání likvidačního přebytku (§276 ZŘS).

Pokud pohledávky, kterým odpovídá pasivum pozůstalosti (či jejich části), zůstaly neuspokojené, zaniknou v rozsahu, v jakém nebyly uspokojeny, a to ke dni skončení řízení o pozůstalosti (§ 277 ZŘS). „*Zákon mluví o zániku pohledávek, jimž odpovídá pasivum pozůstalosti. Pokud však jde o pohledávky, které vznikly za trvání manželství zůstavitele a pozůstalého manžela, pak lze tvrdit, že pohledávka proti pozůstalému manželovi jako solidárnímu spoludlužníkovi trvá*“⁸⁶.

Výjimečně by mohlo dojít k situaci, kdy po nařízení likvidace pozůstalosti vyjde najevo, že zůstavitel žije. V takovém případě soud usnesením likvidaci pozůstalosti zastaví. Pravomocné usnesení o zastavení likvidace má za následek skončení řízení o pozůstalosti (§ 280 ZŘS).

Závěrem je nutné dodat, že není vyloučena situace, kdy se po právní moci rozvrhového usnesení (kterým skončilo řízení o pozůstalosti) objeví **další majetek** patřící do likvidační podstaty. Pokud tedy v předchozím řízení nebyly uspokojeny všechny pohledávky, vydá soud usnesení, ve kterém nařídí pokračovat v likvidaci o pozůstalosti o tomto majetku. Nejsou-li žádné takové pohledávky, rozhodne soud v tom smyslu, že majetek nabývají ti, kterým svědčilo dědické právo po zůstaviteli, popřípadě stát (§ 278-279 ZŘS).

---

⁸⁶ ŠVESTKA, J. et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 682-683. ISBN 978-80-7478-579-2

4. ŘÍZENÍ S MEZINÁRODNÍM PRVKEM

V této části práce jsem se blíže zaměřila na řízení o pozůstalosti s mezinárodním prvkem, s důrazem na Evropské nařízení o dědictví, které lze nově aplikovat od srpna 2015. V širším kontextu této části práce se též zaměřuji na úpravu doručování písemností ve vztahu ke Slovenské republice. Hlavním důvodem pro takové rozhodnutí byla skutečnost, že k sobě naše státy mají velmi blízko, a to nejen z historického hlediska. Dle mého názoru z toho vyplývá i četnost případů, kterým se tato problematika bude věnovat.

Obecně se za případy s mezinárodním prvkem považují situace, kdy se alespoň část zůstavitelova majetku nachází v cizině, případně je nezbytné využití cizího rozhodného práva. V širším slova smyslu sem lze zařadit též případy, kdy zůstavitel učinil pořízení pro případ smrti v zahraničí nebo je pro určitý procesní úkon nezbytné, aby byl vykonán v cizině.⁸⁷ Základem naší právní úpravy je v takové situaci zákon o mezinárodním právu soukromém, který je účinný od roku 2014. V České republice však častěji nastane taková situace, kdy dojde ke zjištění prvku, který je možné považovat za ryze evropský. Prioritou proto bude určit, zda se nejedná o případ, na který se vztahuje Evropské nařízení o dědictví.

V průběhu řízení je nutné dbát na to, zda má český soud vůbec pravomoc k rozhodování ve věci s mezinárodním prvkem. K zodpovězení této otázky je v § 2 ZMPS uvedeno, že ustanovení tohoto zákona se užití pouze v případě, není-li v dané věci možné využít pro náš stát závaznou mezinárodní smlouvu či přímo použitelné ustanovení práva Evropské unie. Dle § 74 odst. 1 ZMPS mají české soudy pravomoc projednat pozůstalost za předpokladu, že měl zůstavitel k okamžiku smrti obvyklý pobyt v České republice. Zde je vhodné upozornit na rozdíl oproti původní úpravě, která jako kritérium stanovila státní občanství zůstavitele. Podle druhého odstavce shora uvedeného ustanovení rovněž platí, že české soudy projednávají konkrétní případ vždy, pokud jde o nemovitou věc na českém území (bez nutnosti, aby zde měl zůstavitel obvyklý pobyt). Pravomoc českých soudů je dále vymezena v § 74 odst. 3 ZMPS, a to ve věci tuzemské pozůstalosti po osobě bez obvyklého pobytu na českém území, pokud

---

⁸⁷ BŘÍZA, Petr, BŘICHÁČEK, Tomáš, et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1.vydání. V Praze: C.H. Beck, 2014, s.397. ISBN 978-80-7400-528-2

dojde současně k naplnění zákonem stanovených podmínek (cizí stát se odmítne zabývat dědictvím, nevyjádří se v přiměřené lhůtě). V obsahu tohoto ustanovení je upravena také výlučná pravomoc českého soudu za předpokladu, že měl zůstavitel obvyklý pobyt v cizině a současně stále zůstal občanem České republiky, zažádá-li o takové projednání dědic s obvyklým pobytem na českém území.⁸⁸

Vyjma záležitostí ohledně příslušného soudu řeší ustanovení § 76 an. ZMPS otázku rozhodného práva. Kolizi jednotlivých právních úprav tady zákon vyřešil tím, že se dědické právní poměry mají řídit právem státu, ve kterém měl zůstavitel v okamžiku úmrtí obvyklý pobyt. Současně však právní úprava určila, že dojde k použití českého práva, pokud byl zůstavitel státním občanem České republiky a zároveň má alespoň jeden z dědiců obvyklý pobyt na českém území. V tomto znění lze vidět jistou paralelu k § 74 odst. 3 ZMPS, s tím že typickým příkladem zde budou osoby, které vyjely do zahraničí za prací, posléze tam zůstaly, ale neztratily státní občanství. Jejich rodina zůstala v tuzemsku a legitimně očekává použití tuzemského práva.⁸⁹

4.1 Evropské nařízení o dědictví

V roce 2012 vstoupilo v platnost **Evropské nařízení o dědictví**, jehož úkolem je především zjednodušení řízení a zamezení vydávání vzájemně si odporujících rozhodnutí, kdy rozhodnutí vydané k tomu příslušným soudem bude uznáváno ve všech členských státech Evropské unie⁹⁰. Nařízení však nezavazuje Irsko, Dánsko a Spojené království, neboť si tyto státy vyjednaly výjimku. Použitelnost tohoto nařízení je pak vázána pouze na dědictví těch zůstavitelů, kteří zemřeli 17. 8. 2015 nebo po tomto datu.

Evropské nařízení o dědictví upravuje jednak problematiku **příslušnosti** soudu, jakož i **rozhodného práva** k projednání dědictví a stanoví, že rozhodujícím kritériem pro jejich určení je místo obvyklého pobytu zůstavitele k okamžiku jeho smrti (čl. 4 a čl. 21 Evropského nařízení o dědictví). Při určování příslušnosti musí brát soud v úvahu také články 5 a 22 zmiňovaného nařízení, které zohledňují možnost zůstavitele zvolit si rozhodné právo pro celé dědictví. Pro oblast zde uvedenou totiž platí, že si každá osoba

---

⁸⁸ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.356-360. ISBN 978-80-7400-266-3

⁸⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, s. 64

⁹⁰ ŘÍHA, Martin. *Evropské dědické nařízení vstoupilo v platnost*. Ad Notam, 5/2012, s. 14-18

smí vybrat právo státu, ke kterému ji váže státní příslušnost, a to k okamžiku smrti či v době, kdy takovou volbu činí (bez ohledu, zda se jedná o členský stát EU). Má-li osoba státní příslušnost ve více zemích najednou, může se za stejných výše uvedených podmínek rozhodnout pro právo některé z nich. Padla-li volba na právo některého z členských států, mohou účastníci řízení zároveň sjednat dohodu, ve které určí příslušnost soudů tohoto členského státu. Z článku JUDr. Moniky Forejtové Ph.D. vyplývá, že „*shodné rozhodné kritérium, pro určení příslušnosti soudu a hraniční určovatel pro určení práva rozhodného jsou nastaveny z toho důvodu, aby zajistily, že orgán projedávající dědictví bude ve většině případů používat své vlastní právo. Tato skutečnost by měla také minimalizovat existenci souběžných řízení a odporujících si rozhodnutí.*“⁹¹ Volba rozhodného práva musí být výslovně učiněna v pořízení pro případ smrti nebo z něho musí alespoň vyplývat. Dle názoru odborníků by se v situaci, kdy je třeba zabývat se mezinárodním prvkem, měla běžnou součástí pořízení pro případ smrti stát doložka o zvoleném právu⁹². S tím nelze než souhlasit, neboť v opačném případě není možné zaručit naplnění zůstavitelovy vůle. Evropské nařízení o dědictví neupravuje na rozdíl od ZMPS volbu práva státu dle kritéria obvyklého pobytu v době, kdy osoba rozhodné právo vybírá. Důvod takové absence je spatřován mimo jiné v ochraně nepominutelných dědiců, a to s ohledem na různorodost právních úprav států, které jim poskytují různou míru ochrany.⁹³

Články 39 an. Evropského nařízení o dědictví se zabývají problematikou **uznávání** a **výkonu** rozhodnutí, veřejných listin a soudních smírů členských států ve věci dědictví. Pokud tedy bylo rozhodnutí vydáno některým z členských států EU, není v ostatních členských státech nutné vést zvláštní řízení a rozhodnutí je bez dalšího uznáno. Výjimkou z tohoto pravidla je taxativní výčet důvodů pro neuznání, z nichž jako příklad uvedu zjevný rozpor s veřejným pořádkem uznávajícího členského státu či

---

⁹¹ FOREJTOVÁ, Monika. *Jak budeme dědit v Evropě? Nová právní úprava v dědických věcech s mezinárodním prvkem* [online]. Dostupné na adrese <http://www.pravniprostor.cz/>.

⁹² PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut v rukou zůstavitele – volba rozhodného práva v rámci kolizní úpravy dědických poměrů*. Ad Notam, 2/2014, s. 8-15

⁹³ PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut v rukou zůstavitele – volba rozhodného práva v rámci kolizní úpravy dědických poměrů*. Ad Notam, 2/2014, s. 8-15

neslučitelnost s rozhodnutím, které bylo vydané v téže věci mezi stejnými stranami členského státu, ve kterém se o uznání žádá.

Díky úpravě Evropského nařízení o dědictví došlo k zavedení jednotného **evropského dědického osvědčení**. „*Osvědčení má v rámci EU sloužit jako veřejná listina, kterou lze prokazovat právní nástupnictví po zůstaviteli ohledně majetku bez ohledu na místo, kde se nachází.*“⁹⁴ Využívat jej proto mohou dědicové, odkazovníci, vykonavatelé závětí, či správci pozůstalosti s tím, že v důsledku toho budou moci prokázat své postavení (uvedené v listině) a uplatňovat svá práva i v jiných zemích EU, a to bez nutnosti podstoupení dalších zvláštních postupů. Osvědčení vydává orgán, jemuž dle příslušného vnitrostátního předpisu náleží pravomoc zabývat se dědickými věcmi (v České republice to bude soud, případně pověřený soudní komisař). Vydává se pouze na žádost některé z výše jmenovaných osob. Pro úplnost je třeba podotknout, že osvědčení představuje pouze důkaz o způsobilosti těchto osob, a to také s ohledem na obsah článku 69 Evropského nařízení o dědictví, který pravdivost skutečností v osvědčení uvedených pouze předpokládá (vyvratitelná právní domněnka)⁹⁵.

4.2 Doručování do ciziny, zjištění údajů o dědicích ze Slovenska

Nahlíží-li se na mezinárodní prvek řízení o pozůstalosti i v širším měřítku, lze sem zařadit rovněž problematiku doručování do ciziny, jakožto úkon, který má být vykonán v zahraničí.

Mezi důležité úkoly, které notář jako soudní komisař vykonává, patří zjišťování okruhu případných dědiců. To souvisí s legitimační funkcí řízení o pozůstalosti, kterou zmiňuji již dříve v této práci. V praxi však nebývá výjimkou množství složitějších případů, které přesahují hranice našeho státu. Jedná se například o problematiku zjišťování osobních údajů potřebných pro kontaktování oprávněných osob žijících v zahraničí, která obsahuje mezinárodní prvek řízení (v širším slova smyslu). Proto jsem si tuto problematiku vybrala jako příklad, který mohu později demonstrovat na dědicích ze Slovenské republiky.

---

⁹⁴ ŘÍHA, Martin. *Evropské dědické nařízení vstoupilo v platnost*. Ad Notam, 5/2012, s. 14-18

⁹⁵ FOREJTOVÁ, Monika. *Jak budeme dědit v Evropě? Nová právní úprava v dědických věcech s mezinárodním prvkem* [online]. Dostupné na adrese <http://www.pravniprostor.cz/>.

Nastane-li například v průběhu řízení o pozůstalosti situace, kdy je nutné někoho vyzoomět o dědickém právu (§ 164 ZŘS), je třeba doručit takové rozhodnutí do vlastních rukou adresáta (§126 odst. 1 ZŘS). Problém nastává v případě, kdy takovou osobu nelze kontaktovat (například se u cizího státního příslušníka nepodaří zjistit adresu, na které ho lze zastihnout). V první řadě lze zmínit vyhlášku ministra zahraničních věcí č. 85/1982 Sb., o Úmluvě o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních (dále Haagská úmluva). Ta však obsahuje ustanovení, které stanovilo možnost doručování do ciziny pouze za předpokladu, že je známa adresa osoby, které má být taková písemnost doručena. Není tak možné její využití na osoby, jejichž údaje notář, případně jeho pracovníci potřebují zjistit. Dle odborné příručky JUDr. Jiřího Svobody a JUDr. Ing. Ondřeje Kličky „z dosavadní praxe cizích států vyplývá, že zjištění adresy nepovažují za provedení důkazu podle nařízení nebo úmluvy a orgány dožádaného státu výkon takového dožádání odmítají.“⁹⁶ Jako vhodné řešení se tu poté nabízí stanovení opatrovníka dědici neznámého pobytu (viz dříve v této práci). Pokud ale byla mezi státy sjednaná dvoustranná mezinárodní smlouva o poskytování pomoci, využije se pro zjištění potřebných údajů, obsahuje-li ustanovení o vzájemné spolupráci při sdělování adres.

V konkrétním případě občana slovenské národnosti, jehož adresu potřebuje soudní komisař zjistit, bude správný postup následující. Je nutné prostudovat Instrukci Ministerstva spravedlnosti, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních⁹⁷. Ustanovení § 15 upravuje dožádání o doručení písemností v členských státech Evropské unie. Přestože je v něm stanovena přednost nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech (dále Nařízení o doručování) před jinými ustaveními dvoustranných smluv uzavřených mezi členskými státy, není toto nařízení použitelné, pokud není známa adresa osoby, které má být doručeno. V příloze této instrukce je však obsažena informace o existenci smlouvy mezi Českou a Slovenskou republikou (Sdělení

---

⁹⁶ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, s.369. ISBN 978-80-7400-266-3

⁹⁷ Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 11.6.2010, č.j. 59/2010-MOC-J, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních

Ministerstva zahraničních věcí č. 209/1993 Sb., o sjednání Úmluvy mezi Českou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech).

Pro účely zjišťování adres pak poslouží obsah § 62 této smlouvy. Prvním krokem bude žádost justičního orgánu České republiky, který ji adresuje příslušnému slovenskému justičnímu orgánu. Příslušnost je zde stanovena obvykle dle posledního známého místa bydliště osoby, jejíž adresa se zjišťuje. Není-li známa ani tato adresa, zašle se žádost justičnímu orgánu, v jehož obvodu se nachází orgán, který vede registr obyvatel na Slovensku. Je přitom nutné dodržovat postup stanovený v mezinárodní smlouvě. Je-li spolupráce se slovenskou stranou úspěšná, poskytne příslušné údaje za slovenské ministerstvo vnitra Odbor správy registrov sekcie verejnej správy Ministerstva vnitra Slovenskej republiky.

ZÁVĚR

Hlavním cílem této práce bylo charakterizovat řízení o pozůstalosti s ohledem na současnou procesní úpravu. Ta navázala na rozsáhlou rekodifikaci hmotného práva, účinnou od roku 2014.

Předchozí úprava byla terčem mnoha kritik. S ohledem na výše uvedené lze konstatovat, že současná úprava respektovala kritické ohlasy vůči úpravě předchozí a v mnoha ohledech na ně poté navázala. Pozitivní vývoj lze spatřovat jednak v posílení postavení věřitelů, zvýšení důrazu na respektování zůstavitelovy vůle, ale také ve větší předvídatelnosti práva pro zůstavitele. V rámci této práce jsem se snažila vymezit všechny důležité instituty, které nová úprava přinesla či pozměnila. Je jisté, že v notářské praxi bylo nutné vyrovnat se s veškerými novinkami, které sebou rekodifikace přinesla - tím spíše, že s takto rozsáhlými změnami je spojen dosud neustálený výklad práva, k jehož objasnění bude jistě třeba delšího časového úseku. Kromě toho se v nedávné době dostalo do popředí Evropské nařízení o dědictví, s jehož aplikací musí notářská obec nově počítat. Právě proto jsem se mu rozhodla vyhradit jednu ze samostatných kapitol této práce. V současné době je též aktuální úprava mezinárodního prvku v řízení o pozůstalosti. V souvislosti s evropskou integrací a globalizací obecně je proto přínosné tuto problematiku blíže nastudovat.

Ku prospěchu nové procesní úpravy jistě hovoří i to, že její základ zůstal více méně stejný, jako v původní úpravě. To je pozitivní jak pro laickou veřejnost, která si uchovává určité obecné povědomí o dané problematice, tak i pro odborníky v oboru, pro které by po nastudování nové úpravy mělo být snadnější navázat na své předchozí znalosti.

Přesto však (jak zmiňuji výše) nebyly učiněny veškeré kroky ke sjednocení úpravy, hovoříme-li například o nejednotnosti užívání pojmů v procesní a hmotněprávní úpravě, která by mohla vést ke zbytečným nesrovnalostem. Na druhou stranu však bude určitě nezbytné řádné projednání všech případných technických i věcných změn, neboť občanský zákoník má být svou povahou stabilní právní úpravou, zastupující základ soukromého práva. Přemíra novel by proto zejména z počátku jeho účinnosti nebyla vhodná.

Seznam zkratek

an. – a následující

Č.j. – číslo jednací

Evropské nařízení - nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení

JŘ - Vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy

Listina základních práv a svobod/Listina - Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jakou součástí ústavního pořádku, ve znění pozdějších předpisů.

Notářská komora ČR – Notářská komora České republiky

Notářský tarif - vyhláška č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví

Notářský řád - zákon České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti

Občanský zákoník – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Sp.zn. – spisová značka

ZMPS - zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

ZŘS – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Seznam použité literatury a pramenů

Odborná publikace

1. BÍLEK, Petr, FIALA Roman, et al. Notářský řád a řízení o dědictví: komentář. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 1152 s. ISBN 978-807-4001-819
2. BŘÍZA, Petr, BŘICHÁČEK, Tomáš, et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1.vydání. V Praze: C.H. Beck, 2014, 768 s. ISBN 978-80-7400-528-2.
3. KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2015, 288 s. ISBN 978-80-7502-097-0
4. LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 1012 s. ISBN 978-80-7478-869-7
5. SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2013, 152 s. ISBN 978-80-7201-931-1
6. SCHELLEOVÁ, Ilona. *Notářství*. 1. vyd. Zlín: Živa, 1994, 228 s. ISBN 80-901745-1-5
7. SKŘEJPEK, Michal, BĚLOVSKÝ, Petr. *Právníkový stav a právníkové profese v minulosti*. 1. vyd. Praha: Havlíček Brain Team, 2007, 207 s. ISBN 978-80-903609-9-0
8. SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H.Beck, 2014, 408 s. ISBN 978-80-7400-266-3
9. SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ Šárka, et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015, 1056 s. ISBN 978-80-7400-297-7
10. ŠVESTKA, J. et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 728 s. ISBN 978-80-7478-579-2
11. VRAJÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. 1. vyd. Olomouc: Anag, 2014, 856 s. ISBN 978-80-7263-846-8

12. WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), 624 s. ISBN 978-80-7502-076-5

Odborné články

13. BARTOŠ, Jiří. *Nová procesní úprava dědického práva*. Ad Notam, 6/2013, s. 16 – 21
14. ELŠÍK, Petr. *Několik úvah k dědické smlouvě obsažené ve vládním návrhu nového občanského zákoníku*. Ad Notam, 5/2011, s. 7-8
15. KLEIN, Šimon. *Náhrada nákladů v řízení o pozůstalosti*. Ad Notam, 2/2015, s. 5 - 7
16. KLEIN, Šimon. *Okamžik přechodu vlastnického práva k pozůstalosti v NOZ*. Ad Notam, 3/2013, s. 5 - 6
17. MENCLEROVÁ, Markéta. *Jak se změní dědický proces?*. Právní rádce, 7/2013, s. 13 – 15
18. PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut v rukou zůstavitele – volba rozhodného práva v rámci kolizní úpravy dědických poměrů*. Ad Notam, 2/2014, s. 8-15
19. ŘÍHA, Martin. *Evropské dědické nařízení vstoupilo v platnost*. Ad Notam, 5/2012, s. 14-18
20. SCHELLE, Karel, SCHELLOVÁ, Ilona. *Kapitola z dějin notářství*, Ad Notam, 5/2003, s. 111-114
21. ŠEŠINA, Martin. *Urychlení likvidace pozůstalosti*. Ad Notam, 2/2015, s. 8 – 11

Judikatura

22. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 11.1997, č.j. 24 Co 331/97-100
23. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31. 07. 1998, č.j. 24 Co 196/1998
24. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2005, sp.zn. 30 Cdo 444/2004
25. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2008, sp. zn.. 21 Cdo 1923/2007
26. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2008, sp. zn.. 20 Cdo 3593/2006
27. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2012, sp. zn. 21 Cdo 1221/2011
28. Nález Ústavního soudu ze dne 26. 11. 2014, sp. zn. IV.ÚS 3185/13

29. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 30 C5do 2320/201

Právní předpisy

30. Zákon č. 100/1931 Sb. o základních ustanoveních soudního řízení nesporného
31. Zákon č. 36/1960 Sb., o územním členění státu
32. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
33. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
34. Zákon České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti
35. Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty
36. Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích
37. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
38. Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
39. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
40. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jakou součástí ústavního pořádku, ve znění pozdějších předpisů.
41. Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 11.6.2010, č.j. 59/2010-MOC-J, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních, ve znění pozdějších předpisů
42. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007, o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech (doručování písemností) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1348/2000
43. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 209/1993 Sb., o sjednání Úmluvy mezi Českou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech
44. Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy
45. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví, ve znění pozdějších předpisů

46. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 85/1982 Sb., o Úmluvě o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních

Internetové zdroje

47. Důvodová zpráva NOZ konsolidovaná verze [online]. Poslední aktualizace 2015, Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>
48. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, sněmovní tisk č. 931/0 ze dne 5. 3. 2013 [online]. Poslední aktualizace 2013, Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>
49. Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, [online]. Poslední aktualizace 2015, [cit. 15. 2. 2016]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-k-ZMPS.pdf>
50. FOREJTOVÁ, Monika. *Jak budeme dědit v Evropě? Nová právní úprava v dědických věcech s mezinárodním prvkem* [online]. Poslední aktualizace 2015, [cit. 29.1.2016]. Dostupné z <http://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/jak-budeme-dedit-v-evrope-nova-pravni-uprava-v-dedickych-vecech-s-mezinarodnim-prvkem>

Resumé

Předmětem mé diplomové práce je problematika řízení o pozůstalosti. Jejím hlavním cílem je pak charakterizovat průběh řízení o pozůstalosti s ohledem na současnou právní úpravu.

Obecně platí, že dědické právo vzniká k okamžiku smrti zůstavitele, přesto však musí proběhnout řízení o pozůstalosti. Úkolem notáře (jako soudního komisaře) je proto zjištění zůstavitelových případných dědiců, dále pak zjištění aktiv a pasiv pozůstalosti. Cílem takového počínání (a obecně i cíl celého řízení) je rozdělit příslušný majetek a dluhy mezi zjištěné dědice.

Má práce je rozdělena do čtyř samostatných částí. První část se skládá ze dvou kapitol, které jsou věnovány historii a pramenům práva. Druhá část se zabývá základními instituty řízení o pozůstalosti. Lze ji rozdělit do čtyř kapitol, které pojednávají o charakteristice a funkci řízení o pozůstalosti, pravomoci a příslušnosti soudů, notářích jako soudních komisařích a účastnících řízení. Třetí část se týká průběhu samotného řízení o pozůstalosti. Co se této zásadní části práce týče, byla rozdělena do dvanácti kapitol, které postupně řeší zahájení řízení, předběžná šetření, zajištění pozůstalosti, správu pozůstalosti, zjišťování dědiců, zjišťování aktiv a pasiv pozůstalosti, majetek ve společném jmění manželů, projednání dědictví, rozhodování v řízení o pozůstalosti, dodatečně najevo vyšlý majetek a likvidaci pozůstalosti.

A konečně v poslední části této práce jsem se rozhodla zabývat problematikou mezinárodního prvku. Myslím, že je to více než aktuální záležitost, s ohledem na Nařízení (EU) č. 650/2012 o dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení, které vstoupilo v účinnost.

Abstract

The subject of my Master's degree thesis is the issue of proceedings relating to decedent's estate. The main aim of this thesis is to describe the course of this proceedings with respect to current legislation.

In general, the inheritace rights arise at the very moment of decedent's death. Nevertheless, the decedent's estate proceedings must still take place. A notary (as a court commissioner) is therefore tasked to locate potential inheritors, assets and debts of the decedent's estate. The goal of the proceedings is to devide relevant assets and debts among located heirs.

My thesis is devided into four individual parts. First of them consists of two chapters, which are dedicated to history and sources of law. The second part deals with general aspects of decedent's estate proceedings. It consists of four chapters about characteristics and function of decedent's estate proceedings, jurisdiction, notaries as court commissioners and parties of the proceedings. The third part concern the course of decedent's estate proceedings. As for this significant part, it is devided into twelve chapters, which deal with proceedings' initiation, preliminary investigation, estate collateral, administration of the estate, detecting heirs, inquiry about assets and debts, joint property of spouses, hearing in decedent's estate proceedings, judicial decisions in the proceedings. subsequently proved property and estate liquidation. And finally as for the last part of this thesis, I decided to deal with the issue of international element. In my opinion this is an actual issue, in the context of *Regulation (EU) No 650/2012 on matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession*, which came into force.

Klíčová slova

Řízení o pozůstalosti / Decedent's estate proceedings
Notář / notary